

Raftul
Denisei

ROMAN BAZAT PE INCREDIBILA POVESTE ADEVĂRATĂ
A TATUATORULUI DE LA AUSCHWITZ-BIRKENAU
ȘI A FEMEII PE CARE A IUBIT-O.

HUMANITAS
fiction

HEATHER MORRIS

Tatuatorul de la Auschwitz

Cerul plumburiu apasă greu pe umerii femeilor care stau la rând să le fie tatuate brațele. După aceea vor fi doar numere – fără sentimente, fără nume, fără visuri. Lale, tatuatorul de la Auschwitz, le simte durerea, dar e nepuținicios. Se agață cu întreaga tărie a voinței lui de un gând: trebuie să supraviețuiască, orice ar fi. A primit sarcina să tatueze prizonierii, evrei ca el. Furia, revolta și dorința de a trăi se înfruntă în sufletul lui. Într-o zi privește pentru o clipă în ochii unei fete și reușește să afle că o cheamă Gita. Atât e de ajuns ca ea să devină raza de lumină care îl ghidează în întunericul nesfârșit. Tânăra nu vrea să spună mai nimic despre sine, de parcă nesiguranța viitorului pune sub semnul întrebării chiar și existența trecutului. Iubirea se înfiripă în cele mai vitrege condiții, iar Lale îi face Gitei o promisiune: va veni o vreme în care vor fi liberi, învingând ororile lagărului și moartea.

HEATHER MORRIS

Tatuatorul de la Auschwitz

Traducere din engleză de
LUANA SCHIDU

HUMANITAS
fiction

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iulia Vladimirov
DT P: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Real

HEATHER MORRIS
THE TATTOOIST OF AUSCHWITZ

Copy right © Heather Morris, 2018
Originally published in the English language
by Zaffre, an imprint of Bonnier Zaffre Ltd., London.
Published in Romania by arrangement with P.&R.
Permissions & Rights Ltd., Limassol, Cyprus, and
Bonnier Publishing Fiction.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2018, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MORRIS, HEATHER
Tatuatorul de la Auschwitz / Heather Morris;
trad.: Luana Schidu. – București: Humanitas Fiction, 2018
ISBN 978-606-779-434-2
I. Schidu, Luana (trad.)
821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021/311.23.30

*În amintirea lui Lale Sokolov:
Îți mulțumesc că mi-ai acordat încredere
pentru a spune povestea ta și a Gitei.*

Prolog

Lale încearcă să nu privească în sus. Ia foaia de hârtie care-i este întinsă. Trebuie să transcrie cele cinci cifre pe fata care o ține în mână. Este deja un număr acolo, dar s-a cam șters. Bagă acul în brațul ei stâng, trasând un 3; încearcă s-o facă cu blândețe. Țâșnește sângele. Dar acul n-a pătruns destul de adânc și trebuie să traseze cifra din nou. Ea nici nu tresare la durerea pe care Lale știe că i-o provoacă. *Au fost avertizate — să nu spui nimic, să nu faci nimic.* El șterge sângele și freacă rana cu cerneală verde.

— Mai repede! șoptește Pepan.

Lale târâgânează. Una e să tatuezi brațe de bărbați, dar să profanezi corpuri de fete e îngrozitor. Ridicând ochii, vede un bărbat în halat alb care trece încet în revistă șirul de fete. Din când în când se oprește să inspecteze fața și trupul unei tinere îngrozite. În cele din urmă, ajunge la Lale. În timp ce el ține mâna fetei cât poate de blând, bărbatul o prinde de bărbie și îi întoarce brutal capul dintr-o parte într-alta. Lale privește în ochii înspăimântați. Buzele ei se mișcă,

părând că vor să spună ceva. Lale o strânge tare de braț s-o oprească. Ea îl privește, și el îi face semn: „Șșș”. Bărbatul în halat alb îi dă drumul și se îndepărtează.

— Bravo, îi șoptește el, apucându-se să tatueze restul de patru cifre — 4 9 0 2. Când termină, îi ține brațul o clipă mai mult decât e necesar, privind-o în ochi. Zâmbește slab, chinuit. Ea îi răspunde cu un zâmbet și mai slab. Ochii ei dansează însă în fața lui. Privindu-i, inima lui pare că se oprește și totodată începe să bată pentru prima oară, bubuind, aproape amenințând să-i sară din piept. Se uită în jos și pământul i se clatină sub picioare. I se întinde o nouă foaie de hârtie.

— Mai repede, Lale! îi șoptește grăbit Pepan.

Când ridică din nou privirea, ea nu mai e acolo.

CAPITOLUL I

APRILIE 1942

Lale se hurducă de-a lungul câmpului, șezând stăpân pe el, cu capul sus. Tânărul de douăzeci și patru de ani nu vede nici un motiv pentru a încerca să-l cunoască pe omul de alături, care din când în când ațipește cu capul pe umărul lui; Lale nu-l împinge la loc. E doar unul dintre nenumărații tineri înghesuiți în vagoanele pentru transportul vitelor. Cum nu i s-a dat nici un indiciu despre destinația lui, Lale s-a îmbrăcat ca de obicei: costum călcat, cămașă albă curată și cravată. *Mereu să te îmbraci ca să faci impresie bună.*

Încearcă să stabilească dimensiunile temniței sale. Vagonul e lat de doi metri și jumătate. Nu-i vede însă capătul, spre a-i estima lungimea. Face o tentativă să numere bărbații porniți în aceeași călătorie cu el. Dar cu atâtea capete care tot saltă în sus și-n jos, în cele din urmă renunță. Nu știe câte vagoane sunt. Îl mănâncă spatele și picioarele. Îl mănâncă fața. Barba țepoasă îi amintește că n-a mai făcut baie și nu s-a mai bărbierit de două zile, de când s-a urcat în tren. Se simte din ce în ce mai puțin el însuși.

Când oamenii încearcă să-l atragă în discuție, le răspunde cu vorbe de încurajare, străduindu-se să le transforme frica în speranță. *Suntem în rahat, dar să nu ne înecăm în el.* Unii mormăie insulte la adresa lui, comentându-i înfățișarea și comportamentul. E acuzat că face parte dintr-o clasă superioară. „Și uite unde ai ajuns.” Încearcă să alunge aceste cuvinte cu o ridicare din umeri și răspunde cu un surâs privirilor severe. *Pe cine vreau să păcălesc? Sunt la fel de speriat ca toți ceilalți.*

Un tânăr își încrucișează privirea cu a lui și își croiește drum spre el prin viermuiala de trupuri. Unii îl îmbrâncesc când trece pe lângă ei. *Ca să ai loc, trebuie să ți-l faci.*

— Cum poți să fii atât de calm? îl întreabă tânărul. Au puști. Nenorociții ăștia și-au îndreptat puștile spre noi și ne-au forțat să ne urcăm în... vagonul ăsta de vite!

Lale îi zâmbeste.

— Nici eu nu mă așteptam la așa ceva.

— Încotro crezi că mergem?

— Nu contează. Ține minte un singur lucru: suntem aici ca să ne ținem familiile acasă, în siguranță.

— Și dacă...?

— Nici un „și dacă”. Eu nu știu, tu nu știi, nici unul dintre noi nu știe. Să facem pur și simplu ce ni se spune.

— Ce-ar fi să încercăm să-i înfruntăm când ne oprim, având în vedere că suntem mai mulți ca ei?

Pe fața palidă a tânărului se citește fugitiv o agresivitate confuză. Lovește patetic, cu pumnii strânși, înaintea lui.

— Noi avem pumni, ei au puști – cine crezi că o să câștige lupta?

Tânărul tace. Stă cu umărul înfipt în pieptul lui Lale și acesta simte mirosul de ulei și transpirație din părul său. Își lasă mâinile să-i cadă flasc pe lângă corp.

— Pe mine mă cheamă Aron, spune el.

— Lale.

Câțiva bărbați din jur devin atenți la discuția celor doi, ridicând capetele spre ei, apoi recad în reverii tăcute, cufundându-se adânc în propriile gânduri. Ceea ce au în comun cu toții e frica. Și tinerețea. Și religia. Lale încearcă să-și împiedice mintea să facă presupuneri despre ce i-ar putea aștepta. I s-a spus că e dus să muncească pentru germani, și asta are de gând să facă. Se gândește la familia lăsată acasă. *În siguranță*. A făcut sacrificiul, nu are nici un regret. L-ar face iar și iar pentru a-și ține membrii familiei iubite acasă, laolaltă.

Cam din oră în oră, oamenii par să-i pună aceleași întrebări. Obosind, Lale începe să răspundă: „Să așteptăm și vom vedea“. Nu înțelege de ce întrebările îi sunt adresate lui. Nu știe nimic în plus. Da, poartă costum și cravată, dar asta e singura diferență vizibilă dintre el și oricare altul. *Suntem toți în aceeași barcă mizerabilă*.

În vagonul ticsit nu pot nici să șadă, darămite să se întindă. Două găleți țin loc de toaletă. Pe măsură ce se umplu, se iscă o încăierare între oamenii care se

străduiesc să se îndepărteze de duhoare. Gălețile sunt răsturnate și conținutul se varsă. Lale se agață de valiza lui, cu speranța că banii și hainele pe care le are îi vor permite să-și cumpere libertatea acolo unde sunt duși, sau măcar îi vor permite să muncească în siguranță. *Poate o să fie o muncă în care o să pot folosi limbile pe care le știu.*

Se simte norocos că a reușit să ajungă într-o margine a vagonului. Micile goluri dintre scânduri lasă să se zărească ici-colo frânturi din peisajul pe care-l străbat. Poate inspira mici guri de aer curat, care țin în frâu valul crescând de greață. O fi primăvară, dar zilele sunt încărcate de ploaie și nori grei. Din când în când trec peste câmpuri năpădite de flori și Lale zâmbește în sinea lui. Flori. A aflat de la o vârstă fragedă, de la mama lui, că femeilor le plac foarte mult. Când va mai putea oferi flori unei fete? Le inspiră parfumul, culorile vii trec în goană prin fața ochilor săi, câmpuri întregi de maci dansează în adierea vântului – o mare purpurie. Își jură că va culege singur primele flori pe care le va dăruia cuiva. Nu i-a trecut prin minte niciodată că ele cresc spontan în număr atât de mare. Mama lui avea câteva în grădină, dar nu le culegea niciodată să le aducă în casă. Începe în minte o listă cu lucruri de făcut „când ajung acasă”...

Se iscă o nouă încăierare. Îmbrânceli. Țipete. Lale nu vede ce se petrece, dar simte agitația trupurilor ce se împing. Apoi se face liniște. Și, din negură, cuvintele: „L-ați omorât”.

— Norocosul de el.

Amărâtul de el.

Viața mea e prea bună ca să se sfârșească în haznaua asta.

Se fac multe opriri pe drum, unele durează minute, altele, ore, mereu în afara unui oraș sau a unui sat. Când și când, Lale zărește numele câte unei gări prin care trec în goană: Ostrava, un oraș despre care știe că se află aproape de granița dintre Cehoslovacia și Polonia; Pszczyna, care-i confirmă că sunt, într-adevăr, în Polonia. Permanentă întrebare: unde se vor opri? Cea mai mare parte a drumului și-o petrece pierdut în gânduri despre viața lui de la Bratislava: slujba, apartamentul, prietenii – prietenele, mai ales.

Trenul se oprește din nou. E beznă; norii acoperă complet luna și stelele. Este oare întunericul o prevestire a viitorului lor? *Lucrurile sunt cum sunt. Ceea ce pot să văd, să simt, să aud și să miros în momentul ăsta.* Vede doar bărbați ca el, tineri, într-o călătorie spre necunoscut. Aude chiorăit de stomacuri goale și șuierat de trahei uscate. Simte miros de urină și scârnă, de trupuri prea îndelung nespălate. Oamenii profită de faptul că nu mai sunt aruncați dintr-o parte într-alta pentru a se odihni, fără a fi nevoiți să se îmbrâncească și să se înghiontească pentru un petic de loc. Nu numai un cap se odihnește acum pe umerii lui Lale.

Câteva vagoane mai în spate se aud zgomote puternice, care se strecoară încet tot mai aproape. Oamenii

de acolo s-au săturat și vor să încerce să evadeze. Sunetul trupurilor care se izbesc de pereții de lemn ai vagonului și zăngănitul unei găleți pentru excremente, probabil, îi trezesc pe toți. După scurt timp, explodează toate vagoanele, atacate dinăuntru.

— Ajută-ne sau dă-te la o parte, îi strigă lui Lale un bărbat masiv, repezindu-se și el în peretele vagonului.

— Nu-ți consuma energia, îi replică Lale. Dacă pereții ăștia ar fi putut să fie spărți, nu crezi că o vacă ar fi făcut-o până acum?

Mai mulți își întrerup eforturile, întorcându-se furioși spre el.

Chibzuiesc la spusele lui. Trenul pornește târându-se. Poate că cei care-i însoțesc și-au zis că mișcarea va opri răzmerița. Vagoanele se liniștesc. Lale închide ochii.

Se întorsese în casa părinților săi din Krompachy, Slovacia, după vestea că evreii din orașele mici erau adunați și duși să muncească pentru germani. Știa că evreilor nu li se mai permitea să lucreze și că le fuseseră confiscate afacerile. Vreme de aproape patru săptămâni a ajutat prin casă, reparând lucruri alături de tatăl și fratele său, construind paturi noi pentru vornicii lui nepoți, care crescuseră și nu mai încăpeau în leagăne. Sora lui, croitoreasă, era singurul membru al familiei care avea un venit. Era nevoită să se ducă și să se întoarcă de la lucru în secret, înainte de ivirea zori-

lor și după lăsarea întinericului. Șefa ei era dispusă să-și asume acest risc pentru cea mai bună angajată.

Într-o seară, s-a întors cu un afiș pe care șefei ei i se ceruse să-l pună în geamul atelierului. Se cerea ca fiecare familie evreiască să dea un fiu de optsprezece ani sau mai mult ca să lucreze pentru guvernul german. Șoaptele, zvonurile despre ceea ce se întâmplase în alte orașe au ajuns în sfârșit și la Krompachy. Părea că guvernul slovac îi ceda încontinuu lui Hitler, dându-i orice voia. Afișul avertiza cu litere îngroșate că dacă vreo familie avea un astfel de fiu și nu-l preda, întreaga familie avea să fie dusă într-un lagăr de concentrare. Max, fratele mai mare, a spus imediat că se va duce el, dar Lale nici n-a vrut să audă. Max avea nevastă și doi copii. Era nevoie de el acasă.

Lale s-a prezentat la sediul guvernului local din Krompachy, oferindu-se pentru transport. Funcționarii cu care a avut de-a face îi fuseseră prieteni – merseseră la școală împreună, familiile lor se cunoșteau. I s-a spus să se ducă la Praga, să se prezinte autorităților în drept și să aștepte noi instrucțiuni.

După două zile trenul alcătuit din vagoane de vite se oprește din nou. De data asta e mare agitație afară. Latră câini, sunt răcnite ordine în germană, se trag zăvoarele, ușile vagoanelor se dau în lături.

— Coborâți din tren, lăsați-vă bagajele! strigă soldații. Iute, iute, grăbiți-vă! Puneți-vă lucrurile pe jos!

Aflându-se în capătul vagonului, Lale e unul dintre ultimii care coboară. Apropiindu-se de ușă, vede trupul omului ucis în încăierare. Închizând ochii o clipă, pecetluiește moartea omului cu o scurtă rugăciune. Apoi părăsește vagonul, dar ia cu el duhoarea – i s-a impregnat în haine, în piele, în fiecare fibră a ființei. Aterizând în genunchi, se sprijină cu mâinile pe pietriș și rămâne ghemuit câteva secunde în șir. Gâfâie, e epuizat. Îi este dureros de sete. Ridicându-se fără grabă, se uită în jur la sutele de oameni speriați care se străduiesc să deslușească tabloul din fața lor. Câinii latră și clănțănesc din colți la cei care se mișcă prea încet. Mulți se împiedică, mușchii picioarelor nu-i mai ascultă după atâtea zile de nemișcare. Valize, boccele cu cărți, o brumă de obiecte personale sunt smulse din mâinile celor care nu vor să le predea sau pur și simplu nu înțeleg ordinele. Apoi sunt loviți cu pușca sau cu pumnul. Lale îi studiază pe bărbații în uniformă. Sunt întunecați, amenințători. Cele două fulgere de pe gulerile vestoanelor îi spun cu cine are de-a face. SS. În alte împrejurări ar fi apreciat croiala, finețea stofei, acuratețea tăieturii.

Își lasă valiza jos. *De unde o să știe că asta e a mea?* Îl trece un fior, dându-și seama că e puțin probabil să mai vadă vreodată valiza sau conținutul ei. Duce mâna la inimă, la banii ascunși în buzunarul hainei. Se uită spre cer, inspiră aerul proaspăt, răcoros și își spune că măcar e afară.

Răsună o împușcătură și Lale tresare. În fața lui stă un ofițer SS, cu arma îndreptată spre cer.

— Mișcă!

Lale privește în urmă, la trenul gol. Hainele sunt luate de vânt, cărțile se deschid. Sosesc câteva camioane și din ele coboară niște puști. Înșfacă lucrurile abandonate și le aruncă în camioane. Lale simte o greutate între omoplați. *Îmi pare rău, mama, ți-au luat cărțile.*

Oamenii se îndreaptă cu pași târșâiți spre moho-rât ele clădiri de cărămidă roz murdar, cu geamuri care nu se deschid. Intrarea e bordată de copaci încărcăți de mugurii primăverii. Trecând printre porțile mari de fier care stau deschise, Lale ridică privirea spre cuvintele germane lucrate în metal.

ARBEIT MACHT FREI

Munca te va elibera.

Nu știe unde e sau ce muncă urmează să facă, dar ideea că îl va elibera îi pare o glumă proastă.

SS, puști, câini, lucrurile confiscate – asta nu-și putuse imagina.

— Unde suntem?

Lale se întoarce și-l vede lângă el pe Aron.

— La capătul liniei, aș zice.

Aron se schimbă la față.

— Fă ce ți se spune și o să fii bine.

Știe că nu pare prea convingător. Îi zâmbește scurt lui Aron și acesta îi întoarce zâmbetul. În tăcere, Lale își spune că trebuie să-și urmeze propriul sfat. *Fă ce ți se spune. Și observă întruna.*

Ajunși în incintă, oamenii sunt aliniați pe rânduri drepte. În capătul rândului lui Lale șade la o măsuță

un deținut cu fața învinețită. Poartă o jachetă și pantaloni cu dungi verticale albe și albastre, cu un triunghi verde pe piept. În spatele lui stă în picioare un ofițer SS, cu pușca în poziție de tragere.

Norii se rostogolesc. Bubuie tunete îndepărtate. Oamenii așteaptă.

În fața grupului sosește un ofițer superior, escortat de soldați. Are maxilarul pătrat, buze subțiri și ochii umbriți de sprâncene negre, stufoase. Uniforma lui e simplă în comparație cu a celor care-l păzesc. Fără petlițe cu fulgere. Atitudinea lui arată în mod limpede că el e șeful.

— Bun venit la Auschwitz.

Lale aude cuvintele rostite de buzele care abia dacă se mișcă și nu-i vine să creadă. După ce a fost luat cu forța din casa lui și transportat ca un animal, iar acum este înconjurat de ofițerii SS înarmați până-n dinți, i se urează bun venit – bun venit!

— Sunt comandantul Rudolf Höss. Eu conduc aici, la Auschwitz. Pe porțile prin care tocmai ați intrat scrie „Munca te va elibera.” Asta e prima voastră lecție, singura lecție. Munciți din greu. Faceți ce vi se spune și veți fi eliberați. Împotriviți-vă și veți suporta consecințele. Veți fi înregistrați aici, apoi veți fi duși în noua voastră casă: Auschwitz II-Birkenau.

Comandantul le scrutează chipurile. Vrea să mai spună ceva, dar este întrerupt de un tunet puternic. Se uită pe cer, mormăie câteva cuvinte numai pentru el, flutură din mână spre oamenii săi și se întoarce să

plece. Spectacolul s-a încheiat. Gărzile aleargă în urma lui. O punere în scenă stângace, dar chiar și așa, intimidantă.

Începe înregistrarea. Lale privește cum primii prizonieri sunt împinși spre măsuțe. Se află prea departe ca să audă scurtele schimburi de cuvinte, poate doar să-i urmărească pe oamenii în pijama așezați pe scaune, care notează datele și înmânează fiecărui prizonier o chitanță mică. În sfârșit, vine și rândul lui. Trebuie să-și spună numele, adresa, ocupația și numele părinților. Omul vânăt la față de la masă notează răspunsurile lui Lale cu litere deslușite, rotunjite și îi întinde o bucată de hârtie cu un număr pe ea. În tot acest timp, nu ridică niciodată capul să-l privească în ochi.

Lale se uită la număr: 3 2 4 0 7.

Își târăște picioarele după șuvoiul de oameni spre un alt set de mese, unde se află un alt grup de prizonieri în dungi cu triunghiuri verzi și alți ofițeri SS. Lipsa apei e pe cale să-l covârșească. Însetat și istovit, e surprins când bucata de hârtie îi este smulsă din mână. Un ofițer SS îi trage haina de pe el, îi rupe mâneca de la cămașă și îi așază brațul stâng pe masă. Privește uluit cum cifrele 3 2 4 0 7 îi sunt săpate în piele, una după alta, de către deținut. Bățul de lemn cu un ac înfipt în el se mișcă rapid și dureros. Apoi omul ia o cârpă înmuiată în vopsea verde și freacă aspru cu ea rana lui Lale.

Tatuarea a durat doar câteva secunde, dar șocul a făcut ca timpul să stea pe loc. Își apucă brațul,

uitându-se lung la număr. *Cum poate cineva să-i facă așa ceva unei alte ființe omenești?* Se întreabă dacă tot restul vieții lui, fie ea lungă sau scurtă, va fi definit de acest moment, de acest număr fără sens: 3 2 4 0 7.

O lovitură cu patul puștii îi întrerupe transa. Își ia haina de pe jos și pornește împleticindu-se înainte, urmându-i pe oamenii din fața lui într-o clădire mare de cărămidă, cu bănci de-a lungul pereților. Îi amintește de sala de sport de la școala din Praga, unde a dormit cinci nopți înainte de a-și începe drumul înapoi.

— Dezbrăcați-vă!

— Mai repede, mai repede!

Soldații SS latră ordine pe care majoritatea oamenilor nu le pot înțelege. Lale traduce pentru cei de lângă el, care transmit mai departe.

— Lăsați-vă hainele pe bancă. O să le găsiți după ce faceți duș.

În curând, toți își scot pantalonii și cămășile, jachetele și pantofii, împăturindu-și hainele murdare și punându-le cu grijă pe bănci.

Lale se înveselește la gândul apei, dar știe că probabil n-o să-și mai vadă hainele niciodată, și nici banii din ele.

Își scoate hainele și le pune pe bancă, dar revolta amenință să pună stăpânire pe el. Scoate din buzunarul pantalonilor o cutie de chibrituri plată, amintire a unor plăceri trecute, și aruncă o privire furișă spre ofițerul care se află cel mai aproape. Nu se uită la el. Lale aprinde un băț. Acesta ar putea fi actul din urmă

al liberului său arbitru. Ține bățul aprins lângă tivul vestonului, îl acoperă cu pantalonii și se grăbește să se alăture șirului de oameni care intră la dușuri. În spatele lui, în câteva secunde, aude strigăte: „Foc!” Lale întoarce capul și vede oameni goi îmbrâncindu-se să scape în timp ce un ofițer SS încearcă să stingă flăcările.

Nu a ajuns încă la dușuri, dar își dă seama că tremură. *Ce-am făcut?* De zile bune le tot spune celor din jurul lui să țină capul plecat, să facă ce li se spune, să nu riposteze, și acum se apucă să aprindă un nenorocit de foc într-o clădire. Are puține dubii în privința a ceea ce se va întâmpla dacă cineva îl indică drept incendiator. *Idiotule. Idiotule.*

În sala dușurilor se liniștește, respiră adânc. Sute de bărbați tremurând stau umăr lângă umăr în timp ce apa rece curge peste ei. Își dau capetele pe spate și beau cu disperare din ea, în ciuda mirosului dezgustător. Mulți încearcă să-și diminueze stânjeneala acoperindu-și organele genitale cu mâinile. Lale își spală de pe corp și din păr sudoarea, praful și duhoarea. Apa suieră pe țevi și lovește podeaua. Când se oprește, ușile spre camera de îmbrăcat se redeschid și, fără nici un ordin, ei se întorc la niște uniforme și niște vechi ghetete militare rusești, care le-au înlocuit hainele.

— Înainte de a vă îmbrăca, trebuie să treceți pe la bărbier, le spune un ofițer SS rânjind. Afară – repede!

Din nou oamenii se încolonează. Se îndreaptă spre deșinutul care așteaptă pregătit, cu briciul în mână.

Când îi vine rândul lui Lale, el se așază pe scaun cu spatele drept și capul sus. Îi urmărește cu privirea pe ofițerii SS care merg de-a lungul șirului de oameni, lovindu-i pe prizonierii goi cu patul armei, aruncându-le insulte și râsete crude. Lale se îndreaptă și mai mult și ridică mai sus capul, în timp ce părul îi este redus la o periură; nici nu tresare când briciul îi taie ușor scalpul.

Un brânci în spate din partea unui ofițer îi arată că e gata. Urmează șirul înapoi în sala cu dușurile, unde se alătură căutării de haine și încălțăminte de mărimea potrivită. Toate sunt murdare și pătate, dar reușește să găsească ghete mai mult sau mai puțin potrivite și speră că se va descurca și cu uniforma ru-sească pe care o înșfacă în grabă. Odată îmbrăcat, părăsește clădirea, după cum i se spune.

Se întunecă. Merge prin ploaie, un om între ne-numărați alții, pare-se vreme îndelungată. Abia reușește să-și ridice picioarele din noroiul tot mai adânc. Dar merge mai departe, hotărât. Unii se clatină sau cad în patru labe și sunt bătuți până când se ridică. Dacă n-o fac, sunt împușcați.

Lale încearcă să-și desprindă de piele uniforma grea, leoarcă de apă. Îl zgârie, îl rănește, iar mirosul de lână udă și noroi îi amintește de trenul de vite. Privește cerul, străduindu-se să înghită cât de multă apă de ploaie poate. Gustul ei dulce e cel mai bun pe care l-a simțit de zile întregi, singurul pe care l-a simțit de zile întregi; setea l-a slăbit, i-a încețoșat vederea.

Înghite lacom. Făcându-și mâinile căuș, soarbe plescăind, cu disperare. În depărtare vede reflectoare înconjurând o zonă întinsă. Starea lui de semid elir le face să pară niște faruri scânteind, dansând în ploaie, arătându-i drumul spre casă, strigând: *Vino la mine. Îți voi oferi adăpost, căldură și hrană. Continuă să mergi.* Dar în timp ce trece printre porți, acestea nepurtând nici un mesaj, neoferind nici un târg, nici o promisiune de libertate în schimbul trudei, Lale își dă seama că mirajul scânteietor a dispărut. E într-o altă închisoare.

Dincolo de curtea asta, pierzându-se în întuneric, se află un alt complex. Partea de sus a gardurilor e tivită cu sârmă ghimpată. Sus, în turnurile de veghe, Lale vede soldați SS cu puștile îndreptate în direcția lui. Un fulger lovește gardul de lângă el. *Sunt electrificate.* Tunetul nu e destul de puternic ca să înăbușe zgomotul unei împușcături; se mai prăbușește un om.

— Am ajuns.

Lale se întoarce și-l vede pe Aron înaintând cu greu spre el. Ud learcă, plin de noroi. Dar în viață.

— Mda, se pare că suntem acasă. Arăți ca naiba.

— Nu te-ai văzut pe tine. Consideră că sunt oglinda ta.

— Mai bine nu, mulțumesc.

— Și acum ce se întâmplă? întreabă Aron, cu tonul unui copil.

Urmând şuvoiul neîntrerupt de oameni, îşi arată fiecare braţul tatuat unui ofiţer SS care stă în faţa unei clădiri şi acesta le trece numărul pe o tăbliţă. După câte un ghiont puternic în spate, Lale şi Aron se trezesc în Blocul 7, o baracă mare cu priciuri triple de-a lungul pereţilor. Aici sunt înghesuiţi zeci de oameni. Se îmbrâncesc pentru a-şi afirma pretenţia la un loc. Dacă sunt destul de norocoşi sau destul de agresivi, l-ar putea împărţi doar cu încă unul sau doi. Norocul nu e de partea lui Lale. El şi Aron se urcă pe un prici de sus, deja ocupat de alţi doi deţinuţi. Cum n-au mai mâncat de zile întregi, nu le-a mai rămas putere să lupte. Lale se ghemuieşte cum poate mai bine pe sacul umplut cu paie care trece drept saltea. Îşi apasă burta cu mâinile în încercarea de a potoli crampele care-i chinuie măruntaiele. Mai mulţi oameni strigă către gardieni:

— Trebuie să mâncăm!

Vine şi răspunsul:

— O să primiţi ceva mâine-dimineaţă.

— Până dimineaţa o să fim morţi de foame! spune cineva din fundul barăcii.

— Şi scăpaţi de griji, adaugă o voce spartă.

— Saltelele astea au fân în ele, zice altcineva. Poate ar trebui să continuăm să ne purtăm ca nişte vite şi să mâncăm din el.

Ici-colo câte un râset slab. Nici un răspuns din partea ofiţerului.

Și apoi, din fundul dormitorului, un șovăitor „Muuuuuu...”

Râsete. Încete, dar reale. Ofițerul, prezent, dar invizibil, nu-i întrerupe, iar în cele din urmă oamenii adorm, cu mâțele chiorăindu-le.

Este încă întuneric când Lale e trezit de nevoia de a urina. Se strecoară, peste tovarășii săi adormiți, până la podea și se îndreaptă pe pipăite spre fundul barăcii, gândindu-se că e locul cel mai sigur în care se poate ușura. Apropiindu-se, aude voci: slovacă și germană. E bucuros să vadă că există un loc amenajat, fie și precar, în care își pot face nevoile. În spatele clădirii sunt niște șanțuri lungi, cu scânduri puse deasupra. Trei deținuți șed deasupra șanțului făcându-și nevoile și stând de vorbă liniștit. Lale vede doi ofițeri SS apropiindu-se în semiîntuneric din capătul celălalt al clădirii, cu puștile atârinate lejer pe spate. Reflecțiile scânteietoare care mătură perimetrul le proiectează umbre tulburătoare și Lale nu aude bine ce spun. Vezica îi e plină, dar șovăie.

La unison, ofițerii își aruncă țigările în aer, își rotesc puștile și deschid focul. Corpurile celor trei care își făceau nevoile sunt aruncate în șanț. Lui Lale i se oprește răsuflarea în gât. Se lipește cu spinarea de clădire în timp ce ofițerii trec pe lângă el. Zărește profilul unuia dintre ei – e doar un băiat, un copil de-a dreptul.

Pe când ei dispar în întuneric, Lale își face un jurământ. *O să nepraviețuiesc până o să plec din locul ăsta. O să ies de-aici liber. Dacă există iad, o să-i văd pe criminalii ăștia arzând în el.* Se gândește la ai lui din Krompachy și speră că prezența sa aici măcar îi salvează pe ei de-o soartă similară.

Lale se ușurează și se întoarce la priciul său.

— Împușcăturile, zice Aron, ce-a fost cu ele?

— N-am văzut.

Aron își trece un picior peste Lale în drum spre podea.

— Unde te duci?

— Să fac pipi.

Lale se întinde și-l apucă de mână.

— Ține-te.

— De ce?

— Ai auzit împușcăturile, zice Lale. Ține-te până de dimineață.

Aron nu spune nimic, cățărându-se înapoi și întinzându-se cu pumnii strânși cu spaimă și sfidare în dreptul organelor genitale.

Tatăl lui luase un client de la gară. Domnul Sheinberg se pregătea să se urce elegant în trăsură în timp ce tatăl lui Lale îi pune valiza din piele fină pe bancheta de vizavi. De unde venise? De la Praga? De la Bratislava? De la Viena, poate? Purtând un costum scump de lână, cu pantofii proaspăt lustruiți, a zâm-

bit și i-a spus ceva tatălui lui Lale în timp ce acesta se urca în față. Tatăl său a îndemnat calul să pornească. La fel ca majoritatea oamenilor pe care tatăl lui îi purta cu birja, domnul se întorcea acasă de la o afacere importantă. Lale voia să ajungă mai degrabă ca domnul Sheinberg decât ca tatăl lui.

Domnul Sheinberg nu era cu soția în ziua aceea. Lale adora s-o zărească pe doamna Sheinberg sau pe celelalte femei care călătoreau în birjele tatălui său, cu mâinile lor mici îmbrăcate în mănuși albe, cu cerceii eleganți din perle asortați la coliere. Îi plăceau femeile frumoase cu haine și bijuterii fine care îi însoțeau uneori pe bărbații importanți. Singurul avantaj pe care îl avea pentru că-și ajuta tatăl era că le deschidea acestora portiera trăsurii, le lua de mână și le ajuta să coboare, inspirându-le parfumul, visând la viața pe care o duceau.

CAPITOLUL 2

— Afară. Toată lumea afară!

Se aud fluiere și lătrat de câini. Soarele unei dimineți senine își strecoară razele prin ușa Blocului 7. Oamenii se descâlcesc unii de alții, coboară de pe priciuri și se târăsc afară. Stau adunați chiar lângă clădire. Nimeni nu e pregătit să se îndepărteze. Așteaptă. Și-așteaptă. Cei care răcneau și suflau în fluiere au dispărut. Își târșesc picioarele înapoi și-ncolo, susținând fiecare cu persoana cea mai apropiată. Uitându-se spre alte barăci, văd că se joacă aceeași scenă. Ce urmează? Așteaptă.

În cele din urmă, un ofițer SS și un deținut se apropie de Blocul 7, unde se lasă tăcerea. Nu se fac prezentări. Deținutul strigă numere de pe o planșetă. Ofițerul SS stă alături, bătând nerăbdător din picior și lovindu-se peste coapsă cu bastonul. Prizonierilor le ia ceva timp până să-și dea seama că numerele au legătură cu tatuajele pe care le au pe mâna stângă. Când apelul se termină, se constată că două numere nu au răspuns.

— Tu, zice deţinutul care a făcut apelul, arătând spre capătul rândului, du-te înăuntru şi vezi dacă mai e cineva acolo!

Omul îl priveşte întrebător. N-a înţeles o vorbă. Cel de lângă el îi şopteşte ordinul şi el dă fuga înăuntru. Câteva clipe mai târziu se întoarce, ridică mâna dreaptă şi arată degetele arătător şi mijlociu: doi morţi.

Ofiţerul SS face un pas înainte. Vorbeşte în germană. Prizonierii au învăţat deja să-şi țină gura închisă şi să aştepte supuşi, în speranţa că unul dintre ei va putea traduce. Lale înţelege totul.

— Veţi avea două mese pe zi. Una dimineaţa şi una seara. Dacă supravieţuiţi până seara. Face o pauză, zâmbind mohorât. După masa de dimineaţă munciţi până vă spunem noi să vă opriţi. Veţi continua construcţia acestui lagăr. Mai avem mulţi oameni de transportat aici. Zâmbetul i se transformă într-un rânjet mândru. Urmaţi instrucţiunile *kapo*¹-ului vostru şi pe-ale celor care se ocupă de programul de construcţii şi veţi apuca apusul soarelui.

Se aude un zăngănit metalic şi, când se întorc, prizonierii văd apropiindu-se nişte oameni care duc două cazane şi braţe întregi de gamele mici. Micul dejun. Câţiva prizonieri dau să pornească spre micul grup, ca pentru a-şi oferi ajutorul.

1. *Kapo* era numit un deţinut dintr-un lagăr de concentrare german care avea sarcina să supravegheze munca forţată sau să îndeplinească anumite sarcini administrative. (N. tr.)

— Cine mișcă va fi împușcat! latră ofițerul SS, ridicând pușca. Nu iertăm pe nimeni!

Ofițerul pleacă și deținutul care a făcut apelul li se adresează.

— L-ați auzit, zice el într-o germană cu accent polonez. Eu vă sunt *kapo*, șef. Vă așezați pe două coloane ca să vă primiți mâncarea. Oricine se plânge va suporta consecințele!

Oamenii se aliniază și câțiva încep să șușotească între ei, întrebând dacă a înțeles cineva ce a spus „neamțul”. Lale le spune celor aflați mai aproape de el și îi roagă să transmită mai departe. Va traduce cât de mult va putea.

Ajungând în față, acceptă cu recunoștință gamela mică de metal care-și revarsă conținutul peste mâinile aspre care i-o întind cu un gest scurt. Se dă deoparte și își cercetează mâncarea. E maronie, nu conține nimic solid și are un miros pe care nu-l poate identifica. Nu e nici ceai, nici cafea, nici supă. Se teme că va vărsa înapoi tot lichidul dacă-l bea încet. Așa că închide ochii, se prinde cu degetele de nas și-l dă pe gât. Alții nu au la fel de mult succes.

Aron, care stă lângă el, își ridică gamela toastând în batjocură.

— Eu am nimerit o bucată de cartof, dar tu?

— De mult n-am mai mâncat ceva atât de bun!

— Mereu ești atât de vesel?

— Mai întreabă-mă la sfârșitul zilei, spune Lale făcându-i cu ochiul.

Returnându-i gamela deținutului care i-o dăduse, Lale îi mulțumește cu o înclinare a capului și un zâmbet scurt.

Kapo strigă:

— Leneșilor, când terminați de mâncat, treceți înapoi în rând! Aveți treabă!

Lale traduce ordinul.

— Mă urmați, strigă *kapo*, și urmați instrucțiunile maistrului. Dacă se lasă vreunul pe tânjală, o să aflu!

Lale și ceilalți se trezesc în fața unei clădiri parțial ridicată, o copie a barăcii lor. Alți deținuți sunt deja acolo: tâmplari și zidari muncesc liniștiți în ritmul așezat al oamenilor obișnuiți să lucreze împreună.

— Tu! Da, tu! Treci pe acoperiș. Poți să lucrezi acolo.

Ordinul i se adresează lui Lale. Privind în jur, dă cu ochii de o scară care duce pe acoperiș. Acolo, doi deținuți stau pe vine așteptând să primească țiglele care le sunt aruncate. Cei doi se dau puțin la o parte când se cațără Lale. Acoperișul constă numai din bârne de lemn care susțin țiglele.

— Ai grijă, îl avertizează unul din muncitori. Mai urcă puțin și uită-te la noi. Nu e greu – o să te prinzi repede.

Omul e rus.

— Mă cheamă Lale.

— Prezentările mai târziu, da? Cei doi bărbați schimbă o privire. Mă înțelegi?

— Da, răspunde Lale în rusă.

Bărbații zâmbesc.

Lale îi privește cum primesc țițele grele de lut din perechea de mâini întinse peste buza acoperișului, se cațără acolo unde au fost așezate ultimele țițele și le suprapun cu grijă, apoi coboară înapoi la scară pentru următoarele. Rusul a avut dreptate — nu e muncă grea — și nu după mult timp Lale li se alătură, primind și clădind țițele. În ziua caldă de primăvară doar crampele și durerile foamei îl împiedică să fie pe po-triva muncitorilor mai experimentați.

Trec câteva ore până când li se permite să facă o pauză. Lale se îndreaptă spre scară, dar rusul îl oprește.

— E mai sigur să rămâi aici, sus, să te odihnești. La înălțimea asta nu poți fi văzut bine.

Lale îi urmează pe cei doi, care în mod limpede știu care e locul cel mai bun în care să se așeze și să se dezmoștească: colțul în care a fost folosit lemnul cel mai dur, pentru a întări acoperișul.

— De când sunteți aici? întreabă Lale de îndată ce se așază.

— De vreo două luni, cred. E greu de spus, după o vreme.

— De unde sunteți? Vreau să spun, cum ați ajuns aici? Sunteți evrei?

— Câte-o întrebare pe rând!

Rusul chicotește, iar celălalt muncitor, mai tânăr și mai bine legat, își dă ochii peste cap la ignoranța nou-venitului, care încă nu și-a învățat locul în lagăr.

— Nu suntem evrei, suntem soldați ruși. Am fost despărțiți de unitatea noastră și nenorociții de nemți ne-au prins și ne-au pus la muncă. Dar tu? Evreu?

— Da. Fac parte dintr-un grup mare adus ieri din Slovacia – toți evrei.

Rușii schimbă o privire. Cel mai în vârstă se întoarce, închizând ochii, și își îndreaptă fața către soare, lăsându-și tovarășul să continue discuția.

— Uită-te în jur. De aici poți să vezi câte clădiri se construiesc și cât teren au de curățat.

Lale se ridică în coate și contemplă suprafața vastă înconjurată de gardul electrificat. Barăci asemenea celei la construirea căreia ajută se întind până departe. Are o tresărire de oroare imaginându-și ce-ar putea deveni locul ăsta. Se străduiește să se gândească ce să mai spună, nevrând să dea glas dezolării sale. Se așază la loc, ferindu-și privirea de însoțitorii săi, încercând cu disperare să-și țină iar emoțiile sub control. Nu trebuie să aibă încredere în nimeni, să dezvăluie prea multe despre el, trebuie să fie precaut...

Unul îl studiază cu atenție.

— I-am auzit pe SS-iști spunând că ăsta o să fie cel mai mare lagăr de concentrare dintre toate, zice el.

— Serios? răspunde Lale, ridicând cu greu vocea mai sus de șoaptă. Ei bine, dacă o să-l construim împreună, ați putea să-mi spuneți cum vă cheamă.

— Andor, zice el. Iar găliganul ăsta de lângă mine e Boris. Nu vorbește prea mult.

— Vorbitul te poate omorî aici, mormăie Boris întinzându-i mâna lui Lale.

— Ce-mi mai puteți spune despre oamenii de aici? întreabă Lale. Și cine naiba sunt *kapo* ăștia?

— Spune-i tu, zice Boris căscând.

— Păi, mai sunt soldați ruși, ca noi, dar nu mulți, și-apoi sunt tot felul de triumghiuri diferite.

— Ca triumghiul verde pe care-l poartă *kapo*-ul meu? întreabă Lale.

Andor râde.

— A, ăia cu verde sunt cei mai răi – sunt infractori: criminali, violatori, genul ăsta de oameni. Sunt gardieni buni pentru că sunt oameni cumpliți. Alții sunt aici din cauza vederilor politice antigermane, continuă el. ăștia poartă triumghiuri roșii. O să vezi câțiva, nu mulți, cu triumghi negru – ăia sunt niște leneși și nu rezistă mult. Și, în sfârșit, tu și prietenii tăi.

— Noi purtăm steaua galbenă.

— Da, voi purtați steaua. Crima voastră e că sunteți evrei.

— Voi de ce nu aveți nici o culoare? întreabă Lale. Andor ridică din umeri.

— Noi suntem pur și simplu inamicul.

Boris pufnește.

— Ne insultă punându-ne aceleași uniforme ca și vouă, celorlalți. Mai rău de-atât nu prea pot face.

Se aude un fluier și cei trei își reiau munca.

În noaptea aceea, oamenii din Blocul 7 se adună în grupuri mici să stea de vorbă, să împărtășească ce-au

învăţat, să pună întrebări. Mai mulţi se duc în fundul încăperii, unde înalţă rugă către dumnezeul lor. Acestea se amestecă în ceva neinteligibil. *Se roagă pentru îndrumare, răzbunare, acceptare?* Lui Lale i se pare că, fără un rabin care să-i îndrume, fiecare se roagă pentru ceea ce este mai important pentru sine. Şi hotărăşte că aşa şi trebuie să fie. Se plimbă printre grupurile de oameni, ascultând, dar fără să participe.

La sfârşitul primei zile, Lale a stors toate informaţiile cu putinţă de la cei doi ruşi. În restul săptămânii îşi urmează propriul sfat: ţine capul plecat, face ce i se cere, nu protestează niciodată. În acelaşi timp, observă pe toată lumea şi tot ce se petrece în jurul lui. Îi este limpede, privind noile construcţii, că germanilor le lipseşte cu desăvârşire inteligenţa arhitecturală. Ori de câte ori e posibil, ascultă conversaţiile şi bârfele SS-iştilor, care nu ştiu că îi înţelege. Ei îi dau singurul tip de muniţie disponibil pentru el – informaţiile, pe care le adună pentru mai târziu. SS-ştii stau aproape toată ziua sprijiniţi de pereţi, fumând, supraveghind superficial lucrurile. Trăgând cu urechea, el află că Höss, comandantul lagărului, este un ticălos leneş care se arată doar rareori la faţă şi că nemţii de la Auschwitz au condiţii superioare faţă de cei de la Birkenau, care nu au acces la ţigări sau bere.

Un grup de muncitori îi atrage atenţia lui Lale. Nu se amestecă cu ceilalţi, poartă haine civile şi vor-

besc cu SS-iștii fără a se teme pentru siguranța lor. Lale se hotărăște să afle cine sunt acești oameni. Alți deținuți nu ridică niciodată vreo bucată de lemn sau țiglă, ci doar se plimbă din când în când prin complex cu alte treburi. *Kapo*-ul lui este un astfel de personaj. *Cum să faci rost de o slujbă ca asta?* O astfel de poziție i-ar oferi cea mai bună șansă de a afla ce se petrece în lagăr, ce planuri sunt pentru Birkenau și, mai important, pentru el.

Lale se află pe acoperiș, clădind țigle în soare, când îl zărește pe *kapo* îndreptându-se spre ei.

— Haideți, leneșilor, munciți mai repede, strigă Lale. Avem de terminat o baracă!

Continuă să strige ordine în timp ce *kapo* se apropie. Lale și-a făcut obiceiul să-l salute cu o înclinare respectuoasă a capului. O dată, i s-a răspuns cu o înclinare scurtă. A vorbit cu el în polonă. Cel puțin, *kapo* a înțeles că este un deținut supus, care nu va face probleme.

Zâmbind vag, *kapo* întâlnește ochii lui Lale și îi face semn să coboare de pe acoperiș. Lale se duce spre el cu capul plecat.

— Îți place ce faci acolo, pe acoperiș? îl întreabă *kapo*.

— Fac orice mi se spune să fac, răspunde Lale.

— Dar toată lumea vrea o viață mai bună, așa-i? Lale nu spune nimic.

— Am nevoie de un băiat, zice *kapo*, jucându-se cu tivul zdrențuit al cămășii militare rusești. Îi e mare, aleasă pentru a-l face pe omul mărunțel să pară mai solid și mai puternic decât cei pe care trebuie să-i controleze. Din gura lui cu dinți lipsă, Lale simte mirosul înșepător de carne parțial digerată.

— Faci tot ce-ți spun eu. Îmi aduci mâncare, îmi cureți ghetetele, ești lângă mine ori de câte ori te chem. Fă asta și pot să-ți ușurez viața; dacă mă nemulțumești, suporti consecințele.

Ca răspuns la oferta de serviciu, Lale stă pe lângă *kapo*. Se întreabă dacă transformându-se din țiglar în slugă face un pact cu diavolul.

Într-o frumoasă dimineață de primăvară, nu prea caldă, Lale privește cum un camion mare, închis trece de punctul obișnuit de descărcare a materialelor de construcție. Merge în spatele clădirii administrației. Lale știe că gardul nu e departe, deși nu a îndrăznit niciodată să se aventureze în zona aceea, dar acum e învins de curiozitate. Se duce după el cu aerul că „sunt de-aici, pot să merg unde vreau“.

Trage cu ochiul pe după colțul clădirii. Camionul trage lângă un autobuz ciudat. A fost transformat într-un fel de buncăr, cu plăci de oțel bătute în cuie peste ferestre. Lale privește cum zeci de bărbați goi sunt mânași jos din camion și conduși spre autobuz. Unii intră de bunăvoie. Cei care se împotrivesc sunt

loviți cu patul puștii. Recalcitranții semiconștienți sunt târați de alți deținuți către soarta lor.

Autobuzul este atât de plin, că ultimii oameni care se urcă se agață cu degetele de la picioare de trepte și fundurile goale le atârnă afară. Ofițerii îi împing, apoi ușile se închid cu un pocnet. Un ofițer ocolește autobuzul, bătând cu palma în plăcile de oțel ca să verifice dacă totul e încuiat bine. Un ofițer agil se cațără pe acoperișul autobuzului cu o canistră în mână. Incapabil să se miște, Lale privește cum deschide o mică trapă din acoperiș și golește canistra. Apoi trânteste capacul la loc și îl fixează bine. În timp ce el coboară iute, autobuzul se zgâlțâie violent și se aud strigăte înăbușite.

Lale cade în genunchi, icnind. Rămâne acolo, vomând în țărână, în vreme ce țipetele se sting.

Când autobuzul nu se mai zgâlțâie și nici nu se mai aude nimic, se deschid ușile. Oameni morți cad din el ca niște blocuri de piatră.

De după celălalt colț al clădirii este adus un grup de deținuți. Camionul dă cu spatele și deținuții încep să încarce cadavrele în el, clătinându-se sub greutate și încercând să-și ascundă groaza. Lale a asistat la un act inimaginabil. Se ridică împleticindu-se, stând în pragul iadului, răscolit de un infern de sentimente.

A doua zi dimineața nu se poate scula din pat. Îi arde tot corpul.

Îi ia șapte zile să-și recapete cunoștința. Cineva îi picură cu blândețe apă în gură. Simte o cârpă umedă și rece pe frunte.

— Așa, băiete, spune o voce. Încetișor.

Lale deschide ochii și vede un străin, un bărbat mai în vârstă, care-l privește blajin. Se ridică în coate și străinul îl ajută să se așeze în capul oaselor. Se uită în jur, zăpăcit. Ce zi e? Unde se află?

— Aerul curat s-ar putea să-ți facă bine, spune omul apucându-l de braț.

Este condus afară într-o zi fără nori, care pare făcută pentru bucurie, și el se cutremură la amintirea ultimei zile ca aceasta. Se împleticește și lumea se învâртеște în jurul lui. Străinul îl sprijină, conducându-l spre o stivă de lemne din apropiere.

Ridicându-i mâneca, arată spre numărul tatuat.

— Eu sunt Pepan. Sunt *Tätowierer*. Ce zici de arta mea?

— *Tätowierer*? zice Lale. Adică tu mi-ai făcut asta?

Pepan dă din umeri, privindu-l drept în ochi.

— N-am avut de ales.

Lale scutură din cap.

— Numărul ăsta n-ar fi fost prima mea alegere dacă era să-mi fac un tatuaj.

— Ce-ai fi preferat? întreabă Pepan.

Lale surâde sfios.

— Cum o cheamă?

— Pe iubita mea? Nu știu. Nu ne-am cunoscut încă. Pepan chicotește. Cei doi rămân alături, tăcuți. Lale își trece un deget peste cifre.

— De unde e accentul tău? întreabă el.

— Sunt francez.

— Și ce s-a întâmplat cu mine? întreabă Lale în sfârșit.

— Tifos. Era să mori de tânăr.

Lale se cutremură.

— Și atunci cum de stau aici, cu tine?

— Treceam pe lângă baraca ta exact când trupul îți era aruncat într-o căruță cu morți și muribunzi. Un tânăr se ruga de SS-iști să te lase, spunând că o să aibă el grijă de tine. Când s-au dus în blocul următor, te-a tras jos din căruță și a început să te târască înapoi înăuntru. M-am dus să-l ajut.

— Când a fost asta?

— Acum șapte-opt zile. De atunci oamenii din baraca ta te-au îngrijit în timpul nopții. Eu am stat cât am putut de mult cu tine ziua. Cum te simți?

— Mă simt bine. Nu știu ce să spun, cum să-ți mulțumesc.

— Mulțumește-i omului care te-a tras din căruță. Curajul lui te-a scos dintre fălcile morții.

— O s-o fac îndată ce o să aflu cine e. Tu știi?

— Nu, îmi pare rău. Nu ne spunem numele.

Lale închide ochii pentru câteva clipe, lăsând soarele să-i încălzească pielea, să-i dea energie, voință pentru a merge mai departe. Își îndreaptă umerii slăbiți și hotărârea îl umple din nou. E în viață. Se ridică pe picioarele-i tremurânde întinzându-se, încercând să inspire viață nouă în trupul suferind, dornic de odihnă, hrană și apă.

— Stai jos, ești încă foarte slăbit.

Cedând în fața evidenței, Lale face cum i s-a spus. Doar că acum spatele îi e mai drept, glasul mai ferm. Îi zâmbește lui Pepan. Vechiul Lale s-a întors, aproape la fel de flămând de informații ca de mâncare.

— Văd că tu ai o stea roșie, zice.

— A, da. Am fost universitar la Paris și am vorbit prea deschis pentru binele meu.

— Ce predai?

— Economie.

— Și faptul că erai profesor de economie te-a adus aici? Cum?

— Ei bine, Lale, un om care ține cursuri despre impozite și ratele dobânzilor nu poate să nu se implice în politica țării lui. Politica te ajută să înțelegi lumea până când n-o mai înțelegi, și atunci te aruncă într-un lagăr de concentrare. Politica și religia.

— Și o să te întorci la viața aceea când o să pleci de-aici?

— Iată un optimist! Nu știu ce ne rezervă viitorul, nici mie, nici ție.

— Așadar, n-ai glob de cristal.

— Așa-i, n-am!

Prin zgomotul ce răzbate de la construcții, al lătrărilor de câini și al strigătelor gardienilor, Pepan se apleacă spre el și întreabă:

— Ai un caracter la fel de puternic precum ți-e fizicul?

Lale îi întoarce privirea.

— Sunt un supraviețuitor.

— Forța ta poate fi o slăbiciune în condițiile în care ne aflăm. Farmecul și faptul că zâmbești ușor te vor băga în bucluc.

— Sunt un supraviețuitor.

— Bine, atunci poate că te pot ajuta să supraviețuiești aici.

— Ai prieteni în locuri sus-puse?

Pepan râde și-l bate pe spate.

— Nu. N-am prieteni în locuri sus-puse. După cum ți-am spus, sunt *Tätowierer*. Și mi s-a spus că numărul celor care vin aici va crește foarte curând.

Stau și se gândesc la asta o clipă. În mintea lui Lale zăbovește gândul că, undeva, cineva ia decizii, scoțând numere din... ce? *Cum hotărăști cine vine aici? Pe ce informații îți bazezi hotărârea? Rasă, religie sau politică?*

— Mă faci curios, Lale. Mi-ai atras atenția. Ai o forță pe care nici corpul tău bolnav n-a putut-o ascunde. Te-a adus până aici, în fața mea.

Lale aude cuvintele, dar înțelege greu ce spune Pepan. Stau într-un loc în care mor oameni în fiecare zi, în fiecare oră, în fiecare minut.

— Ai vrea să lucrezi cu mine? îl aduce Pepan înapoi din negură. Sau ești mulțumit să faci ce te-au pus să faci?

— Fac și eu ce pot ca să supraviețuiesc.

— Atunci acceptă-mi oferta.

— Vrei să tatuezi oameni?

— Cineva trebuie s-o facă.

— Nu cred că aş putea să fac asta. Să rănesc pe cineva, să-i provoc durere — doare, să ştii!

Pepan îşi suflecă mâneca şi-i arată numărul lui.

— Doare ca dracu'. Dacă nu accepţi tu slujba, o s-o accepte cineva cu mai puţin suflet decât tine, şi o să le provoace şi mai multă durere oamenilor ăstora.

— Să lucrez pentru *kapo* nu e acelaşi lucru cu a pângări sute de oameni nevinovaţi.

Urmează o lungă tăcere. Lale se cufundă din nou în întineric. *Oare cei care iau decizii au familie, soţie, copii, părinţi? Cu siguranţă că nu.*

— Poţi să-ţi spui asta, dar tot eşti o marionetă a naziştilor. Fie că eşti cu mine, cu *kapo* sau construieşti barăci, tot le faci treaba murdară.

— Ai aşa un fel de a prezenta lucrurile...

— Aşadar?

— Bine, atunci. Dacă poţi aranja, o să lucrez pentru tine.

— Nu pentru mine. Cu mine. Dar trebuie să lucrezi repede şi eficient şi să nu-mi faci probleme cu ofiţerii SS.

— Bine.

Pepan se ridică şi vrea să se îndepărteze. Lale îl apucă de mânecă.

— Pepan, de ce m-ai ales pe mine?

— Am văzut un tânăr pe jurnătate mort de foame riscându-şi viaţa pentru tine. Îmi închipui că oi fi meritând să fii salvat. Vin după tine mâine-dimineaţă. Acum odihneşte-te.

În seara aceea, când tovarășii de baracă se întorc, Lale observă că Aron lipsește. Îi întreabă pe ceilalți doi cu care împarte priciul ce s-a întâmplat cu el, de când lipsește.

— De vreo săptămână, vine răspunsul.

Lale simte un gol în stomac.

— *Kapo* nu te găsea, i-a spus omul. Aron i-ar fi putut spune că ești bolnav, dar se temea că o să te pună din nou în căruța morții dacă află, așa că i-a spus că ai murit.

— Și *kapo* a descoperit adevărul?

— Nu, cască omul, epuizat de muncă. Dar era atât de supărat, că l-a luat pe Aron oricum.

Lale se chinuie să-și înfrâneze lacrimile.

Celălalt tovarăș de prici se ridică într-un cot.

— I-ai băgat în cap idei mărețe. A vrut să salveze „o viață”.

— Cel care salvează o viață salvează lumea întreagă¹, murmură Lale.

Cei doi se cufundă în tăcere pentru un timp. Lale se uită în tavan, clipind ca să-și alunge lacrimile. Aron nu e primul om care moare aici și nici n-o să fie ultimul.

— Mulțumesc, spune el.

— Am încercat să continuăm ce-a început Aron, să vedem dacă putem salva pe cineva.

1. Dicton talmudic. (N. tr.)

— Am făcut cu rândul, spune un băiat dintr-un prici de sub ei, am adus pe furiș apă și ne-am împărțit pâinea cu tine, îndesându-ți-o pe gât.

Un altul preia povestea. Se ridică de pe priciul de dedesubt, istovit, cu ochi albaștri încețoșați, cu voce plată, dar dominat de nevoia de a spune partea lui de poveste.

— Ți-am scos hainele îmbăcsite. Le-am schimbat cu ale cuiva care murise peste noapte.

Acum Lale nu-și mai poate împiedica lacrimile să-i șiroiască pe obraji emaciați.

— Nu pot să...

Nu poate decât să fie recunoscător. Știe că are o datorie pe care n-o va putea plăti, nici acum, nici aici, și de fapt niciodată.

Adoarme în litanii iudaice însufleșite ale celor care se mai agață încă de credință.

A doua zi dimineața, Lale stă la coada pentru micul dejun când Pepan apare lângă el, îl ia de braț în tăcere și-l conduce spre incinta principală. Acolo, camioanele își descarcă marfa umană. Se simte de parcă ar fi pășit într-o scenă dintr-o tragedie clasică. Unii dintre actori sunt aceiași, majoritatea sunt noi, cu replicile încă nescrise, cu rolurile încă nestabilite. Experiența lui de viață nu l-a înzestrat suficient pentru a putea înțelege ce se întâmplă. Își amintește că a mai fost aici. *Da, nu ca observator, ci ca participant. Care*

va fi rolul meu acum? Închide ochii și își imaginează că vede o altă versiune a lui însuși, privind-și brațul stâng. E nenumărat. Deschizând ochii, se uită la tatuajul de pe adevăratul lui braț stâng, apoi din nou la scena din fața lui.

Cercetează din ochi sut ele de noi prizonieri adunați aici. Băieți, bărbați tineri, toți cu groaza întipărită pe chip. Ținându-se unii de alții. Îmbrățișându-se pe ei înșiși. SS-iști și câini îi mână ca pe niște miei la tăiere. Ei se supun. Astăzi se va hotărî dacă vor muri sau vor trăi. Lale încetează să-l mai urmeze pe Pepan și rămâne încremenit. Pepan se întoarce și îl duce la niște măsuțe cu instrumente de tatuat pe ele. Cei care trec de selecție sunt mutați la o coadă în fața măsuței lor. Vor fi marcați. Alți nou-sosiți – bătrânii, infirmii, cei cărora nu li se identifică vreo calificare – sunt sortiți pieririi.

Răsună o împușcătură. Oamenii tresar. Cineva cade. Lale se uită în direcția împușcăturii, dar Pepan îl apucă rapid de față și-i întoarce capul în direcția opusă.

Un grup de ofițeri SS, majoritatea tineri, vin spre Pepan și Lale, încadrând un ofițer mai în vârstă. Între patruzeci și cinci și cincizeci de ani, cu spatele drept în uniformă lui fără cusur, cu cascheta așezată precis pe cap – un manechin perfect, își zice Lale.

Ofițerii SS se opresc în fața lor. Pepan face un pas înainte, întâmpinându-l pe ofițer cu capul plecat; Lale îl privește.

— *Oberscharführer* Houstek, l-am cooptat pe acest deținut să mă ajute, zice Pepan arătând spre Lale, care stă în spatele lui.

Houstek se întoarce spre Lale.

Pepan continuă:

— Cred că o să învețe repede.

Houstek îl privește pe Lale cu ochi de oțel, apoi îi face semn să înainteze. Lale se conformează.

— Ce limbi vorbești?

— Slovacă, germană, rusă, franceză, maghiară și puțină polonă, răspunde Lale privindu-l în ochi.

— Hmm.

Houstek se îndepărtează.

Lale se apleacă și îi șoptește lui Pepan:

— Un om laconic. Să înțeleg că am primit slujba?

Pepan se răsuțește către Lale, cu flăcări în ochi și în voce, deși vorbește liniștit:

— Nu-l subestima. Renunță la bravadă, dacă nu vrei să renunți la viață. Data viitoare când vorbești cu el, nu-ți ridica privirea mai sus de nivelul cizmelor lui.

— Îmi pare rău, zice Lale. Așa o să fac.

Când o să învețe?

CAPITOLUL 3

IUNIE 1942

Lale se trezește încet, agățându-se de un vis care l-a făcut să zâmbescă. *Stai, stai, lasă-mă să mai rămân aici o clipă, te rog...*

Deși îi place să cunoască tot felul de oameni, cel mai mult îi place să întâlnească femei. Toate i se par frumoase, indiferent de vârstă, de înfățișare, de cum sunt îmbrăcate. Momentul cel mai luminos al rutinei sale zilnice este când se plimbă prin raionul pentru femei, unde își are locul de muncă. Atunci flirtează și cu cele mai tinere, și cu cele mai puțin tinere care lucrează la teighea.

Lale aude ușile de la intrarea în raion deschizându-se. Ridică privirea și o femeie intră grăbită. În spatele ei, doi soldați slovaci stau în prag, fără s-o urmeze înăuntru. El îi iese repede în întâmpinare, cu un zâmbet liniștitor.

— E-n regulă, spune el. Sunteți în siguranță aici, cu mine.

Ea îi acceptă mâna și el o conduce spre o teighea plină de sticle de parfum extravagante. Uitându-se la

mai multe, el se hotărăște la una și i-o întinde. Ea își întoarce jucăuș gâtul. Lale îi pulverizează încetișor parfum mai întâi pe o parte a gâtului, apoi pe cealaltă. Când ea întoarce din nou capul, ochii li se întâlnesc. Își întinde ambele încheieturi ale mâinilor, și ele își primesc răsplata. Femeia duce o încheietură la nas, închide ochii și inspiră ușor. Aceeași încheietură îi este oferită apoi lui Lale. Ținându-i mâna cu blândețe, el și-o apropie de față, se apleacă și inhalează amestecul amețitor de parfum și tinerețe.

— Da. Acesta e pentru dumneavoastră, spune el.

— Îl iau!

Lale îi întinde sticla vânzătoarei care aștepta lângă el, și ea se apucă s-o împacheteze.

— Mai pot să vă ajut cu ceva? zice el.

În fața lui scânteiază chipuri, fete zâmbitoare dansează în jurul său, trăind viața din plin. Lale o ține de braț pe tânăra întâlnită în raionul pentru femei. Visul lui pare s-o ia la goană. Lale și femeia intră într-un restaurant de lux, luminat difuz cu aplice discrete. Pe fiecare masă, o lumânare pâlپândă fixează fața de masă grea, din jacard. Bijuterii scumpe își proiectează culorile pe pereți. Zgomotul tacămurilor de argint pe porțelanul fin e împlânzit de sunetele dulci ale cvartetului de coarde care abia se zărește într-un colț. Șeful de sală îi salută călduros în timp ce ia haina însoțitoarei lui Lale și îi conduce la o masă. Când se așază, *maitre d'hôtel* îi arată lui Lale o sticlă de vin. Fără a-și lua ochii de la însoțitoarea sa, el aprobă din cap, sticla

este desfăcută și se toarnă în pahare. Atât Lale, cât și femeia întind orbește mâna după pahare. Încă ochi în ochi, ridică mâinile și sorb. Visul lui Lale face din nou un salt. E aproape de a se trezi. *Nu*. Acum scotocește prin șifonier, alegându-și un costum, o cămașă, evaluând și respingând cravate până când o găsește pe cea potrivită și și-o aranjează perfect. Își încalță pantofii lustruiți. Ia de pe noptieră cheile și portofelul și le bagă în buzunar, apoi se apleacă și dă la o parte o șuviță rebelă de păr de pe fața iubitei sale adormite, sărutând-o ușor pe frunte. Ea se mișcă ușor și zâmbește. Cu voce răgușită, spune: „Diseară...”

Focurile de armă de afară îl catapultează în lumea reală. E împins de vecinii de preț, care se uită să vadă ce-i amenință. Încă stăpânit de amintirea trupului cald al femeii, Lale se ridică încet și e ultimul care se aliniaza pentru apel. E înghiontit de prizonierul de lângă el când nu răspunde la strigarea numărului său.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic... Totul. Locul ăsta.

— E la fel ca ieri. Și o să fie la fel și mâine. Tu m-ai învățat asta. Ce s-a schimbat în cazul tău?

— Ai dreptate – e la fel, la fel. Doar că... ei, am visat o fată pe care am cunoscut-o cândva, într-o altă viață.

— Cum o chema?

— Nu-mi amintesc. Nu contează.

— Atunci n-ai fost îndrăgostit de ea?

— Le-am iubit pe toate, dar cumva nici una nu mi-a cucerit inima. Are sens ce spun?

— Nu tocmai. Eu aş alege o singură fată pe care s-o iubesc şi cu care să-mi petrec toată viaţa.

Plouă de zile întregi, dar în dimineaţa asta soarele se străduieşte să arunce puţină lumină asupra mohorâtului complex Birkenau, în timp ce Lale şi Pepan îşi pregătesc locul de muncă. Au două mese, sticle cu cerneală, o mulţime de ace.

— Grăbeşte-te, Lale, uite-i că vin!

Lale ridică privirea şi e uluit la vederea zecilor de femei tinere care sunt conduse spre ei. Ştia că sunt fete la Auschwitz, dar nu aici, la Birkenau, în acest iad al iadurilor.

— Ceva un pic diferit în dimineaţa asta, Lale – au mutat nişte fete de la Auschwitz aici şi unora trebuie să li se refacă numerele.

— Cum?

— Numerele le-au fost făcute cu o şampilă care a fost inefficientă. Trebuie să le facem ca lumea. N-avem timp să le admirăm, doar fă-ţi treaba.

— Nu pot.

— Fă-ţi treaba, Lale. Să nu spui o vorbă nici uneia dintre ele. Să nu faci vreo prostie.

Şirul de tinere înaintează şerpuind în faţa lui.

— Nu pot să fac asta. Te rog, Pepan, nu putem să facem aşa ceva!

— Ba poți, Lale. Trebuie. Dacă n-o faci, o s-o facă altcineva, și atunci te-am salvat degeaba. Fă-ți treaba și gata!

Pepan îl privește stăruitor în ochi. Spaima se instalează adânc în oasele lui Lale. Pepan are dreptate. Dacă nu respectă regulile, riscă moartea.

Își începe „treaba”. Lale încearcă să nu privească în sus. Ia foaia de hârtie care-i este întinsă. Trebuie să transcrie cele cinci cifre pe brațul fetei care o ține în mână. Este deja un număr acolo, dar s-a cam șters. Bagă acul în brațul ei stâng, trasând un 3; încearcă s-o facă cu blândețe. Țâșnește sângele. Dar acul n-a pătruns destul de adânc și trebuie să traseze cifra din nou. Ea nici nu tresare la durerea pe care Lale știe că i-o provoacă. *Au fost avertizate – să nu spui nimic, să nu faci nimic.* El șterge sângele și freacă rana cu cerneală verde.

— Mai repede! șoptește Pepan.

Lale târăgănează. Una e să tatuezi brațe de bărbați, dar să profanezi corpuri de fete e îngrozitor. Ridicând ochii, vede un bărbat în halat alb care trece încet în revistă șirul de fete. Din când în când se oprește să inspecteze fața și trupul unei tinere îngrozite. În cele din urmă, ajunge la Lale. În timp ce el ține mâna fetei cât poate de blând, bărbatul o prinde de bărbie și îi întoarce brutal capul dintr-o parte într-alta. Lale privește în ochii înspăimântați. Buzele ei se mișcă, părând că vor să spună ceva. Lale o strânge tare de braț s-o oprească. Ea îl privește, și el îi face semn: „Șșș”. Bărbatul în halat alb îi dă drumul și se îndepărtează.

— Bravo, îi șoptește el, apucându-se să tatueze restul de patru cifre – 4 9 0 2. Când termină, îi ține brațul o clipă mai mult decât era necesar, privind-o în ochi. Zâmbește slab, chinuit. Ea îi răspunde cu un zâmbet și mai slab. Ochii ei dansează însă în fața lui. Privindu-i, inima lui pare că se oprește și totodată începe să bată pentru prima oară, bubuind, aproape amenințând să-i sară din piept. Se uită în jos și pământul i se clatină sub picioare. I se întinde o nouă foaie de hârtie.

— Mai repede, Lale! îi șoptește grăbit Pepan.

Când ridică din nou privirea, ea nu mai e acolo.

Câteva săptămâni mai târziu, Lale se prezintă la lucru ca de obicei. Masa și ustensilele sunt deja pregătite și se uită în jur neliniștit după Pepan. O mulțime de bărbați se îndreaptă spre el. E surprins de apariția *Oberscharführerului* Houstek, însoțit de un tânăr ofițer SS. Lale își pleacă capul, amintindu-și de cuvintele lui Pepan: „Nu-l subestima.”

— Astăzi o să lucrezi singur, mormăie Houstek.

În timp ce acesta se îndepărtează, Lale întreabă încet:

— Unde e Pepan?

Houstek se oprește, se întoarce și îl săgetează cu privirea. Inima lui Lale sare o bătaie.

— Acum tu ești *Tätowierer*. Se întoarce spre ofițerul SS: Și tu răspunzi pentru el.

În timp ce Houstek se îndepărtează, ofițerul SS duce pușca la umăr și o îndreaptă spre Lale. Acesta îi întoarce privirea, uitându-se în ochii negri ai unui puști sfrijit, care rânjește crud. În cele din urmă, Lale își pleacă privirea. *Pepan, ai spus că slujba asta mi-ar putea salva viața. Dar ce s-a întâmplat cu tine?*

— Se pare că soarta mea e în mâinile tale, se răstește ofițerul la el. Ce zici de asta?

— O să încerc să nu vă fac probleme.

— O să încerci? O să faci mai mult decât atât. *Sigur* n-o să-mi faci probleme.

— Da, domnule.

— În ce bloc ești?

— Numărul 7.

— Când termini aici, o să te duc în camera ta, într-una dintre barăcile noi. De-acum înainte o să stai acolo.

— Sunt mulțumit în baraca mea, domnule.

— Nu fi tâmpit. Acum că ești *Tätowierter*, o să ai nevoie de protecție. Acum lucrezi pentru Secția politică a SS – la naiba, poate că *eu* ar trebui să mă tem de tine.

Rânjetul îi apare din nou.

Pentru că a supraviețuit acestei discuții, Lale își forțează norocul:

— Știți, procesul ar merge mai repede dacă aș avea un ajutor.

Ofițerul SS face un pas spre el, măsurându-l disprețuitor de sus până jos.

— Cum?

— Dacă puneți pe cineva să mă ajute, procesul va merge mai repede și șeful dumneavoastră va fi mulțumit.

Ca și cum ar fi primit ordine de la Houstek, ofițerul se întoarce și merge pe lângă șirul de oameni care își așteaptă numerele, toți, în afară de unul, cu capetele plecate. Lale se teme pentru cel care îi întoarce privirea ofițerului și e surprins când e apucat de braț, tras din rând și condus la el.

— Asistentul tău. Tatuează-l pe el primul.

Lale ia bucata de hârtie de la tânăr și îi tatuează rapid brațul.

— Cum te cheamă? îl întreabă.

— Leon.

— Leon, eu sunt Lale, *Tätowierer*, spune el cu glas ferm, ca al lui Pepan. Acum stai lângă mine și uită-te ce fac. Începând de mâine, o să lucrezi ca asistent al meu. S-ar putea ca asta să-ți salveze viața.

Când și ultimul prizonier a fost tatuat și împins spre noua lui casă, soarele apusese deja. Gardianul lui Lale, pe nume Baretski, după cum a aflat, nu s-a îndepărtat de el mai mult de câțiva metri. Se apropie de Lale și de noul lui ajutor.

— Du-l în baraca ta, apoi întoarce-te aici.

Lale îl conduce în grabă pe Leon la Blocul 7.

— Așteaptă în fața barăcii mâine dimineață și o să vin să te iau. Dacă te întreabă *kapo* de ce nu pleci la

construcții cu ceilalți, spune-i că acum lucrezi pentru *Tätowierer*.

Când Lale se întoarce la punctul de lucru, își găsește ustensilele puse într-o servietă și masa pliată. Baretski îl așteaptă în picioare.

— Du astea în noua ta cameră. În fiecare dimineață, te prezinți la clădirea administrației pentru materiale și ca să primești instrucțiuni unde o să lucrezi în ziua respectivă.

— Pot să primesc încă o masă și ustensile pentru Leon?

— Cine?

— Asistentul meu.

— Cere la administrație tot ce ai nevoie.

Îl conduce pe Lale într-o zonă a lagărului aflată încă în construcție. Multe clădiri sunt neterminate și tăcerea stranie îi dă fiori lui Lale. Una dintre aceste barăci noi e gata, și Baretski îl conduce într-o cameră aflată imediat după intrare.

— O să dormi aici, îi spune el.

Lale își pune servieta cu ustensile pe podeaua tare și cercetează camera mică, izolată. Deja îi e dor de prietenii lui din Blocul 7.

Apoi, urmându-l pe Baretski, află că acum va lua masa într-o zonă din apropierea clădirii administrației. În calitatea sa de *Tätowierer*, va primi mâncare în plus. Se duc la masă, și pe drum Baretski îi explică:

— Vrem ca lucrătorii noștri să fie puternici. Îi face semn să se așeze la coadă pentru mâncare. Profită cât mai mult.

În timp ce Baretski se îndepărtează, Lale primește un polonic de supă subțire și o bucată de pâine. El le înfulecă pe amândouă și e gata să se îndepărteze.

— Poți să mai iei, dacă vrei, spune o voce plângăreață.

Lale mai ia o bucată de pâine, uitându-se la deținuții din jurul lui, care mănâncă în tăcere, fără a schimba amabilități, ci doar priviri furioase. Lipsa de încredere și frica sunt evidente. Îndepărtându-se, cu pâinea ascunsă în mânecă, se îndreaptă spre vechea lui casă, Blocul 7. La intrare îl salută pe *kapo*, care pare să fi primit mesajul că Lale nu mai e sub comanda sa. Înăuntru, Lale e întâmpinat de mulți dintre oamenii cu care a împărțit această baracă; și-a împărtășit temerile și visurile despre o altă viață cu ei. Când ajunge la fostul său prici, îl găsește pe Leon șezând acolo, cu picioarele atârându-i peste margine. Lale privește chipul tânărului. Ochii mari și albaștri au o blândețe și o sinceritate care i se par înduioșătoare.

— Vino puțin afară cu mine.

Leon sare de pe prici și îl urmează. Toți ochii sunt îndreptați asupra lor. Mergând după colțul barăcii, Lale scoate codrul de pâine veche din mânecă și i-l întinde lui Leon, care îl devorează. Îi mulțumește abia după ce termină.

— Știam că ai pierdut masa. Acum primesc porții suplimentare. O să încerc să le împart cu tine și cu

ceilalți când pot. Acum du-te înapoi. Spune-le că te-am târât aici să te cert. Și ține capul plecat. Ne vedem mâine-dimineață.

— Nu vrei să se știe că poți primi porții în plus?

— Nu. Să văd cum merg lucrurile, mai întâi. Nu pot să-i ajut pe toți odată, și nu au nevoie de încă un motiv ca să se certe între ei.

Lale îl privește pe Leon intrând în fosta sa baracă încercat de un amestec de sentimente pe care-i e greu să le discearnă. *Să mă tem, acum că sunt privilegiat? De ce mă simt trist că mi-am părăsit fosta poziție în lagăr, deși nu-mi oferea nici o protecție?* Pătrunde între umbrele clădirilor neterminate. E singur.

În noaptea aceea, Lale doarme întins pentru prima dată după luni de zile. Nimeni pe care să-l lovească, nimeni care să-l împingă. Se simte ca un rege în patul său luxos. Și, tot ca un rege, acum trebuie să fie atent la motivele oamenilor de a se împrieteni cu el sau a-i face confidențe. *Sunt invidioși? Îmi vor slujba? Risc să fiu acuzat pe nedrept de ceva?* A văzut consecințele lăcomiei și ale lipsei de încredere de aici. Majoritatea oamenilor cred că, dacă sunt mai puțini, vor primi mai multă mâncare. Mâncarea e o valută. Cu ea, rămâi în viață. Ai putere să faci ce ți se cere. Reușești să trăiești încă o zi. Fără ea, slăbești până în punctul în care nu-ți mai pasă. Noua lui poziție sporește complexitatea supraviețuirii. E sigur că pe când ieșea din baraca sa, trecând pe lângă priciurile oamenilor istoșiți, i-a auzit pe câțiva murmurând cuvântul „colaborționist”.

A doua zi dimineața, Lale așteaptă împreună cu Leon în fața clădirii administrației. Baretski sosește și îl laudă pentru că a ajuns devreme. Lale ține în mână servieta, iar măsuța e pe jos, lângă el. Baretski îi spune lui Leon să rămână unde e și lui Lale să-l urmeze înăuntru. Lale se uită în jur, în zona vastă a recepției. Vede coridoare mergând în diferite direcții, pe care se află, pare-se, birouri. În spatele biroului mare al recepției sunt mai multe șiruri de birouri mici la care tinere femei lucrează cu hărnicie – îndosariază, bat la mașină. Brateski îl prezintă unui ofițer SS – „Fă cunoștință cu *Tätowierer*” – și îi spune din nou să-și ia materialele și instrucțiunile de aici în fiecare zi. Lale cere încă o măsuță și un set de ustensile, pentru că are un ajutor care așteaptă afară. Cererea îi este îndeplinită fără comentarii. Scoate un oftat de ușurare. A salvat măcar un om de la muncă grea. Se gândește la Pepan și îi mulțumește în tăcere. La masa și îndeasă ustensi-lele în servietă. Când se întoarce, funcționarul de la administrație îl strigă.

— Să porți tot timpul servieta cu tine, să te prezinți cu cuvintele *Politische Abteilung*¹, și nimeni n-o să te deranjeze. Ne aduci înapoi hârtia cu numere în fiecare seară, dar păstrezi servieta.

Baretski pufnește alături:

— E adevărat, servieta și cuvintele astea te fac imun – nu și față de mine, desigur. Calcă strâmb, fă-mi pro-

1. Secția politică (în germ., în orig.). (N. tr.)

bleme și n-o să te mai salveze nici o servietă și nici un cuvânt!

Mâna i se duce spre pistol, se oprește pe toc și trage siguranța. Închis. Deschis. Închis. Respiră mai adânc.

Lale face întocmai ce e înțelept: își pleacă privirea și pleacă.

La Auschwitz-Birkenau sosesc transporturi la orice oră din zi și din noapte. Nu e neobișnuit pentru Lale și Leon să lucreze câte douăzeci și patru de ore. În astfel de zile, Baretski își arată latura cea mai respingătoare. Răcnește înjurături sau îl bate pe Leon, acuzându-l că-l ține treaz până târziu cu încetineala lui. Lale învață repede că tratamentele rele se înrăutățesc și mai tare dacă încearcă să le prevină.

Terminând în primele ore ale dimineții la Auschwitz, Baretski dă să plece înainte ca Lale și Leon să-și fi strâns lucrurile. Apoi se întoarce, cu o expresie nehotărâtă pe chip.

— Of, la naiba, puteți să vă duceți și singuri la Birkenau. Eu dorm aici în noaptea asta. Numai să vă întoarceți la opt dimineața.

— De unde să știm cât e ceasul? întreabă Lale.

— Mă doare-n cot cum faceți, numai să fiți aici! Și nici prin cap să nu vă treacă să fugiți. O să vă vânez chiar eu, o să vă omor și o să mă și bucur de asta!

Pleacă împleticindu-se.

— Ce facem? întreabă Leon.

— Ce ne-a spus cretinul ăsta. Hai – o să te trezesc la timp ca să ajungem înapoi.

— Sunt foarte obosit. N-am putea rămâne aici?

— Nu. Dacă nu ești văzut în baraca ta de dimineață, o să te caute. Hai, să mergem!

Lale se trezește odată cu soarele și merge împreună cu Leon patru kilometri până la Auschwitz. Așteaptă cam o oră, li se pare lor, până își face apariția Baret-ski. E evident că nu s-a dus direct la culcare, ci a stat și-a băut. Când respirația îi miroase a acru, e și mai prost dispus.

— Mișcați-vă, latră el.

Nevăzând picior de prizonier, Lale e nevoit să întrebe, șovăitor:

— Unde?

— Înapoi la Birkenau. Ultimul lot a fost dus acolo.

Pe când cei trei străbat distanța de patru kilometri până la Birkenau, Leon se împiedică și cade, învins de oboseală și de lipsa de hrană. Se ridică singur. Baret-ski merge mai încet, aparent așteptând ca Leon să-i ajungă din urmă. Când acesta ajunge, Baret-ski întinde piciorul și-i pune piedică, făcându-l să cadă iar. Joacă acest mic joc încă de câteva ori pe parcursul călătoriei. Mersul pe jos și plăcerea pe care i-o fac piedicile puse lui Leon par să-l trezească. De fiecare dată se uită la Lale, să-i vadă reacția. Nu vede nimic.

Ajungând înapoi la Birkenau, Lale e surprins să-l vadă pe Houstek supraveghind selecția celor care vor fi trimiși la el și la Leon ca să mai trăiască încă o zi. Își încep lucrul, în timp ce Baretski de plimbă de-a lungul șirului de tineri, încercând să pară competent în fața superiorului său. Scâncetul unui tânăr când Leon încearcă să-i marcheze brațul îl face să tresară pe băia-tul istovit. Scapă bățul de tatuat. Când se apleacă să-l ridice, Baretski îl lovește cu pușca în spate, aruncându-l cu fața în noroi. Îi pune piciorul pe spinare și apasă tare.

— O să facem treaba mai repede dacă îl lași să se ridice și să continue, spune Lale, văzând cum respirația lui Leon devine tot mai sacadată și mai șuierată sub cizma lui Baretski.

Houstek se îndreaptă amenințător spre cei trei și îi murmură ceva lui Baretski. Când Houstek dispare, Baretski, cu un zâmbet acru, apasă tare cu piciorul spinarea lui Leon, înainte de a-i da drumul.

— Eu sunt doar un umil slujitor al SS. Tu, *Tätowierer*, ai fost pus sub protecția Secției politice, care răspunde numai față de Berlin. A fost ziua ta norocoasă când francezul te-a prezentat lui Houstek și i-a spus ce deștept ești și câte limbi vorbești!

Nu există un răspuns corect la asta, așa că Lale își vede mai departe de treabă. Leon se ridică plin de noroi, tușind.

— Așadar, *Tätowierer*, zice Baretski zâmbind din nou strâmb, ce-ai zice să fim prieteni?

Un avantaj al poziției de *Tätowierer* este că Lale știe data. E scrisă pe hârtiile care i se dau în fiecare dimineață și pe care le returnează în fiecare seară. Dar nu numai hârtiile îi spun asta. Duminica e singura zi din săptămână când ceilalți prizonieri nu sunt forțați să muncească și își pot petrece timpul rătăcind prin incintă sau stând pe lângă barăcile lor, adunați în grupuri mici – prietenii aduse în lagăr, prietenii făcute în lagăr.

Când o vede, e duminică. O recunoaște pe loc. Merg unul spre celălalt, Lale singur, ea într-un grup de fete, toate cu capul ras, toate purtând aceleași haine prăpădite. Nu o distinge nimic în afară de ochii aceia. Negri – nu, căprui. Cel mai închis căprui pe care l-a văzut vreodată. Pentru a doua oară privește fiecare adânc în sufletul celuilalt. Inima lui Lale stă în loc. Privirea zăbovește.

— *Tätowierer!*

Baretski îi pune o mână pe umăr, rupând vraja.

Deținutele se îndepărtează, nevrând să se aplece în preajma unui ofițer SS sau a prizonierului cu care vorbește. Grupul de fete se împrășteie, lăsând-o pe tânără să îl fixeze pe Lale, care se uită la ea. Privirea lui Baretski se plimbă de la unul la altul; stau într-un triunghi perfect, fiecare așteptând ca ceilalți să se miște. Baretski are un zâmbet atotștiutor. Curajoasă, una dintre prietenele ei înaintea și o trage înapoi.

— Foarte drăguț, zice Baretski în timp ce el și Lale se îndepărtează.

Lale îl ignoră și se străduiește să-și controleze furia.

— Ai vrea să te întâlnești cu ea?

Din nou, Lale refuză să răspundă.

— Scrie-i, spune-i c-o placi.

Cât de tâmp pit mă crede?

— Îți aduc eu hârtie și un creion și îi duc scrisoarea ta. Ce zici? Știi cum o cheamă?

3 4 9 0 2.

Lale merge mai departe. Știe că pedeapsa pentru orice deținut prins cu hârtie sau creion e moartea.

— Unde mergem? schimbă el subiectul.

— La Auschwitz. *Herr Doktor* are nevoie de noi pacienți.

Pe Lale îl trece un fior. Și-l amintește pe bărbatul în halat alb, cu mâinile lui păroase pe fața acelei fete frumoase. Nu s-a simțit niciodată atât de rău în prezența unui medic ca în ziua aceea.

— Dar e duminică.

Baretski râde.

— A, crezi că numai pentru că ceilalți nu lucrează duminica trebuie să ai și tu liber? N-ai vrea să discuți asta cu *Herr Doktor*?

Râsul lui Baretski devine ascuțit, stârnind noi fiori pe șira spinării lui Lale.

— Te rog, fă asta pentru mine, *Tätowierer*. Spune-i lui *Herr Doktor* că e ziua ta liberă. O să-mi placă atât de tare!

Lale știe când să tacă. Merge mai repede, îndepărându-se puțin de Baretski.

CAPITOLUL 4

În timp ce se duc spre Auschwitz, Baretski pare într-o dispoziție bună și-l bombardează cu întrebări: „Câți ani ai? Ce făceai înainte, știi tu, înainte să fii adus aici?”

De cele mai multe ori, Lale răspunde cu o întrebare și descoperă că lui Baretski îi place să vorbească despre sine însuși. Află că e numai cu un an mai tânăr ca el, dar aici asemănările se opresc. Vorbește despre femeii ca un adolescent. Lale hotărăște că poate întoarce această diferență în avantajul său și începe să-i spună lui Baretski cum făcea el să cucerească fete, cum totul e să le respecti și să fii atent la ce le place.

— I-ai dat vreodată flori unei fete? întreabă el.

— Nu, de ce-aș face asta?

— Pentru că le plac bărbații care le dau flori. Dacă le culegi chiar tu, e și mai bine.

— Ei bine, eu n-o să fac așa ceva. O să fiu luat peste picior.

— De către cine?

— De prietenii mei.

— Adică de alți bărbați?

— Păi, da – o să creadă că sunt un papă-lapte!
— Dar fata care primește florile ce crezi că o să gândească?

— Ce contează ce gândește ea?

Începe să rânjească și să se tragă de părțile rușinoase.

— Atâta vreau de la ele, și atâta vor ele de la mine!

Mă pricep la lucrurile astea.

Lale o ia înainte. Baretski îl ajunge.

— Ce-i? Am zis ceva greșit?

— Chiar vrei să-ți răspund la asta?

— Mda.

Lale se întoarce spre el.

— Ai o soră?

— Mda, zice Baretski. Două.

— Și vrei ca alți bărbați să se poarte cu surorile tale cum te porți tu cu fetele?

— Dacă îi face vreunul așa ceva surioarei mele, îl omor! Baretski scoate pistolul din toc și trage câteva focuri în aer. Îl omor!

Lale sare înapoi. Împușcăturile reverberează în jurul lor. Baretski gâfâie, roșu la față, cu ochii întunecați.

Lale ridică mâinile.

— Am înțeles. E doar o temă de gândire.

— Nu mai vreau să vorbesc despre asta.

★

Lale află că Baretski nu e german, ci s-a născut în România, într-un mic orașel din apropierea graniței¹

1. Granița româno-slovacă a existat până în martie 1939.
(N. red.)

cu Slovacia, la numai câteva sute de kilometri de orașul natal al lui Lale, Krompachy. A fugit de acasă la Berlin, a intrat în Tineretul hitlerist și apoi în SS. Își urăște tatăl, care îi bătea crunt pe el și pe frații și surorile sale. Încă își face griji pentru surorile lui, una mai mică, una mai mare, care locuiesc acasă.

Mai târziu în noaptea aceea, pe când se întorceau la Birkenau, Lale spune încet:

— O să accept oferta ta de creion și hârtie, dacă nu te superi. Numărul ei e 3 4 9 0 2.

După cină, se strecoară încet până la Blocul 7. *Kapo* îi aruncă o privire severă, dar nu spune nimic.

Lale își împarte porțiile suplimentare de seară, doar câteva coji de pâine, cu prietenii lui din baracă. Oamenii vorbesc, își spun ce mai e nou. Ca de obicei, cei credincioși îl invită să participe la rugăciunea de seară. El refuză politicos și refuzul îi este acceptat politicos. Asta e rutina obișnuită.

Singur în camera lui, Lale se trezește și-l vede pe Baretski lângă pat. N-a bătut la ușă înainte de a intra – n-o face niciodată –, dar vizita asta e cumva diferită.

— E în Blocul 29. Îi întinde lui Lale un creion și niște foi de hârtie. Poftim, scrie-i și o să mă asigur c-o primește.

— Știi cum o cheamă?

Privirea lui Baretski îi dă răspunsul. *Tu ce crezi?*

— Mă întorc peste o oră și i-o duc.

— Mai bine peste două.

Lale se chinuie căutând primele cuvinte pe care i le va scrie deținutei 3 4 9 0 2. *Cum să încep? Cum să mă adresez?* În cele din urmă, hotărăște să scrie cât mai simplu. „Bună, numele meu e Lale.” Când Baretski se întoarce, îi întinde foaia cu numai câteva propoziții pe ea. I-a spus că e din Krompachy, Slovacia, câți ani are și câți membri numără familia lui, că speră că toți ai lui sunt în siguranță. O roagă să fie lângă clădirea administrației duminica următoare, dimineața. Îi spune că, va încerca să fie și el acolo, și că, dacă nu, va fi din cauza muncii lui, care nu e regulată, ca a tuturor celorlalți.

Baretski ia scrisoarea și o citește în fața lui.

— Asta-i tot ce ai de spus?

— Orice altceva o să-i spun personal.

Baretski se așază pe pat și se apucă să se laude cu ce-ar spune el, ce i-ar plăcea să facă dacă ar fi în situația lui Lale, adică neștiind dacă o să mai fie în viață la sfârșitul săptămânii. Lale îi mulțumește, dar adaugă că preferă să-și asume riscul.

— Bine. O să-i trimit așa-zisa *scrisoare* și o să-i dau creion și hârtie să răspundă. O să-i spun că vin după răspuns mâine-dimineață – îi las toată noaptea să se gândească dacă te place sau nu.

Îi zâmbește ironic lui Lale și iese din cameră.

Ce-am făcut? A pus-o în pericol pe deținuta 3 4 9 0 2. El e protejat. Ea nu e. Și totuși vrea, are nevoie să-și asume riscul.

A doua zi, Lale și Leon lucrează până seara târziu. Baretski patrulează tot timpul nu departe de ei, adeseori exercitându-și autoritatea asupra oamenilor așezați în șiruri, folosindu-și pușca pe post de baston când nu-i place mutra cuiva. Zâmbetul viclean nu-i părăsește chipul nici o clipă. Este evident încântat să se plimbe de-a lungul șirurilor de oameni. Abia când Lale și Leon își strâng lucrurile, scoate din buzunarul hainei o foaie de hârtie și i-o întinde lui Lale.

— Ei, *Tätowierer*, zice el, nu-ți spune prea multe. Cred că ar trebui să-ți găsești altă prietenă.

Când Lale întinde mâna să ia biletul, Baretski îl trage înapoi în joacă. *Bine, dacă așa vrei, să ne jucăm.* Se întoarce și pleacă. Baretski aleargă după el și-i dă biletul. O scurtă înclinare a capului e singura mulțumire pe care Lale e pregătit să i-o adreseze. Pune biletul în geantă și se duce la cină, văzând cum Leon se îndreaptă spre baraca sa și știind că probabil își va pierde masa.

Când ajunge Lale, n-a mai rămas prea multă mâncare. După ce termină, îndeasă câteva bucăți de pâine pe mânecă, înjurând că uniforma rusească i-a fost schimbată între timp cu costumul de tip pijama, fără buzunare. Intrând în Blocul 7, e întâmpinat de obișnuitul cor de saluturi în surdină. Le spune că de data asta nu are de mâncare decât pentru Leon și poate încă doi, promițând că o să încerce să aducă mai multă a doua zi. Își scurtează șederea și se întoarce repede în

camera lui. Trebuie să citească slovele îngropate printre ustensile.

Se trânteste pe pat și duce biletul la piept, închipuindu-și-o pe prizoniera 3 4 9 0 2 scriind cuvintele pe care e atât de nerăbdător să le citească. În sfârșit, îl desface.

„Dragă Lale“, începe ea. Ca și el, femeia a scris doar câteva rânduri, cu grijă. Și ea e din Slovacia. E la Auschwitz de mai multă vreme decât el, din martie. Lucrează într-unul dintre depozitele „Canada“, unde prizonierii sortează lucrurile confiscate de la alte victime. O să fie în complex duminică. Și o să-l caute. Lale recitește biletul și-l întoarce ba pe-o parte, ba pe alta, de mai multe ori. Ia apoi un creion din geantă și mâzgălește cu litere groase pe spat ele hârtiei: *Numele, care e numele tău?*

A doua zi dimineața, Baretski îl conduce doar pe Lale la Auschwitz. Noul transport e mic, lăsându-i lui Leon o zi de odihnă. Baretski începe să-l tachineze cu privire la bilet și la cum probabil și-a pierdut priciperea la femei. Lale îl ignoră, întrebându-l dacă a mai citit vreo carte bună în ultima vreme.

— Cărți? Eu nu citesc cărți, mormăie Baretski.

— Ar trebui.

— De ce? La ce sunt bune cărțile?

— Poți să înveți o mulțime de lucruri din ele, și fet elor le place când le dai citate sau le reciți poezii.

— N-am nevoie să citez din cărți. Am uniforma asta; e tot ce-mi trebuie ca să fac rost de fete! Adoră uniforma. Am o prietenă, să știi, se laudă Baretski.

Asta e o noutate pentru Lale.

— Foarte bine. Și-i place uniforma ta?

— Sigur. Ba chiar și-o pune și se plimbă de colo-colo salutând – se crede afurisitul de Hitler. Râzând rece, o imită, defilând cu brațul ridicat: *Heil Hitler! Heil Hitler!*

— Numai pentru că-i place uniforma ta nu înseamnă că te place pe tine! izbucnește Lale.

Baretski încremenește.

Lale se înjură în gând pentru aceste cuvinte imprudente. Încetinește pasul, întrebându-se dacă să se întoarcă și să-și ceară scuze. Nu, o să meargă mai departe și-o vedea ce s-o mai întâmpla. Închizând ochii, pune un picior în fața celuiilalt, pas cu pas, pândind, așteptându-se să audă împușcătura. Aude zgomot de pași în fugă în spatele lui. Apoi un braț îl trage înapoi.

— Așa crezi, *Tätowierer*? Că mă place numai pentru uniforma mea?

Ușurat, Lale se întoarce cu fața la el.

— De unde să știu eu ce-i place? Ce-ar fi să-mi mai spui și altceva despre ea?

Nu vrea câtuși de puțin să poarte această discuție, dar după ce a scăpat de un glonț i se pare că n-are încotro. Reiese că Baretski știe foarte puține despre „prietena” lui, mai ales pentru că n-a întrebat-o niciodată nimic despre ea. Asta Lale n-o mai poate ignora

și, fără să-și dea seama, începe din nou să-i dea sfaturi lui Baretski despre cum să se poarte cu femeile. În minte, își spune să tacă din gură. De ce i-ar păsa lui de monstrul de lângă el și dacă acesta o să fie sau nu în stare vreodată să trateze cu respect o fată? De fapt, speră că Baretski nu va supraviețui acestui loc și nu va mai fi niciodată cu o femeie.

CAPITOLUL 5

Sosește dimineața de duminică. Lale sare din pat și dă fuga afară. Soarele e pe cer. Unde sunt toți? Unde sunt păsările? De ce nu cântă?

„E duminică!” strigă el fără să știe către cine. Răsu-cindu-se, observă niște puști îndreptate spre el din turnurile de pază din jur.

— La naiba!

Aleargă înapoi în baraca lui, în timp ce focurile de armă străpung zorii liniștiți. Soldatul pare să se fi hotărât să-l sperie, Lale știe că e o zi în care deținuții „se scoală târziu”, sau cel puțin nu ies din barăcile lor înainte de a-i mâna crampele de foame spre cafeaua neagră și bucata unică de pâine veche. Soldatul mai trimite o rafală în clădire, doar ca să se distreze.

Înapoi în cămăruța lui, Lale se plimbă încoace și-n colo, repetând primele cuvinte pe care o să i le spună.

O variantă ar fi *Ești cea mai frumoasă fată pe care am văzut-o vreodată*, dar o dă deoparte. E destul de sigur că, așa cheală și cu haine purtate cândva de cineva mai solid decât ea, nu se simte frumoasă. Cu

toate acestea, nu renunță complet la replică. Dar poate că cel mai bine ar fi să se limiteze la ceva cât mai simplu – *Cum te cheamă?* – și să vadă unde duce asta.

Lale își impune să rămână înăuntru până când începe să audă sunetele, atât de familiare acum, ale lagărului care se trezește. Mai întâi sirena străpunge somnul deținuților. Apoi SS-iști mahmuri, nedormiți și prost dispuși latră niște ordine. Containerele cu micul dejun zdrăngănesc în timp ce sunt purtate de la un bloc la altul; prizonierii care le cară gem, căci ei sunt cu fiecare zi mai slabi și containerele li se par cu fiecare clipă mai grele.

Se duce la clădirea unde ia el micul dejun și se alătură altora care au dreptul la porții suplimentare. Se schimbă obișnuitele saluturi din cap, ochi ridicați, când și când câte un zâmbet fugar. Nu se schimbă cuvinte. Își mănâncă jumătate din pâine, îndesând restul în mânecă și improvizând un garou ca s-o împiedice să cadă. Dacă o să poată, o să i-o ofere ei. Dacă nu, o să-i rămână lui Leon.

Privește cum cei care nu lucrează se amestecă cu prietenii din alte barăci și se dispersează în grupuri mici să șadă să se bucure de soarele de vară, cât mai e. Toamna așteaptă după colț. Pornește spre complex să-și înceapă căutarea, și atunci își dă seama că-i lipsește servieta. *Colacul meu de salvare*. Nu iese nicio dată din cameră fără ea, și totuși în dimineața asta a ieșit. *Unde mi-e capul?* Dă fuga înapoi în clădirea lui și reappare, cu chipul liniștit, cu servieta în mână – un om cu o misiune.

Multă vreme, sau cel puțin așa i se pare lui, Lale se plimbă printre ceilalți deținuți, stând de vorbă cu cei pe care-i cunoaște din Blocul 7. În tot acest timp ochii lui cercetează grupurile de fete. Vorbește cu Leon, când firișoarele scurte de păr i se ridică pe ceafă și are senzația că e privit. Se întoarce. Iat-o.

Stă de vorbă cu alte trei fete. Dându-și seama că a văzut-o și el, se oprește. Lale se îndreaptă spre grup și prietenele ei se dau înapoi, punând o distanță între ele și străin; au auzit de Lale. Ea rămâne singură.

El se apropie de tânără, atras din nou de ochii săi. Prietenele ei chicotesc în fundal. Ea zâmbeste. Un zâmbet vag, timid. Lale e aproape mut. Dar își adună curajul. Îi întinde pâinea și scrisoarea. În câteva rânduri, incapabil să se înfrâneze, i-a spus că nu încetează să se gândească la ea.

— Cum te cheamă? o întreabă. Trebuie să știu cum te cheamă.

În spatele lui, cineva spune: „Gita”.

Înainte ca el să apuce să mai facă sau să mai spună ceva, prietenele Gitei dau fuga și o trag de acolo, punându-i întrebări în șoaptă în timp ce se îndepărtează.

În noaptea aceea, Lale stă întins pe pat repetându-i la nesfârșit numele. „Gita. Gita. Ce nume frumos.”

În Blocul 29 din lagărul femeilor, Gita se ghemuiește alături de prietenele ei Dana și Ivana. O rază de

lumină de la un reflector se strecoară printr-o crăpătură mică în peretele de lemn, și Gita se chinuie să citească scrisoarea lui Lale.

— De câte ori ai de gând s-o citești? o întreabă Dana.

— Ah, nu știu, până o să învăț pe dinafară fiecare cuvânt, răspunde Gita.

— Și când o să fie asta?

— Acum vreo două ore, chicotește Gita.

Dana o îmbrățișează strâns pe prietena ei.

A doua zi dimineața Gita și Dana sunt ultimele care părăsesc baraca. Ies cu brațele înlănțuite, vorbind, neatente la ce e în jur. Pe neașteptate, ofițerul SS din fața barăcii o lovește pe Gita cu pușca în spate. Amândouă fetele se prăbușesc. Gita țipă de durere. El le face semn cu pușca să se scoale. Se ridică, ținându-și ochii în pământ.

Ofițerul le privește cu dezgust și se răstește:

— Șterge-ți zâmbetul ăla de pe față!

Scoate pistolul din toc și-l apasă tare în tâmpla Gitei. Îi ordonă unui alt SS-ist:

— Astea două nu primesc de mâncare azi!

Când pleacă, *kapo*-ul lor se apropie și le plesnește rapid peste față pe amândouă.

— Țineți minte unde sunteți.

Se îndepărtează și Gita își lasă capul pe umărul Danei.

— Ți-am spus că Lale o să vorbească cu mine duminica viitoare, nu?

Duminică. Prizonierii forfotesc prin complex singuri sau în mici grupuri. Unii stau sprijiniți de pereții clădirilor, prea obosiți și slăbiți ca să se miște. O mână de ofițeri SS stau la taclale și fumează, ignorându-i pe deținuți. Gita și prietenele ei se plimbă cu figuri inexpresive. În afară de Gita, toate stau de vorbă liniștit. Ea se gândește la ale ei.

Lale le privește, amuzat de privirea îngrijorată a Gitei. Ori de câte ori ochii ei sunt gata să poposească asupra lui, se ascunde în spatele altor deținuți. Se apropie încet de ea. Dana îl vede prima și e gata să spună ceva, dar Lale duce un deget la buze. Fără a se opri, întinde mâna, o prinde pe a Gitei și continuă să meargă. Prietenele ei chicotesc și se țin unele de altele, în timp ce Lale o conduce pe Gita după clădirea administrației, având grijă să se asigure că soldatul din turnul de alături e relaxat și nu se uită în direcția lor.

Se lasă în jos cu spatele lipit de peretele clădirii, trăgând-o pe Gita după el. De acolo pot vedea pădurea de dincolo de gard. Gita stă cu ochii-n pământ, în timp ce Lale o privește intens.

— Bună... spune el timid.

— Bună, răspunde ea.

— Sper că nu te-am speriat.

— Suntem în siguranță?

Gita aruncă o privire spre turnul de pază.

— Probabil că nu, dar nu mai pot doar să te văd. Vreau să fiu cu tine, să vorbim ca oamenii.

— Dar nu suntem în siguranță...

— N-o să fim niciodată. Vorbește cu mine. Vreau să-ți aud vocea. Vreau să aflu totul despre tine. Tot ce știu e numele tău, Gita. E frumos.

— Ce vrei să-ți spun?

Lale se străduiește să găsească întrebarea potrivită. Se hotărăște să spună ceva banal:

— Ce-ar fi... să-mi povestești cum ți-ai petrecut ziua?

Acum ea ridică capul și îl privește direct în ochi.

— Ei, cum știi. M-am trezit, am luat un mic dejun copios, i-am sărutat pe mama și papă de rămas-bun, apoi am prins autobuzul spre serviciu. La serviciu a fost...

— Bine, bine, îmi pare rău, a fost o întrebare tâmpită.

Stau unul lângă altul fără să se privească. Lale ascultă respirația Gitei. Ea se bate cu un deget peste coapsă. În cele din urmă spune:

— Și ziua ta cum a fost?

— A, cum știi. M-am trezit, am luat un mic dejun copios...

Se uită unul la altul și râd încet. Gita se sprijină ușor de Lale. Mâinile li se ating din întâmplare pentru o clipă.

— Bine, dacă nu putem vorbi despre cum ne-am petrecut ziua, spune-mi ceva despre tine, zice Lale.

— Nu-i nimic de spus.

Lale e derutat.

— Ba sigur că e. Care e numele tău de familie?

Ea se uită la el, scuturând din cap.

— Sunt doar un număr. Ar trebui să știi asta. Tu mi l-ai dat.

— Da, dar asta-i numai aici. Cine ești afară?

— Nu mai există „afară”. Există doar „aici”.

Lale se ridică în picioare și o privește intens.

— Eu mă numesc Ludwig Eisenberg, dar mi se spune Lale. Sunt din Krompachy, Slovacia. Am o mamă, un tată, un frate și o soră. Face o pauză. Acum e rândul tău.

Gita îi înfruntă sfidător privirea.

— Eu sunt deținută 3 4 9 0 2 din Birkenau, Polonia.

Conversația se stinge într-o tăcere stânjenită. El o privește, îi privește ochii plecați. Ea se luptă cu gândurile: ce să spună, ce să nu spună.

Lale se așază din nou, de data asta în fața ei. Se întinde ca pentru a o lua de mână, apoi se retrage.

— Nu vreau să te supăr, dar vrei să-mi promiți ceva?

— Ce?

— Că înainte de a pleca de aici, o să-mi spui cine ești și de unde vii.

Ea se uită în ochii lui.

— Da, promit.

— Deocamdată mă mulțumesc cu atât. Așadar, te-au pus să lucrezi în „Canada”?

Gita aprobă din cap.

— E suportabil acolo?

— E suportabil. Dar nemții aruncă pur și simplu lucrurile prizonierilor la grămadă. Mâncare putrezită amestecată cu haine. Și mucegaiul... detest să-l ating, miroase groaznic.

— Mă bucur că nu ești afară. Am vorbit cu niște bărbați; cunosc fete din satul lor care lucrează și ele în „Canada”. Îmi spun că deseori găsesc bijuterii și bani.

— Am auzit. Dar eu nu găsesc decât pâine mucegăită.

— O să ai grijă, da? Să nu faci nici o prostie și să stai mereu cu ochii pe SS-iști.

— Am învățat bine lecția asta, crede-mă.

Se aude o sirenă.

— Mai bine te întorci la baraca ta, spune Lale. Data viitoare o să-ți aduc ceva de mâncare.

— Ai mâncare?

— Pot să primesc porții suplimentare. O să-ți aduc, și ne vedem duminica viitoare.

Se ridică în picioare și îi întinde mâna Gitei. Ea i-o prinde. O trage în sus, îi ține mâna o clipă mai mult decât ar trebui. Nu-și poate lua ochii de la ea.

— Trebuie să plecăm.

Ea nu se mai uită la el, dar își menține vraja asupra lui cu un surâs care-i înmoaie genunchii.

CAPITOLUL 6

Au trecut săptămâni; copacii din jurul lagărului și-au scuturat frunzele, zilele au devenit mai scurte, iarna se apropie.

Cine sunt oamenii ăștia? Lale își tot pune această întrebare de când a ajuns în lagăr. Aceste grupuri de oameni care lucrează la construcții și care apar în fiecare zi în haine civile, spre a nu mai fi văzuți după încheierea lucrului. Încurajat de timpul petrecut cu Gita, e sigur că poate vorbi cu câțiva dintre ei fără ca SS-iștii să se prindă și să tragă în el. Și are și scutul său în formă de servietă.

Lale se îndreaptă ca din întâmplare spre una dintre clădirile de cărămidă aflate în construcție. Acestea nu par a fi barăci menite să adăpostească prizonieri, dar astăzi destinația lor nu-l interesează. Se apropie de doi bărbați, unul mai în vârstă, celălalt mai tânăr, ocupați să așeze cărămidizile, și se lasă pe vine lângă un teanc care își așteaptă rândul. Cei doi îl privesc cu interes, încetinindu-și ritmul. Lale ia o cărămidă și se face c-o studiază.

— Nu pricep, spune el încet.

— Ce nu pricepi?

— Eu sunt evreu. M-au etichetat cu o stea galbenă. În jurul meu văd deținuți politici, criminali și leneși care nu vor să muncească. Și mai sunteți voi, care nu aveți nici un semn.

— Nu e treaba ta, băiețăș-evreiaș, zice bărbatul mai tânăr, nici el mai mult decât un băiețăș.

— Încercam doar să fiu prietenos. Știți cum e — mă uitam în jur și am devenit curios în privința voastră și a prietenilor voștri. Pe mine mă cheamă Lale.

— Șterge-o! zice tânărul.

— Liniștește-te, băiete. Nu-l băga în seamă, îi spune bărbatul mai în vârstă lui Lale, cu un glas răgușit de prea multe țigări. Pe mine mă cheamă Victor. Guralivul ăsta de-aici e fiul meu, Iuri.

Victor întinde mâna, și Lale i-o strânge. Apoi Lale îi întinde mâna lui Iuri, dar acesta nu i-o ia.

— Locuim în apropiere, îi explică Victor, așa că venim aici la lucru în fiecare zi.

— Vreau doar să înțeleg. Veniți aici în fiecare zi de bunăvoie? Adică sunteți plătiți să fiți aici?

Iuri se stropșește:

— Chiar așa, evreiașule, suntem plătiți și plecăm acasă în fiecare seară. Voi ăștia...

— Am spus să taci din gură, Iuri. Nu vezi că omul încearcă doar să fie amabil?

— Mulțumesc, Victor. N-am venit aici să vă fac probleme. Cum am zis, voiam doar să înțeleg.

— Pentru ce e servieta? se răstește Iuri, supărat că a fost certat în fața lui Lale.

— Ustensilele mele. Ustensilele pentru tatuat numerele prizonierilor. Sunt *Tätowierer*.

— Ai mult de lucru, remarcă Victor.

— Uneori. Nu știu niciodată când vin transporturi sau cât de mari.

— Aud că ce e mai rău abia urmează.

— Ai vrea să-mi spui și mie?

— Clădirea asta. Am văzut planurile. N-o să-ți placă ce e.

— Cu siguranță nu poate fi mai rău decât ceea ce se petrece deja.

Lale stă acum în picioare pe teancul de cărămizi, cuprinzându-și umerii cu brațele.

— Se numește Crematoriul 1, spune Victor încet, uitându-se în altă parte.

— Crematoriu. 1. Cu posibilitatea numărului 2?

— Îmi pare rău. Ți-am spus că n-o să-ți placă.

Lale lovește cu pumnul în grămada de cărămizi, făcându-le să zboare, și își scutură mâna de durere.

Victor caută într-o geantă de lângă el și scoate o bucată de cârnat uscat, înfășurată în hârtie cerată.

— Uite, ia asta. Știu că vă înfometează, iar eu mai am destul.

— E prânzul nostru! strigă Iuri, repezindu-se să ia cârnatul din mâna întinsă a tatălui său.

Victor îl dă deoparte.

— N-o să-ți strice să nu mănânci o zi. Omul ăsta are mai multă nevoie ca tine.

— O să-i spun mamei când ajungem acasă.

— Mai bine ai spera să nu-i spun eu cum te-ai purtat. Mai ai mult de învățat despre ce înseamnă să fii civilizat, tinere. Asta să fie prima ta lecție.

Lale încă nu ia cârnatul.

— Îmi pare rău, n-am vrut să vă fac probleme.

— Ei bine, ne-ai făcut, se burzuluiește Iuri, îmbufnat.

— Ba nu, spune Victor. Lale, ia cârnatul și mai vino pe la noi mâine. O să-ți mai aduc. La naiba, dacă putem ajuta măcar pe unul dintre voi, o s-o facem. Așa-i, Iuri?

Iuri îi întinde reticent mâna lui Lale, care i-o ia.

— Cel care salvează o viață salvează lumea întreagă, spune încet Lale, mai mult pentru el decât pentru ceilalți.

— Nu pot să vă ajut pe toți.

Lale ia mâncarea.

— Nu am cu ce să vă plătesc.

— Nu contează.

— Mulțumesc. Totuși, s-ar putea să existe un mod de a vă plăti. Dacă-l găsesc, puteți să-mi aduceți și altceva, de pildă ciocolată?

Vrea ciocolată. Asta îi dai unei fete, dacă poți să faci rost de ea.

— Sunt sigur că o să găsim o cale. Dar acum mai bine pleacă, un ofițer se uită cam atent la noi.

— Pe curând, zice Lale strecurând cârnatul în servietă.

Când se întoarce la baraca lui, în jur plutesc fulgi răzleți de zăpadă. Prind ultimele raze de soare, arun-

când săgeți luminoase care-i amintesc de un caleidoscop cu care se juca pe când era copil. *Ce e greșit în acest tablou?* Lale e copleșit de emoție în timp ce grăbește pasul spre baraca lui. Pe fața sa, zăpada topită nu se distinge de lacrimi. A sosit iarna lui 1942.

Ajuns în camera lui, Lale scoate bucata de cârnat și o rupe cu grijă în părți egale. Rupe fâșii din hârtia cerată și înfășoară strâns fiecare bucată, apoi le pune pe toate înapoi în servietă. Când ajunge la ultima bucată, se oprește și se uită la pachetul mic, sățios de hrană care stă acolo, lângă degetele lui aspre, murdare. Aceste degete care erau netede, curate și plinuțe, care țineau mâncăruri gustoase, și pe care le ridica pentru a le spune gazdelor: „Nu, mulțumesc, n-aș mai putea mânca”. Scuturând din cap, îl pune și pe el în servietă.

Se îndreaptă spre una dintre clădirile din „Canada”. Odată, a întrebat un om din Blocul 7 dacă știe de ce acele camere de sortare se numesc așa.

— Fetele care lucrează acolo visează la un loc îndepărtat unde sunt de toate și viața poate fi cum vor ele să fie. Au hotărât că un astfel de loc e Canada.

Lale a vorbit cu câteva fete care lucrează în această „Canada”. A urmărit pe toată lumea care ieșea de acolo de multe ori și știe că Gita nu lucrează aici. Sunt alte clădiri, dar în care nu poate intra ușor. Probabil lucrează în una dintre acestea. Spionează două

fete cu care a mai vorbit și care merg împreună. Bagă mâna în geantă, scoate două pachetele și se apropie de ele zâmbind. Începe să meargă alături.

— Vă rog să întindeți o mână, dar încet. O să vă dau un pachetel cu cârnat. Nu-l desfaceți până nu rămâneți singure.

Cele două fete fac ce li s-a spus, fără să se oprească din mers, căutând din ochi vreun SS-ist care le-ar putea urmări. Când cârnatul ajunge în mâinile lor, își încrucișează brațele la piept, atât ca să le fie mai cald, cât și ca să-și protejeze darul.

— Fetelor, am auzit că uneori găsiți bijuterii și bani, așa e?

Ele schimbă o privire.

— Uitați, nu vreau să vă pun în pericol, dar credeți că ați avea cum să șterpeliți câte ceva din ele și să mi-aduceți?

Una spune încordată:

— N-ar trebui să fie prea greu. Supraveghetorii noștri nu ne mai prea bagă în seamă. Cred că suntem inofensive.

— Perfect. Aduceți ce puteți fără a stârni vreo bănuială, și cu ele o să vă cumpăr vouă și altora mâncare, ca acest cârnat.

— Crezi că ai putea face rost de niște ciocolată? spune una din ele cu ochii strălucindu-i.

— Nu pot să vă promit, dar o să încerc. Rețineți, luați numai cantități mici de fiecare dată. O să încerc să fiu aici mâine după-amiază. Dacă nu, e vreun loc sigur în care puteți ascunde lucrurile până ajung la voi?

— Nu în baraca noastră. Nu putem face asta. Suntem percheziționate tot timpul, răspunde una.

— Știu, spune cealaltă. În spatele barăcii noastre se adună un troian de zăpadă. Putem să le înfășurăm într-o cârpă și să le ascundem acolo când mergem la toaletă.

— Da, asta o să meargă, zice prima.

— Să nu spuneți nimănui ce faceți sau de unde provine mâncarea, da? E foarte important. Viața voastră depinde de a nu spune nimic. Ați înțeles?

Una din fete își trece un deget peste gura închisă. Pe când se apropie de complexul femeilor, Lale se desprinde de ele și cotește spre Blocul 29 pentru scurt timp. Acolo, nici urmă de Gita. Asta e. Dar peste trei zile va fi din nou duminică.

A doua zi, Lale își termină treaba la Birkenau în câteva ore. Leon îl roagă să-și petreacă după-amiaza cu el, vrând să aibă ocazia de a vorbi despre situația lor fără o baracă plină de oameni care să le audă fiecare cuvânt. Lale se eschivează, spunând că nu se simte bine și trebuie să se odihnească. Se despart.

În el se dă o luptă. Își dorește cu disperare orice mâncare ar putea aduce Victor, dar are nevoie de ceva cu care să-l plătească. Fetele își termină treaba cam la ora la care Victor și ceilalți muncitori de afară pleacă. O să aibă destul timp să vadă dacă au reușit să fure ceva? În cele din urmă, hotărăște să-l viziteze pe Victor și să-i dea asigurări că se străduiește să găsească o sursă de plată.

Cu servieta în mână, Lale se îndreaptă spre baraca în construcție. Se uită în jur după Victor și Iuri. Victor îl vede și îi face semn lui Iuri să-l urmeze, desprinzându-se de ceilalți muncitori. Se apropie încet de Lale, care s-a oprit și se preface a căuta ceva în servieta. Cu mâna întinsă, Iuri îl salută.

— A avut maică-sa o vorbă cu el aseară, îi spune Victor.

— Îmi pare rău, n-am putut să aduc nimic cu care să vă plătesc, dar sper să am ceva foarte curând. Vă rog să nu mai aduceți altceva până nu vă voi plăti ce mi-ați dat deja.

— E-n regulă, avem destul de prisos, spune Victor.

— Nu, vă asumați un risc. Măcar să primiți ceva în schimb. Lăsați-mi doar o zi-două.

Victor scoate din geantă două pachete, pe care le lasă să cadă în servieta deschisă a lui Lale.

— O să fim aici mâine la aceeași oră.

— Vă mulțumesc, zice Lale.

— Pe curând, spune Iuri, ceea ce-l face pe Lale să zâmbească.

— Pe curând, Iuri.

Ajuns înapoi în camera sa, Lale desface pachetele. Cârnați și ciocolată. Duce ciocolata la nas și inspiră. Din nou, rupe alimentele în bucățele, ca să le fie mai ușor fetelor să le ascundă și să le împartă. O, cât speră că vor fi discrete! Nici nu se poate gândi la ce s-ar putea întâmpla dacă nu sunt. Păstrează o cantitate mică

de cârnat pentru Blocul 7. Sirena de încetare a lucrului îi întrerupe eforturile obsesive de a se asigura că toate bucățelele de mâncare sunt exact de aceeași mărime. Aruncă totul în servietă și se grăbește spre „Canada”.

Nu departe de complexul femeilor, Lale le zărește pe cele două prietene ale sale. Ele îl văd venind și încetinesc pasul, rămânând în urmă față de mulțimea de fete care se târăsc spre „casă”. Ține pachetele cu mâncare într-o mână, servieta deschisă în cealaltă, și își croiește drum printre fete. Fără să se uite la el, fiecare din cele două aruncă ceva în servieta lui, iar el, la rândul lui le îndeasă în mâini mâncarea, pe care ele o ascund în mâneci. Se desparte de fete la intrarea în complexul femeilor.

Lale nu știe ce-o să găsească în cele patru cărpe pe care le așază pe pat. Le desface cu grijă. Conțin monede și bancnote de zloți polonezi, diamante, rubine și safire, inele de aur și argint cu pietre prețioase. Lale face un pas înapoi, lovindu-se de ușa din spatele lui. E covârșit de trista proveniență a acestor obiecte, fiecare legat de un eveniment important din viața fostului proprietar. Îi este, de asemenea, frică pentru siguranța lui. Dacă e descoperită la el această pradă, fără îndoială că va fi omorât. Un zgomot de afară îl face să arunce banii și bijuteriile înapoi în servietă, iar pe sine pe pat. Nu intră nimeni. În cele din urmă se ridică și pleacă cu servietă cu tot să-și ia masa de seară. La cantină nu-și pune servieta la picioare, ca de obicei, ci o ține într-o mână, străduindu-se să nu pară prea ciudat. Bănuiește că nu-i iese.

Mai târziu, în seara aceea, separă pietrele prețioase de bani și nestematele răzlețe de bijuterii, înfășurându-le separat în cârpele în care au venit. Cea mai mare parte a prăzii o îndeasă sub saltea. Păstrează în servietă un rubin și un inel cu diamant.

A doua zi, la șapte dimineața, Lale își face de lucru în preajma porții principale, când intră muncitorii locali. Se strecoară lângă Victor și desface palma, arătându-i rubinul și inelul. Victor pune mâna peste a lui, făcându-se că i-o strânge, și ia giuvaierele. Servieta lui Lale e deja desfăcută și Victor transferă rapid niște pachete în ea. Alianța lor e acum pecetluită.

— La mulți ani, șoptește Victor.

Lale se îndepărtează cu pași târșâiți, căci acum zăpada cade greu, acoperind pământul. A început 1943.

Deși e un frig crunt și complexul e numai zăpadă și noroi, Lale e plin de optimism. E duminică. El și Gita vor fi printre sufletele curajoase care vor străbate lagărul, în speranța unei întâlniri fugare, a unui cuvânt, a unei atingeri a mâinii.

Se plimbă de colo-colo, căutând-o din ochi pe Gita și încercând să nu lase frigul să-i pătrundă în oase. Trece prin fața complexului femeilor cât de des se poate pentru a nu stârni bănuieli. Câteva fete ies din Blocul 29, dar nu și Gita. Chiar când e gata să renunțe, apare Dana, căutând ceva cu privirea. Zărindu-l pe Lale, vine repede la el.

— Gita e bolnavă, îi spune ea îndată ce ajunge destul de aproape. E bolnavă, Lale. Nu știu ce să fac!

Își simte inima în gât la amintirea căruței morții, a cât de aproape fusese, a oamenilor care îl îngrijiseră până se făcuse bine.

— Trebuie s-o văd.

— Nu poți să intri — *kapo* e într-o dispoziție foarte proastă. Vrea să-i cheme pe SS-ști și să le spună s-o ia de aici pe Gita.

— Să nu-i lași. Nu trebuie să-i lași s-o ia. Te rog, Dana, spune Lale. Ce are? Știi?

— Noi credem că-i tifos. Am mai pierdut câteva fete din baraca noastră săptămâna asta.

— Atunci are nevoie de medicamente, penicilină.

— Și de unde să luăm noi medicamente, Lale? Dacă ne ducem la spital și cerem penicilină, pur și simplu o s-o ia de aici. Nu vreau s-o pierd. Mi-am pierdut toată familia. Te rog, Lale, poți să ne ajuți? îl imploră Dana.

— N-o duce la spital. Orice-ai face, nu te duce acolo. Mintea lui Lale galopează. Ascultă-mă, Dana – o să-mi ia câteva zile, dar o să încerc să-i fac rost de niște penicilină.

Se simte cuprins de amorțeală. Vederea i se încețoșează. Inima-i bate să-i sară din piept.

— Uite ce trebuie să faci. Măine dimineată du-o cum poți – o iei în brațe, o târăști, cum o fi, dar du-o în „Canada”. Ascunde-o acolo, printre haine, în timpul zilei, încearcă s-o faci să bea cât mai multă apă, apoi adu-o înapoi în baraca voastră pentru apel. S-ar putea să fie nevoie să faci asta câteva zile, până fac rost de medicament, dar trebuie s-o faci! E singurul fel în care putem împiedica să fie dusă la spital. Acum du-te și ai grijă de ea.

— Bine, pot să fac asta. O să mă ajute și Ivana. Dar trebuie să ia medicamente!

El o apucă pe Dana de mână.

— Spune-i...

Dana așteaptă.

— Spune-i că o să am grijă de ea.

Lale o urmărește cu privirea pe Dana, care intră în fugă în baraca ei. Nu se poate mișca. În cap i se învâlmășesc tot felul de gânduri. Căruța morții, pe care o vede în fiecare zi – Maria cea Neagră i se spune – nu, ea nu poate sfârși acolo. Nu asta trebuie să fie soarta ei. Se uită în jur la curajoșii care s-au aventurat afară. Și-i imaginează căzând în zăpadă și rămânând acolo, zâmbind în sus spre cer, recunoscători că moartea i-a luat din locul ăsta.

— Nu-i a ta. N-o să te las să mi-o iei! strigă el.

Deținuții se îndepărtează de el. SS-iștii au preferat să stea înăuntru în această zi mohorâtă și întunecată și în scurt timp Lale se trezește singur, paralizat de frig și frică. În cele din urmă, începe să-și miște picioarele. Mintea se alătură din nou trupului. Și se întoarce împleticindu-se în camera lui, unde se prăbușește pe pat.

A doua zi dimineața, lumina zilei se strecoară în camera lui. Încăperea pare goală, până și pentru el. Uitându-se de undeva de deasupra, nu se vede pe sine. O experiență în afara trupului. *Unde am dispărut? Trebuie să mă întorc. Am ceva important de făcut.* Amintirea întâlnirii cu Dana din ziua precedentă îl readuce brusc la realitate.

Își înșfacă servieta, ghetele, își aruncă o pătură pe umeri și aleargă spre poarta principală. Nu se uită să

vadă cine e în jur. Trebuie să ajungă imediat la Victor și Iuri.

Cei doi sosesc împreună cu grupul lor, scufundându-se în zăpadă la fiecare pas pe care-l fac. Îl văd pe Lale și se desprind de ceilalți, întâmpinându-l la jumătatea drumului. Îi arată lui Victor pietrele și banii din mâna lui, valorând o mică avere. Varsă tot ce are în geanta lui Victor.

— Penicilină sau ceva similar, spune Lale. Puteți să mă ajutați?

Victor pune pachetele cu mâncare în servieta deschisă a lui Lale și dă din cap.

— Da.

Lale se duce repede la Blocul 29 și privește de la distanță. *Unde sunt? De ce n-au apărut?* Se plimbă de colo-colo nervos, ignorând ochii din turnurile care înconjură lagărul. Trebuie s-o vadă pe Gita. Trebuie ca ea să fi supraviețuit acestei nopți. În cele din urmă, le vede pe Dana și Ivana, cu Gita agățată slab de umerii lor. Alte două fete le ajută, ascunzând cât pot scena de ochii altora. Lale cade în genunchi la gândul că ar putea fi ultima oară când o vede.

— Ce faci aici? întreabă Baretski, apărând în spatele lui.

El se clatină pe picioare.

— Mi-a fost rău, dar mi-am revenit acum.

— Poate ar trebui să te vadă un doctor. Știi că avem câțiva la Auschwitz.

— Nu, mulțumesc, mai degrabă te-aș ruga să mă împuști.

Baretski își scoate pistolul din toc.

— Dacă aici vrei să mori, *Tätowierer*, îți fac pe plac bucuros.

— Sunt sigur că ai face-o, dar nu astăzi, spune Lale. Să înțeleg că avem treabă?

Baretski își pune pistolul la loc.

— Auschwitz, spune el, pornind. Și du pătura aia de unde-ai luat-o. Arăți de toată batjocura.

*

Lale și Leon își petrec dimineața la Auschwitz, tatuând numere pe nou-veniții înfricoșați și încercând să le atenueze șocul. Dar mintea lui Lale e la Gita și de câteva ori apasă prea tare.

După-amiază, când și-au terminat treaba, Lale pe jumătate merge, pe jumătate aleargă înapoi la Birkenau. O întâlnește pe Dana lângă intrarea în Blocul 29 și îi dă toată porția lui de la micul dejun.

— I-am făcut un pat din haine, îi spune Dana înfășurând mâncarea în niște manșete de cămașă improvizate, și îi dăm apă din bucăți de zăpadă. Am dus-o înapoi în baracă în după-amiaza asta, dar e încă foarte, foarte rău.

Lale îi strânge mâna.

— Îți mulțumesc. Încearcă s-o faci să mănânce ceva. Măine o să am medicamentul.

Pleacă cu mintea învârtejită. *Abia dacă o cunosc pe Gita, și totuși, cum aș putea trăi dacă ea nu trăiește?*

În noaptea aceea, somnul îl ocolește.

A doua zi dimineața, Victor pune medicamentul, împreună cu niște alimente, în servieta lui Lale.

În după-amiaza aceea reușește să i le ducă Danei.

Seara, Dana și Ivana stau lângă Gita, acum complet inconștientă. Tifosul e mai puternic decât ele; neagra nemișcare a pus stăpânire pe ea cu totul. Îi vorbesc, dar nu dă nici un semn că le aude. Dana toarnă câteva picături de lichid dintr-o fiolă mică în gura Gitei, pe care Ivana o ține deschisă.

— Nu cred că o să pot s-o mai duc la „Canada“, spune Ivana istovită.

— O să-i fie mai bine, insistă Dana. Doar câteva zile încă.

— De unde a făcut Lale rost de medicament?

— Nu e nevoie să știm. Fii recunoscătoare că a reușit și gata.

— Crezi că e prea târziu?

— Nu știu, Ivana. Hai să avem grijă de ea și să o facem să treacă cu bine peste noaptea asta.

În dimineața zilei următoare, Lale se uită de la distanță cum Gita e târâtă din nou spre „Canada“. O vede încercând să ridice capul de câteva ori și e copleșit de bucurie. Acum trebuie să-l caute pe Baretski.

Cartierul general al ofițerilor SS este la Auschwitz. La Birkenau au doar o clădire mică, și acolo se duce

Lale în speranța că-l prinde pe Baretski la venire sau la plecare. Apare după câteva ore și pare surprins să-l vadă așteptându-l.

— Ce, n-ai destulă treabă? întreabă Baretski.

— Vreau să-ți cer o favoare, zice Lale repede.

Baretski își mijește ochii.

— Nu mai fac favoruri.

— Poate că într-o zi o să pot și eu să fac ceva pentru tine.

Baretski râde.

— Ce-ai putea să faci tu pentru mine?

— Nu se știe niciodată, dar n-ai vrea să-ți fiu dator, pentru orice eventualitate?

Baretski oftează.

— Ce vrei?

— Gita...

— Prietena ta.

— Poți să faci să fie transferată din „Canada” în clădirea administrației?

— De ce? Presupun că vrei s-o știi într-un loc cu încălzire?

— Da.

Baretski bate din picior.

— S-ar putea să-mi ia o zi-două, dar o să văd ce pot să fac. Nu-ți promit nimic.

— Mulțumesc.

— Îmi ești dator, *Tätowierer*. Rânjește din nou, mângâindu-și bastonul. Îmi ești dator.

Arătându-se mai sigur pe el decât se simte, Lale spune:

— Încă nu, dar sper să-ți fiu.

Se îndepărtează, cu un pas ceva mai sprinten. Cine ştie, poate-i va face viaţa un pic mai suportabilă Gitei.

În duminica următoare, Lale păşeşte încet lângă Gita, care e mai bine. Ar vrea s-o cuprindă cu braţul, aşa cum a văzut că fac Dana şi Ivana, dar nu îndrăzneşte. E destul că e lângă ea. Ea oboseşte repede, şi e prea frig ca să se așeze. E îmbrăcată cu o haină lungă de lână, pe care fără îndoială fetele au luat-o din „Canada“, cu aprobarea tacită a SS-iştilor. Are buzunare adânci şi Lale le umple cu mâncare înainte de a o trimite în baraca ei, să se odihnească.

A doua zi dimineaţa, Gita, tremurând, e condusă în clădirea administraţiei de o femeie-ofiţer SS. Tine-rei nu i s-a spus nimic şi ea se teme automat de ce-i mai rău. A fost bolnavă şi acum e slăbită – cu siguranţă autorităţile au hotărât că nu mai e de folos. În timp ce femeia-ofiţer vorbeşte cu o colegă mai în vârstă, Gita se uită în jurul ei, prin camera mare. E plină de birouri şi fişete de un verde mohorât. Totul e perfect ordonat. Ceea ce o surprinde cel mai mult e căldura. Aici lucrează şi SS-işti, aşa că fireşte că există încălzire. Prizoniere şi civile laolaltă lucrează repede şi în linişte, scriind şi îndosariind cu capetele plecate.

Femeia-ofiţer care o însoţeşte o duce pe Gita spre o colegă a sa, iar ea se împleticeşte, încă sub urmările

tifosului. Colega o prinde, apoi o împinge brutal. O apucă de braț și îi cercetează tatuajul, după care o târăște spre un birou gol și o îmbrâncește pe un scaun tare de lemn, lângă o altă prizonieră, îmbrăcată la fel ca ea. Fata nu-și ridică ochii, ci încearcă să se facă mică, neobservată, ca să fie ignorată de femeia-ofițer.

— Pune-o la muncă, latră ofițereasa morocănoasă.

Când rămân singure, fata îi indică Gitei o listă lungă de nume și date. Îi întinde un teanc de cartonașe și îi arată că trebuie să transcrie datele fiecărei persoane mai întâi pe un cartonaș, apoi într-un registru mare, legat în piele, care se află între ele. Nu se rostește nici un cuvânt, și o privire rapidă prin încăpere îi spune Gitei că și ea trebuie să-și țină gura.

Mai târziu, Gita aude o voce cunoscută și își ridică privirea. Lale a intrat în cameră și îi întinde niște hârtii uneia dintre fetele în civil care lucrează la recepție. După ce-și termină discuția, cercetează încet toate chipurile. Când o zărește pe Gita, clipește. Ea nu se poate abține: icnește, și câteva femei se întorc să se uite la ea. Fata de alături o împunge în coaste, în timp ce Lale iese grăbit din încăpere.

Când ziua de lucru se termină, Gita îl vede pe Lale stând ceva mai departe și privind fetele care părăsesc clădirea administrației, îndreptându-se spre barăcile lor. Prezența apăsătoare a SS-iștilor îl împiedică să se apropie. Pe drum, fetele vorbesc.

— Eu sunt Cilka, spune noua colegă a Gitei. Sunt în Blocul 25.

— Eu sunt Gita. Blocul 29.

În timp ce fetele intră în lagărul femeilor, Dana și Ivana dau fuga la Gita.

— Te simți bine? Unde te-au dus? *De ce* te-au dus? vrea să știe Dana, cu fața inundată de frică și ușurare totodată.

— Sunt bine. M-au dus să lucrez la birourile administrației.

— Cum...? întreabă Ivana.

— Lale. Cred că el a aranjat cumva asta.

— Dar ești bine. Nu ți-au făcut nimic rău?

— Sunt bine. Ea e Cilka, lucrăm împreună.

Dana și Ivana o salută pe Cilka îmbrățișând-o. Gita zâmbește, fericită că prietenele ei acceptă atât de repede o fată nouă alături de ele. Și-a făcut griji toată după-amiaza, întrebându-se cum vor reacționa la faptul că ea lucrează într-un relativ confort, fără a avea de înfruntat frigul sau efortul fizic. Nu le-ar fi putut învinovăți dacă ar fi fost invidioase și n-ar mai fi considerat-o una de-a lor.

— Mai bine mă duc în baraca mea, spune Cilka. Ne vedem mâine, Gita.

Cilka se îndepărtează și Ivana o urmărește cu privirea.

— Doamne, ce drăguță e. Până și îmbrăcată în zdrențe e frumoasă.

— Da, e. Mi-a zâmbit din când în când toată ziua ca să mă încurajeze. Frumusețea ei nu e numai la suprafață.

Cilka se întoarce și le zâmbește. Apoi își scoate basmaua de pe cap cu o mână și o flutură spre ele, dezvăluind o cascadă de păr lung și negru care-i curge pe umeri. Mișcările ei au grația celor de lebedă, e o tânără care nu-și dă seama de frumusețea sa și aparent neatinsă de ororile din jurul ei.

— Trebuie s-o întrebi cum a reușit să-și păstreze părul, spune Ivana, scărpinându-se absent prin basma.

Gita își trage basmaua din cap și își trece palma peste perișorii scurți și țepoși, știind prea bine că în curând vor fi îndepărtați din nou, rași până la scalp. Pentru o clipă, zâmbetul îi dispare. Apoi își pune basmaua la loc, le ia de braț pe Dana și Ivana și se îndreaptă împreună spre căruciorul cu mâncare.

CAPITOLUL 8

Lale și Leon lucrează neînterupt pe măsură ce germanii devastează rând pe rând orașe și sate, golindu-le de evrei; cei din Franța, Belgia, Iugoslavia, Italia, Moravia, Grecia și Norvegia se alătură prizonierilor deja luați din Germania, Austria, Polonia și Slovacia. La Auschwitz, ei îi tatuează pe cei care au ghinionul să fie selectați de „echipa medicală” de acolo. Cei selectați să muncească sunt aduși cu trenuri la Birkenau, ceea ce îi scutește pe Lale și Leon de un drum dus-întors de opt kilometri. Dar cu atâția nou-sosiți, Lale nu mai poate lua prada de la fetele din „Canada”, și Victor se întoarce cu mâncarea acasă în fiecare zi. Uneori, când sunt mai puțini și momentul zilei e potrivit, Lale cerșește o pauză de mers la toaletă și se repede la „Canada”. Grămada de pietre prețioase, bijuterii și bani de sub salteaua lui crește.

Ziua a devenit noapte și oamenii încă stau la coadă să fie numerotați pe viață, fie ea scurtă sau lungă. Lale muncește mecanic, întinzând mâna după foaie, luând brațul care i se oferă, numerotând.

— Mai departe. Următorul, vă rog.

Știa că e obosit, dar brațul următor este atât de greu, că-l scapă din mână. În fața lui stă un bărbat uriaș, tot nurnai piept, cu gâtul gros și mâini și picioare masive.

— Mi-e foarte foame, îi șoptește omul.

Atunci, Lale face ceva ce n-a mai făcut până acum.

— Cum te cheamă? îl întreabă.

— Jakub.

Lale se apucă să tatueze numărul lui Jakub. Când termină, se uită în jur și observă că SS-iștii care-i păzesc sunt obosiți și ei și nu prea sunt atenți la ce se petrece. Lale îi face semn lui Jakub să treacă în spatele lui, în întuneric, unde nu ajung reflectoarele.

— Așteaptă aici până termin.

Când a fost numerotat și ultimul prizonier, Lale și Leon își strâng ustensilele și mesele. Lale îi face semn de la revedere lui Leon și își cere scuze că a pierdut din nou masa de seară, promițându-i să-i aducă ceva din proviziile lui a doua zi dimineață. *Sau deja azi dimineață?* Jakub e încă ascuns și Lale trage de timp, să fie sigur că SS-iștii au plecat. În sfârșit, nu mai e nimeni în preajmă. O privire iute spre turnurile de pază îl asigură că nici de acolo nu se uită nimeni la ei. Îi spune lui Jakub să-l urmeze și grăbesc pasul spre camera lui Lale. Acesta închide ușa în urma lor și Jakub se așază pe pat. Lale ridică un colț al saltelei desfundate și scoate niște pâine și cârnat. I le oferă omului, iar Jakub le înfulecă neîntârziat.

Când termină de mâncat, Lale îl întreabă:

— De unde vii?

— America.

— Cum ai ajuns *aici*?

— Eram în vizită la familia mea, în Polonia, și am fost prins acolo — n-am putut să plec — și apoi ne-au adunat, și iată-mă aici. Nu știi unde sunt ai mei. Ne-au despărțit.

— Dar trăiești în America?

— Da.

— Of, ce groaznic!

— Cum te cheamă? întrebă Jakub.

— Lale. Mi se spune *Tätowierer* și, ca și mie, o să-ți fie bine aici.

— Nu înțeleg. Ce vrei să spui?

— Ești masiv. Nemții sunt cei mai cruzi monștri de pe fața pământului, dar nu sunt complet idioți. Se pricep să găsească persoana potrivită pentru fiecare slujbă și sunt sigur că o să-ți găsească o muncă pe măsură.

— Ce fel de muncă?

— Nu știu. Va trebui să aștepți și vei vedea. Știi unde-ai fost alocat?

— În Blocul 7.

— A, îl cunosc bine. Vino, să te ajut să te streкори până acolo. Ar fi bine să fii prezent și să răspunzi când ți se strigă numele, peste câteva ore.

Două zile mai târziu e duminică. Deoarece în ultimele cinci duminici a lucrat, lui Lale îi e cumplit de

dor de Gita. Astăzi soarele strălucește deasupra lui în timp ce străbate lagărul în căutarea fetei. Cotind pe după colțul unei barăci, e întâmpinat de aplauze și aclamații. Astfel de zgomote nu se aud în lagăr. Lale își face loc prin mulțime, să vadă care-i cauza. Acolo, în centru, înconjurat de prizonieri și SS-iști, Jakub se dă în spectacol.

Trei bărbați îi duc o bucată mare de lemn. El o ia și o aruncă. Deținuții trebuie să se ferească cu agilitate din calea ei. Un alt deținut aduce o bară mare de metal, pe care Jakub se apucă s-o îndoaie. Spectacolul continuă o vreme, lui Jakub aducându-i-se obiecte din ce în ce mai grele ca să-și demonstreze forța.

Un freamăt străbate mulțimea. Se apropie Houstek, flancat de soldați SS. Jakub își continuă reprezentația, fără să știe că are spectatori noi. Houstek îl privește ridicând deasupra capului o bucată de oțel și răsucind-o. A văzut destul. Le face un semn SS-iștilor de lângă el, care înaintează spre Jakub. Nu încearcă să-l atingă, ci doar își îndreaptă puștile în direcția în care vor ca el să meargă.

Când mulțimea se împrăștie, Lale o vede pe Gita. Dă fuga spre ea și prietenele ei. Câteva chicotesc la vederea lui. Sunetul e atât de nelalocul lui în acest lagăr al morții, că pe Lale îl încântă. Gita radiază. Luând-o de braț, o conduce în cotlonul lor de după clădirea administrației. Pământul e încă prea rece ca să se așeze, așa că Gita se sprijină de zid și își ridică fața spre soare.

— Închide ochii, îi spune Lale.

— De ce?

— Fă cum îți spun. Ai încredere în mine.

Gita închide ochii.

— Deschide gura.

Ea deschide ochii.

— Închide ochii și deschide gura.

Gita se supune. Lale scoate din servietă o bucățiță de ciocolată. I-o pune pe buze, lăsând-o să-i simtă textura înainte de a i-o împinge mai mult în gură. Ea își lipește limba de ea. Lale o trage înapoi pe buze. Freacă blând ciocolata acum umezită de buzele ei, și ea o linge, cu încântare. Când i-o împinge în gură ea mușcă o bucată, deschizând larg ochii. Savurându-i gustul, spune:

— De ce e ciocolata cu mult mai gustoasă când ți-o dă altcineva?

— Nu știu. Nu mi-a dat nimeni ciocolată.

Gita ia bucățița de ciocolată pe care Lale o ține încă în mână.

— Închide ochii și deschide gura.

Se desfășoară același joc. După ce a mănjit buzele lui Lale cu ultima fărâmbă de ciocolată, Gita îl sărută ușor, lingând-o. El deschide ochii și vede că ai ei sunt închiși. O trage în brațele lui și se sărută cu pasiune. Când deschide în sfârșit ochii, Gita șterge lacrimile care curg pe fața lui Lale.

— Ce altceva mai ai în geanta aia a ta? întrebă ea jucăuș.

Lale pufnește, apoi izbucnește în râs:

— Un inel cu diamant. Sau ai prefera un smarald?

— A, o să aleg diamantul, mulțumesc, spune ea cântându-i în strună.

Lale scotocește prin servietă și scoate un superb inel de argint cu un diamant montat pe el. Întinzându-i-l, îi spune:

— E al tău.

Gita nu-și poate lua ochii de la inel, căruia soarele îi face piatra să scânteieze.

— De unde ai asta?

— Fetele care lucrează în clădirea „Canada” găsesc bijuterii și bani și mi le dau. Asta folosesc ca să cumpăr mâncarea și medicamentele pe care vi le-am dat ție și celorlalți. Poftim, ia-l!

Gita întinde mâna ca și cum ar vrea să probeze inelul, dar o trage înapoi.

— Nu, păstrează-l tu. Găsește-i o întrebuințare bună.

— Bine.

Lale dă să-l pună înapoi în servietă.

— Stai. Lasă-mă să-l mai privesc o dată.

El îl ține între două degete, răsucindu-l într-o parte și-n alta.

— E cel mai frumos lucru pe care l-am văzut vreodată. Acum pune-l la loc.

— Pentru mine e al doilea cel mai frumos lucru pe care l-am văzut, spune Lale uitându-se la ea.

Gita roșește și își întoarce fața.

— Aș mai vrea niște ciocolată, dacă mai ai.

Lale îi întinde un baton mic. Ea rupe o bucată și o pune în gură, închizând ochii o clipă. Bagă restul în mânecă și îl îndeasă bine.

— Hai, zice el. Te duc înapoi la fete ca s-o poți împărți cu ele.

Gita întinde mâna și-l mângâie pe obraz.

— Mulțumesc.

Lale se clatină, tulburat de apropierea ei.

Gita îl ia de mână și pornește. El se lasă condus. Când intră în complexul principal, Lale îl vede pe Baretski. El și Gita își desprind mâinile. Schimbă cu ea o privire care îi spune tot ce are nevoie să știe. Îl doare să se despartă de ea fără o vorbă și fără să știe când se vor mai întâlni. Se îndreaptă spre Baretski, care îl fulgeră cu privirea.

— Te căutam, zice el. Avem treabă la Auschwitz.

Pe drumul spre Auschwitz, Lale și Baretski trec pe lângă niște grupuri de muncă de câteva persoane fiecare, care probabil sunt pedepsite să muncească duminica asta. SS-iștii care le păzesc îi strigă un salut lui Baretski, dar el îi ignoră. Ceva e foarte în neregulă cu el astăzi. În mod normal e vorbăreț, însă azi întregul lui corp pare încordat. În fața lor, Lale vede trei deținuți care stau pe jos, spate în spate, sprijinindu-se unul de altul, evident extenuați. Deținuții ridică privirea spre el și Baretski, dar nu încearcă să se scoale.

Fără a se opri din mers, Baretski își ia pușca din spina-
nare și trage mai multe gloanțe în ei.

Lale îngheață, cu ochii țintuiți pe cei morți. În
cele din urmă, uitându-se din nou la Baretski, care se
îndepărtează, își amintește de prima dată când a vă-
zut un astfel de atac neprovocat asupra unor oameni
fără apărare – când ședea pe o scândură în întuneric.
Acea primă noapte când a ajuns la Birkenau scapără
în fața ochilor săi. Baretski e tot mai departe de el și
Lale se teme că acum își va descărca furia asupra lui.
Se grăbește să-l prindă din urmă, dar rămâne la mică
distanță în spate. Își dă seama că Baretski știe că-i
acolo. Din nou, ajung la porțile Auschwitzului și Lale
își ridică privirea spre cuvintele forjate: ARBEIT
MACHT FREI. Blestemă în gând orice zeu care l-ar
putea asculta.

CAPITOLUL 9

MARTIE 1943

Lale se prezintă la clădirea administrației să-și primească instrucțiunile. Vremea se îmbunează încet-încet. N-a mai nins de o săptămână. Intrând, își plimbă privirea prin încăpere, să se asigure că Gita e la locul ei. E acolo, stă tot lângă Cilka. Cele două au devenit foarte apropiate și Dana și Ivana par s-o fi primit cu totul pe Cilka în micul lor cerc. Le face cu ochiul ca de obicei și ele îi răspund cu zâmbete reținute. Se apropie de poloneza de la recepție.

— Bună dimineața, Bella. E o zi minunată azi.

— Bună dimineața, Lale, îi răspunde Bella. Am hărțiile tale aici. Mi s-a spus să-ți transmit că toate numerele de astăzi trebuie să aibă litera Z în față.

Lale se uită pe lista de numere și, într-adevăr, toate sunt precedate de litera Z.

— Știi ce înseamnă asta?

— Nu, Lale, nu mi se spune nimic. Tu știi mai multe ca mine. Eu doar respect ordinele.

— La fel ca mine, Bella. Mulțumesc, ne vedem mai târziu.

Cu instrucțiunile în mână, Lale se îndreaptă spre ușă.

— Lale! îl strigă Bella.

El se întoarce. Cu capul întors spre Gita, ea întreabă:

— N-ai uitat nimic?

Zâmbindu-i, el se întoarce spre Gita și ridică din sprâncene la ea. Mai multe fete își duc mâna la gură, uitându-se speriate spre SS-ista care le supraveghează lucrul.

Leon îl așteaptă afară. Lale îl pune la curent în drum spre punctul de lucru. Alături, camioanele își descarcă „marfa” și cei doi se uită unul la altul surprinși când își dau seama că printre cei ajutați să coboare din ele sunt copii, bătrâni și femei. N-au mai fost văzuți copii la Birkenau.

— Doar n-o să marcăm copii. Eu nu fac așa ceva, spune Leon.

— Vine Baretski. O să ne spună el ce să facem. Să nu scoți o vorbă.

Baretski se apropie.

— Văd c-ai remarcat că azi e ceva deosebit, *Tätowierer*. Aceștia sunt noii voștri tovarăși. De-acum încolo o să împărțiți totul, așa că fii drăguț cu ei. O să vă depășească numeric destul de tare – de fapt, foarte tare.

Lale nu spune nimic.

— Sunt gunoiul Europei, mai răi chiar și decât voi. Sunt țigani, și, pentru motive pe care n-am să le aflu niciodată, Führerul a hotărât că vor trăi aici, cu voi. Ce zici de asta, *Tätowierer*?

— O să tatuăm copii?

— O să tatuați pe oricine vă întinde un număr. Vă las să lucrați. Eu voi fi ocupat cu selecția, așa că nu mă faceți să fiu nevoit să vin aici.

Pe când Baretski se îndepărtează, Leon spune bâlbâindu-se:

— Eu nu fac asta.

— Hai să avem răbdare să vedem ce-o să fie.

Nu după mult timp, bărbați și femei, bebeluși și-nuți în brațe și bătrâni gârboviți se îndreaptă spre Lale și Leon, care sunt recunoscători să afle că nu trebuie să-i tatueze și pe copii, deși unii dintre cei care-i prezintă numărul i se par foarte tineri lui Lale. Își face treaba, zâmbindu-le copiilor care stau și se uită cum le tatuează părinții și spunând câte unei mame cu pruncul în brațe ce copil drăgălaș are. Baretski nu-i poate auzi. Cel mai greu îi este să tatueze femei bătrâne, care par niște moarte umblătoare: cu ochii goi, probabil conștiente de soarta lor iminentă. Lor le spune „Îmi pare rău.“ Știe că probabil nu-l înțeleg.

În clădirea administrației, Gita și Cilka lucrează la birourile lor. Pe neașteptate, doi ofițeri SS se apropie de ele. Cilka icnește când unul dintre ei o apucă de braț, smucind-o să se ridice în picioare. Gita privește cum e scoasă din cameră, uitându-se înapoi cu ochi buimaci și rugători. N-o vede pe ofițereasa de la administrație apropiindu-se decât când o mână o lovește peste cap – un mesaj clar să-și vadă de treabă.

Cilka încearcă să se împotrivească în timp ce e târâtă pe un coridor lung spre o parte necunoscută a clădirii. Nu le poate face față celor doi bărbați care, oprindu-se în fața unei uși închise, o deschid și practic o aruncă înăuntru. Cilka se ridică în picioare și se uită în jur. Un pat mare cu baldachin domină încăperea. Mai sunt un șifonier, o noptieră cu o veioză și un scaun. Pe scaun stă cineva. Cilka îl recunoaște: *Lagerführer* Schwarzhuber, comandantul-șef de la Birkenau. Este un bărbat impunător, rareori văzut în lagăr. Șade lovindu-se cu bastonul peste cizma înaltă din piele. Chipul lui lipsit de expresie privește undeva peste capul Cilkăi. Ea se dă înapoi, lipindu-se de ușă. Pipăie după clanță. Într-o clipă, bastonul şuieră prin aer și o lovește peste mână. Ea țipă de durere și alunecă pe podea.

Schwarzhuber pășește peste ea și își ia bastonul de jos. Stă în picioare deasupra ei. Nările i se dilată. Respiră greu, fixând-o cu privirea. Își scoate cascheta și o aruncă în partea opusă a camerei. Cu cealaltă mână, continuă să-și lovească piciorul ferm, cu bastonul. La fiecare bătaie, Cilka tresare, așteptându-se să fie lovită. El își folosește bastonul pentru a-i ridica bluza. Înțelegând ce se așteaptă de la ea, Cilka își descheie cu mâini tremurânde primii doi nasturi. Schwarzhuber îi pune bastonul sub bărbie și o forțează să se ridice în picioare. E covârșită de el. Ochii lui par să nu vadă nimic; e un bărbat al cărui suflet a murit și al cărui trup așteaptă să-l prindă din urmă.

Întinde ambele mâini și ea interpretează gestul ca „dezbracă-mă”. Face un pas spre el, încă la depărtare de un braț, și începe să-i desfacă numeroșii nasturi ai vestonului. O lovitură puternică cu bastonul în spate o îndeamnă să se grăbească. Schwarzhuber e silit să dea drumul bastonului ca să-i poată scoate haina. Luându-i-o din mâini, o aruncă unde și-a aruncat și cascheta. Își scoate singur maioul. Cilka începe să-i desfacă centura și fermoarul. Ingenunchind, îi trage pantalonii până la glezne, dar nu-i poate trece peste cizme.

Împinsă, Cilka se dezechilibrează și cade greu. Lăsându-se în genunchi, el o încalecă. Îngrozită, Cilka încearcă să se acopere când el îi sfășie bluza. Simte dosul palmei lui peste față și închide ochii, acceptând inevitabilul.

În seara aceea, Gita aleargă de la birou la baraca ei cu lacrimile șiroindu-i pe față. Când sosesc, ceva mai târziu, Dana și Ivana o găsesc plângând pe priciul lor. E inconsolabilă și nu poate să le spună altceva decât că Cilka a fost luată.

Avea să fie doar o chestiune de timp. De când a devenit *Tätowierer*, Lale a avut o baracă întreagă la dispoziție. În fiecare zi când se întorcea acolo vedea progresele făcute la construcțiile din jur. Este într-un lagăr clar definit, doarme singur în camera rezervată în mod obișnuit pentru *kapo* în fiecare bloc, chiar dacă el nu e nici un fel de *kapo*. Întotdeauna a presupus că

mai devreme sau mai târziu priciurile goale din jurul lui se vor umple.

Astăzi, Lale se întoarce la baraca lui și privește copiii care aleargă pe-afară jucând leapșa. Viața nu va mai fi la fel. Câțiva dintre copiii mai mari vin în fugă la el și-i pun întrebări pe care nu le înțelege. Descoperă că pot comunica într-o formă stâlcită de maghiară, chiar dacă nu întotdeauna precis. Le arată camera lui celor care acum stau în aceeași baracă, spunându-le pe cel mai sever ton cu putință că nu au voie să intre acolo niciodată. Știe că asta înțeleg, dar o să-l asculte oare? Se va vedea în timp. Se gândește cât de puține știe despre cultura ȝiganilor și se întreabă dacă nu trebuie să găsească alt loc de depozitare pentru ceea ce ține acum sub saltea.

Intră în baracă, dă mâna cu mulți dintre bărbați, le salută pe femei, mai ales pe cele în vârstă. Știu ce face el aici și Lale încearcă să le explice mai bine. Vor să știe ce-o să se întâmple cu ei. O întrebare rezonabilă, la care el nu are răspuns. Le promite că o să le spună tot ce aude și i-ar putea afecta în vreun fel. Ei par recunoscători. Mulți îi spun că n-au mai vorbit cu un evreu până acum. Nici el nu crede că a vorbit vreodată cu un țigan.

Noaptea doarme prost până se obișnuiește cu plânsetele bebelușilor și vocile copiilor care le cer ceva de mâncare părinților.

După câteva zile, Lale a fost făcut ȕigan onorific. De câte ori se întoarce în zona care acum se numește oficial Lagărul ȕiganilor, e întâmpinat de băieȕi și fete, care îl înconjoară și îl roagă să se joace cu ei sau să scoată ceva de mâncare din servietă. Știu că are acces la mâncare, le-a dat și lor câteodată, dar le explică că o să dea ce poate adulȕilor, care s-o împartă cui are cea mai mare nevoie. Mulȕi dintre bărbaȕi se apropie de el în fiecare zi, întrebându-l dacă are vreo veste despre soarta lor. Le dă asigurări că o să le spună orice aude. Le sugerează să-și accepte situaȕia cum pot mai bine. Și îi sfătuiește să aranjeze un soi de școală pentru copii, chiar dacă doar pentru a le spune povești despre căminul, familia și cultura lor.

Lale e bucuros să vadă că-i urmează sugestia și încântat că femeile mai în vârstă primesc rolul de profesoare. Observă la ele o mică scânteie pe care n-o aveau înainte. Firește că întoarcerea lui întrerupe orice lecȕie. Câteodată stă cu ei, ascultă, învaȕă despre un popor și o cultură atât de diferite de ale lui. Deseori

pune întrebări, la care femeile îi răspund cu plăcere, educându-și în acest timp și copiii, care par mai interesați atunci când Lale pune întrebarea. După ce și-a petrecut toată viața într-o singură casă, cu familia lui, existența nomadă a romilor îl intrigă. Viața lui în confort și cunoscându-și locul în lume, educația și experiențele lui par banale și predictibile în comparație cu drumurile și greutățile îndurate de oamenii alături de care a ajuns acum să trăiască. E o femeie pe care a văzut-o adesea singură. Pare să nu aibă copii sau familie, nimeni care să se ocupe de ea sau să-i arate afecțiune. De multe ori ea nu e altceva decât o ajutoare pentru câte o mamă care se chinuie cu prea mulți copii. Pare de vreo cincizeci de ani, deși Lale a învățat că deseori romii par mai în vârstă decât sunt.

Într-o seară, după ce amândoi au ajutat la culcarea copiilor, Lale o urmează afară.

— Îți mulțumesc pentru ajutorul dat în seara asta, începe el.

Ea îi zâmbește vag și se așază pe un teanc de cărămizi să se odihnească.

— Am tot dus copii la culcare de când eram eu însămi un copil. Aș putea s-o fac și cu ochii închiși.

Lale se așază lângă ea.

— Nu mă îndoiesc. Dar tu nu pari să ai familie aici, așa-i?

Ea scutură trist din cap.

— Soțul și fiul meu au murit de tifos. Am rămas doar eu. Nadia.

— Îmi pare rău, Nadia. Aș vrea să-mi povestești despre ei. Pe mine mă cheamă Lale.

În seara aceea, Lale și Nadia stau de vorbă până târziu în noapte. Vorbește aproape numai Lale, Nadia preferă să asculte. Îi povestește despre familia lui din Slovacia și despre dragostea pentru Gita. Descoperă că ea are doar patruzeci și unu de ani. Fiul ei avea șase ani cu trei ani în urmă, când a murit, cu două zile înaintea tatălui său. Când Lale îi cere părerea, i se pare că răspunsul Nadiei e asemănător cu cel pe care i l-ar fi dat mama lui. Asta e ceea ce-l atrage la ea, ceea ce-l face să vrea s-o ocrotească așa cum o ocrotește pe Gita? Simte că-l copleșește un dor cumplit de casă. Nu-și poate ignora temerile cu privire la viitor. Îl mistuie gânduri negre pe care le-a alungat mereu, despre ai lui și siguranța lor. Dacă nu-i poate ajuta pe ei, va face tot ce va putea ca s-o ajute pe femeia din fața lui.

Câteva zile mai târziu, când se întoarce, un băiețel vine clătinându-se pe picioare spre el. Lale îl ia în brațe. Greutatea și mirosul copilului îi amintesc de nepoțelul de care s-a despărțit cu mai bine de un an în urmă. Copleșit de emoție, Lale lasă copilul jos și intră grăbit în baracă. De data asta, nici un copil nu-l urmează; ceva le spune să se țină la distanță.

Întins pe pat, se gândește la ultimele momente petrecute cu familia lui când și-au luat rămas-bun la gară, lângă trenul care avea să-l ducă la Praga. Mama lui îl

ajutase să-și facă valiza. Ștergându-și mereu lacrimile, tot scotea haine pe care el le împăturea și îi băga în valiză cărți „ca să te aline și să-ți amintească de casă, oriunde ai ajunge”.

Stând pe peron, pe când era gata să se urce în tren, a zărit pentru prima oară lacrimi în ochi tatălui său. Se așteptase să le vadă la oricine altcineva, dar nu la puternicul și responsabilul său tată. Pe fereastra vagonului a mai văzut cum tatăl său a trebuit să fie sprijinit de fratele și sora lui. Mama alerga pe peron cu mâinile întinse, încercând cu disperare să ajungă la băiețelul ei. Cei doi nepoței, neînțelegând că lumea se schimbă în jurul lor, alergau inocent pe lângă tren, întrecându-se cu el.

Ținând strâns valiza care conținea doar haine și cele câteva cărți pe care îi dăduse voie mamei lui să le împacheteze, Lale și-a sprijinit capul de geam și a început să plângă. Fusese atât de preocupat de emoțiile familiei sale, încât nu-și dăduse seama de propria lui pierdere, cumplită.

Dojenindu-se pentru că s-a lăsat copleșit de situație, Lale iese din nou afară și se fugărește cu copiii, îngăduindu-le să-l prindă și să se cațere pe el. *Cine mai are nevoie de co paci când poți să stai atârnat de un Tätowierer?* În seara aceea se alătură unui grup de bărbați care stau afară. Deapănă amintiri și povești din viața de familie, captivați de diferențele și asemănările dintre culturile lor. Încă marcat de emoțiile zilei, el spune:

— Știți, într-o altă viață n-aș avea nimic de-a face cu voi. Probabil m-aș feri de voi sau aș traversa pe trotuarul celălalt dacă v-aș vedea apropiindu-vă.

Pentru câteva clipe se lasă tăcerea, apoi unul dintre oameni spune deodată:

— Ehei, *Tätowierer*, într-o altă viață nici noi n-am fi vrut să avem nimic de-a face cu tine. Am fi traversat primii strada!

Râsetele care urmează o fac pe una dintre femei să iasă și să le spună să facă liniște – o să-i trezească pe copii, și atunci o să aibă probleme. Bărbații se retrag înăuntru, cuminiți. Lale zăbovește. Nu e destul de obosit ca să adoarmă. Simte prezența Nadiei și când se întoarce, o vede stând în prag.

— Vino și stai cu mine, îi spune.

Nadia se așază lângă el, cu privirea pierdută în noapte. El îi cercetează chipul din profil. E chiar frumoasă. Părul șaten netuns îi cade în valuri pe umeri și îi flutură în adierea ușoară în jurul feței, așa că e silită să și-l tot dea pe după urechi. Un gest atât de familiar lui, un gest pe care mama lui îl face întruna, în fiecare zi, când șuvițe rebele îi ies din cocul strâns sau de sub basmaua sub care l-a ascuns. Nadia are glasul cel mai domol pe care l-a auzit vreodată. Nu șoptește – așa e glasul ei. Lale își dă seama în sfârșit de ce vocea ei îl întristează atât de tare. E lipsită de emoție. Fie că spune povești despre vremurile fericite cu familia ei, fie că vorbește despre tragedia de a fi aici, tonul ei nu se schimbă.

— Ce înseamnă numele tău? o întreabă.

— „Speranță.” Înseamnă „speranță”. Nadia se ridică în picioare. Noapte bună, mai zice ea.

Dispare înainte ca Lale să apuce să-i mai spună vreun cuvânt.

CAPITOLUL 11

MAI 1943

Viața cotidiană a lui Lale și Leon e încă dictată de sosirea transporturilor din întreaga Europă. Pe când primăvara se preschimbă în vară, ele nu conțin decât vină.

Astăzi cei doi lucrează tatuând șiruri lungi de prizoniere. Procesul de selecție are loc la o mică distanță de ei. Sunt prea ocupați ca să-i dea atenție. Un braț și o foaie de hârtie apar în fața lor și ei își fac treaba. Iar și iar. Aceste prizoniere sunt neobișnuit de tăcute, simțind poate răul în aer. Deodată, Lale aude pe cineva fluierând. Melodia e familiară, probabil o arie dintr-o operă. Fluieratul se aude tot mai tare și Lale privește în direcția lui. Un bărbat în halat alb vine spre ei. Lale lasă capul în jos, încercând să-și păstreze ritmul de lucru. *Nu te uita la fețe.* Ia hârtia, tatuează numărul așa cum a mai făcut de o mie de ori până acum.

Fluieratul încetează. Acum doctorul stă lângă Lale, emanând un miros înțepător de dezinfectant. Aplecându-se, îi inspectează munca și ia brațul pe care el

tocmai îl tatuează. Probabil e satisfăcut, căci pleacă la fel de repede cum a venit, schimonosind o altă melodie. Lale ridică privirea spre Leon, care a devenit palid. Baretski își face apariția între ei.

— Cum vi se pare noul nostru doctor?

— N-aș zice că s-a prezentat, murmură Lale.

Baretski râde.

— Țsta e un doctor căruia nu vrei să-i fii prezentat, crede-mă. *Mie* mi-e frică de el. Individul e oribil.

— Știi cum îl cheamă?

— Mengele. *Herr Doktor* Josef Mengele. Să îți minte numele ăsta, *Tätowierer*.

— Ce făcea la selecție?

— *Herr Doktor* a anunțat că va veni la cât mai multe selecții, deoarece caută anumiți pacienți.

— Presupun că a fi bolnav nu e un criteriu pentru el.

Baretski se îndoaie de răs.

— Ești așa de hazliu câteodată, *Tätowierer*!

Lale se întoarce la treabă. Ceva mai târziu aude fluieratul în spatele lui și sunetul îi trimite un asemenea fior de spaimă în tot corpul, încât îi alunecă mâna și o înțepă rău pe tânăra pe care o tatuează. Ea țipă. Lale șterge sângele care-i șiroiește pe mână. Mengele se apropie.

— S-a întâmplat ceva, *Tätowierer*? Tu ești *Tätowierer*, nu-i așa? întreabă Mengele.

— Domnule, adică da, domnule... eu sunt *Tätowierer, Herr Doktor*, se bâlbâie Lale.

Ajuns acum lângă el, Mengele îl cercetează atent, cu ochii lui negri precum cărbunele, lipsiți de orice compasiune. Un surâs ciudat i se întipărește pe chip. Apoi se îndepărtează.

Baretski se apropie și îi dă un pumn zdravăn în braț lui Lale.

— Ai o zi grea, *Tätowierer*? Poate ai vrea să faci o pauză și să speli latrinele?

În noaptea aceea Lale încearcă să-și spele sângele uscat de pe cămașă cu apă dintr-o băltoacă. Reușește parțial, dar apoi își spune că pata va fi un memento bun al zilei când l-a cunoscut pe Mengele. Un medic, bănuiește el, care va provoca mai multă durere decât va alina, a cărui simplă existență e nefastă în moduri pe care nici nu îndrăznește să și le imagineze. Da, trebuie să rămână o pată care să-i amintească lui Lale de cel mai recent pericol care a apărut în viața lui. Trebuie să se ferească mereu de acest om al cărui suflet e mai rece decât bisturiul.

A doua zi, Lale și Leon sunt din nou la Auschwitz, pentru a tatua tinere femei. Medicul care fluieră e și el prezent. Stă în fața șirului de fete, hotărându-le soarta printr-o fluturare a mâinii: dreapta, stânga,

dreapta, dreapta, stânga, stânga. Lale nu găsește nici o logică în aceste decizii. Sunt toate în floarea vârstei, sănătoase și în formă. Vede că Mengele îl privește. Lale nu-și poate desprinde ochii când doctorul ia capul următoarei fete între mâinile lui mari, îl mișcă într-o parte și-n cealaltă, în sus și-n jos, și-i deschide gura. Și apoi, cu un dos de palmă, o împinge la stânga. E respinsă. Lale se uită țintă la el. Mengele cheamă un ofițer SS și-i spune ceva. Ofițerul aruncă o privire către Lale și pornește spre el. *La naiba.*

— Ce doriți? întreabă el sigur de sine, deși nu așa se simte.

— Taci din gură, *Tätowierer*.

Ofițerul SS se întoarce spre Leon.

— Lasă-ți lucrurile și vino cu mine.

— Stați un pic, nu-l puteți lua. Nu vedeți câtă lume mai e? întreabă Lale, acum îngrozit pentru tânărul său ajutor.

— Atunci ai face bine să-ți vezi de treabă, altfel o să stai aici toată noaptea, *Tätowierer*! Iar lui *Herr Doktor* n-o să-i placă asta.

— Lăsați-l, vă rog. Lăsați-ne să ne vedem de treabă. Îmi pare rău dacă am făcut ceva să-l supăr pe *Herr Doktor*, spune Lale.

Ofițerul își îndreaptă pușca spre Lale.

— Vrei să vii și tu, *Tätowierer*?

— Mă duc eu. E-n regulă, Lale, mă întorc cât pot de repede, zice Leon.

— Iartă-mă, Leon.

Lale nu se mai poate uita la prietenul său.

— E-n regulă. O să fiu bine. Întoarce-te la treabă. Leon e luat.

În seara aceea Lale, profund mâhnit, își târăște pașii singur, cu capul plecat, spre Birkenau. Ceva de lângă potecă îi atrage privirea — o scăpărare de culoare. O floare, o floare singuratică unduindu-se în adierea vântului. Petale roșii ca sângele în jurul unui mijloc negru ca noaptea. Se uită după altele, dar nu mai sunt. Totuși, e o floare, și se întreabă din nou când va mai putea oferi vreodată flori cuiva la care ține. Îi vin în minte chipul Gitei și al mamei lui, cele două femei pe care le iubește cel mai mult, plutind fără a le putea atinge. Durerea vine în valuri, amenințând să-l înece. *Se vor întâlni vreodată cele două? Va învăța cea tânără de la cea mai în vârstă? O va primi și iubi mama pe Gita la fel ca mine?*

A învățat arta flirtului și a exersat-o cu mama lui. Deși era destul de sigur că ea nu-și dădea seama ce făcea, el pricepuse; știa ce făcea: învățase ce mergea cu ea și ce nu și și-a dat seama repede care era comportamentul convenit și cel necuvenit între un bărbat și o femeie. Bănuia că toți bărbații tineri se antrenează în acest proces cu mamele lor, deși deseori se întreba dacă erau conștienți de acest fapt. Vorbise despre asta cu câțiva prieteni, care reacționaseră vehement, pretinzând că ei nu fac așa ceva. Când i-a întrebat dacă le merge mai ușor cu mama decât cu tatăl lor, toți au

mărturisit comportamente care puteau fi considerate flirt – credeau că pur și simplu le mergea mai ușor cu mama pentru că ea era mai puțin exigentă decât tata. Lale știa exact ce făcea.

Legătura afectivă cu mama sa modelase felul în care lega relații cu fete și femei. Era atras de toate femeile, nu numai fizic, ci și emoțional. Îi plăcea să vorbească cu ele; îi plăcea să le facă să se simtă bine. Pentru el, toate femeile erau frumoase și credea că nu e nimic rău în a le spune asta. Mama și sora lui l-au învățat subliminal ce voia o femeie de la un bărbat, și până acum el și-a petrecut întreaga viață încercând să urmeze aceste lecții. „Fii atent, Lale, reține lucrurile mărunte și cele mari vor veni de la sine.” Auzea vocea dulce a mamei sale.

Se apleacă și culege cu delicatețe tulpina scurtă. O să găsească o cale să i-o dea Gitei mâine. Ajuns în camera lui, Lale pune cu grijă prețioasa floare lângă pat înainte de a se cufunda într-un somn fără vise, dar a doua zi dimineața, când se trezește, petalele florii lui s-au separat și stau cărlionțate în jurul centrului negru. *Numai moartea durează în locul ăsta.*

Lale nu mai vrea să se uite la floare, așa că se duce afară s-o arunce. Baretski e acolo, dar el îl ignoră, preferând să se întoarcă în camera lui. Baretski îl urmează și se sprijină de tocul ușii. Îl studiază pe Lale, care arată profund nefericit. E conștient că șade pe o movilă de pietre prețioase, bani, cârnați și ciocolată. Își înșfacă servieta și își face loc pe lângă Baretski, forțându-l să se întoarcă și să-l urmeze afară.

— Stai așa, *Tätowierer*. Trebuie să vorbesc cu tine.
Lale se oprește.

— Vreau să te rog ceva.

Lale rămâne tăcut, privind un punct peste umărul lui Baretski.

— Noi, mă refer la mine și la colegii mei ofițeri, avem nevoie de niște distracție, și, cum vremea e mai bună, ne gândim la o partidă de fotbal. Ce zici?

— Sunt sigur că o să vă distrați.

— Da, chiar așa.

Baretski îi face jocul și așteaptă.

În cele din urmă, Lale clipește.

— Și cum pot eu să vă ajut?

— Păi acum că întrebi, *Tätowierer*, am avea nevoie să găsești unsprezece deținuți care să joace un meci amical cu o echipă SS.

Lui Lale îi vine să râdă, dar își menține privirea în punctul de peste umărul lui Baretski. Se gândește bine, îndelung cum să răspundă la această solicitare bizară.

— Cum, fără rezerve?

— Fără rezerve.

— Sigur, de ce nu. *Ce mi-a venit? Puteam să spun un milion de alte lucruri. Cum ar fi „du-te naibii”.*

— Bun, perfect. Adună-ți echipa și ne întâlnim în complex peste două zile, duminică. A, aducem noi mingea. Râzând zgomotos, Baretski se îndepărtează. Apropo, *Tätowierer*, poți să-ți iei liber. Azi nu avem nici un transport.

Lale își petrece o parte a zilei împărțindu-și comoara în pachete mici. Mâncare pentru romi și pentru băieții din Blocul 7 și, firește, pentru Gita și prietenele ei. Pietre prețioase și bani sortate după tipuri. Procesul e supraréalist. Diamante cu diamante, rubine cu rubine, dolari cu dolari, și chiar un teanc de bancnote de care nu a mai văzut până acum, pe care scrie „South African Reserve Bank” și „Suid-Afrikaans”. Habar n-are ce valoare au sau cum au ajuns la Birkenau. Luând mai multe nestemate, se duce să-i caute pe Victor și Iuri ca să facă târguieľile zilei. Apoi

se joacă un pic cu băieții din baraca lui, încercând să se gândească ce să le spună bărbaților din Blocul 7 când se vor întoarce de la lucru.

Seara, Lale e înconjurat de zeci de bărbați care se uită neîncrezători la el.

— Spune-ne că glumești, zice unul dintre ei.

— Nu, răspunde Lale.

— Vrei să jucăm fotbal cu nenorociții de SS-iști?

— Da. Duminica asta.

— Eu unul n-am de gând. Nu mă poți obliga, îl repede aceeași persoană.

Din fund, o voce spune:

— Eu joc. Am jucat puțin la viața mea.

Un bărbat mărunțel își croiește drum printre oamenii adunați și se prezintă în fața lui Lale.

— Eu sunt Joel.

— Mulțumesc, Joel. Bun venit în echipă. Mai am nevoie de nouă dintre voi. Ce aveți de pierdut? E singura voastră șansă de a vă îmbrânci puțin cu nenorociții ăia fără să pățiți nimic.

— Știu un tip în Blocul 15 care a jucat în echipa națională a Ungariei. Dacă vrei, îl întreb, zice un alt deținut.

— Dar tu? întreabă Lale.

— Da, sigur. Și pe mine mă cheamă tot Joel. O să mai întreb, să văd pe cine mai găsesc. Avem vreo șansă să ne antrenăm înainte de duminică?

— Joacă fotbal și are și simțul umorului – îmi place tipul ăsta! Mă întorc mâine-seară să văd ce-ați

făcut. Mulțumesc, Mare Joel. Lale se uită la celălalt Joel. N-am vrut să te jignesc.

— Sigur, nu-i nimic, răspunde Micul Joel.

Lale scoate din servietă pâine și cârnați și le pune pe un pat. Când iese, îi vede pe doi dintre oameni împărțind mâncarea. Fiecare își rupe câte o bucată de mărimea unei îmbucături și le dă mai departe. Nu se îmbrâncesc, nu se ceartă, e o distribuire ordonată a hranei vitale. Îl aude pe unul dintre oameni spunând: „Uite, Mare Joel, ia-o și pe a mea – o să ai nevoie de energie”. Lale zâmbește. O zi care a început prost se sfârșește cu un gest de mărinimie al unui om înfometat.

Sosește ziua meciului. Lale intră în complexul principal și-i vede pe SS-iști trasând o dungă albă într-o formă care e departe de a fi dreptunghiulară. Își aude numele strigat și își găsește „echipa” adunată. Se alătură oamenilor.

— Hei, Lale, am paisprezece jucători, dacă ne numărăm și pe noi doi – câțiva ca rezerve dacă vreunul dintre noi cade, îi spune cu mândrie Marele Joel.

— Îmi pare rău, mi s-a spus că jucăm fără rezerve. Doar o echipă. Alege-i pe cei mai în formă.

Oamenii se uită unii la alții. Se ridică trei mâini, și cei care se oferă să nu joace se îndepărtează. Lale privește cum mai mulți se întind și sar, încălzindu-se ca niște profesioniști.

— Unii dintre băieții ăștia par să știe ce fac, murmură el la urechea Micului Joel.

— E și normal. Șase dintre ei au jucat semiprofesionist.

— Glumești!

— Nu. O să-i facem praf.

— Micule Joel, nu se poate. Nu trebuie să câștigăm. Cred că nu m-am făcut înțeleș!

— Ai zis să adunăm o echipă și am adunat.

— Păi da, dar nu se poate să câștigăm. Nu trebuie să facem nimic pentru a-i umili. Nu trebuie să-i ispitim să deschidă focul asupra tuturor. Uită-te în jur.

Micul Joel vede sutele de prizonieri adunați. În lagăr e agitație, oamenii se împing și se îmbrâncesc ca să-și asigure un loc de unde se vede mai bine în jurul terenului trasat cu vopsea. Oftează.

— O să le spun și celorlalți.

Lale scrutează mulțimea în căutarea unui singur chip. Gita stă cu prietenele ei și îi face cu mâna pe furie. Îi face și el cu mâna, dorindu-și cu disperare să alerge la ea, s-o ia în brațe și să dispară după clădirea administrației. Aude un zdrăngănit zgomotos și când se întoarce vede câțiva SS-iști bătând în pământ niște țărui mari, pe post de porți.

Baretski se apropie de el.

— Vino cu mine!

La un capăt al terenului, mulțimea de prizonieri se împarte în două la trecerea echipei SS. Nici unul nu e în uniformă. Unii poartă haine care să facă jocul de fotbal mai ușor. Pantaloni scurți, maiouri. În spatele echipei, comandantul Schwarzhuber și șeful lui Lale, Houstek, se apropie de Lale și Baretski.

— Acesta este căpitanul echipei deținuților, *Tätowierer*, i-l prezintă Baretski pe Lale lui Schwarzhuber.

— *Tätowierer*. Se întoarce spre una dintre gărzile sale: Avem ceva pentru care să jucăm?

Un ofițer SS mai în vârstă ia o cupă de la un soldat de lângă el și i-o arată comandantului.

— Avem asta. Va fi un trofeu mai mult decât potrivit. Pe el scrie „Cupa Mondială 1930”. Cred că atunci a câștigat Franța. Îi arată trofeul lui Lale: Ce zici?

Înainte ca el să apuce să răspundă, Schwarzhuber ia trofeul și-l ridică, să-l vadă toată lumea. SS-iștii aclamă.

— Să înceapă jocul și fie ca echipa cea mai bună să câștige!

Alergând înapoi la echipa lui, Lale murmură:

— Fie ca echipa cea mai bună să mai vadă soarele mâine.

Lale se alătură echipei și se adună toți în mijlocul terenului. Spectatorii aclamă. Arbitrul trimite mingea spre echipa SS și meciul începe.

După zece minute de joc, deținuții au înscris două goluri, ceilalți nimic. Deși Lale se bucură de goluri, simțul realității prevalează când se uită la fețele supărate ale SS-iștilor. Le transmite subtil coechipierilor lui s-o lase mai moale în restul reprizei. Și-au avut momentele de glorie, acum e timpul să-i lase pe SS-iști să ia avans. Repriza se termină cu doi la doi. În timpul scurtei pauze, în timp ce SS-iștilor li se oferă băuturi, Lale și echipa lui se adună să discute tactica. În cele din urmă, Lale reușește să-i convingă că nu tre-

buie să câștige meciul. Cad de acord că mai pot înscrie două goluri pentru a ridica moralul prizonierilor-spectatori, cu condiția să piardă cu diferență de un gol la final.

Când începe repriza a doua, peste jucători și spectatori plouă cu cenușă. Crematoriile sunt în funcțiune și această activitate esențială de la Birkenau nu a fost întreruptă de sport. Încă un gol în favoarea deținuților și altul pentru SS. Încep să se vadă rezultatele regimului alimentar revoltător de sărăcăcios, și deținuții oboresc. SS-iștii mai înscriu două goluri. Deținuții nu au nevoie să piardă intenționat, pur și simplu nu mai pot face față. Când SS-iștii au două goluri în plus, arbitrul fluieră finalul meciului. Schwarzhuber se duce pe teren și îi înmânează trofeul căpitanului SS-iștilor, care îl ridică în aclamațiile înăbușite ale gardienilor și ofițerilor prezenți. Pe când echipa SS se îndreaptă spre garizoană să sărbătorească, Houstek trece pe lângă Lale.

— Bine jucat, *Tätowierer*.

Lale își adună echipa și le spune oamenilor ce treabă bună au făcut. Mulțimea a început să se împrăștie. Se uită în jur după Gita, care nu s-a mișcat de la locul ei. Aleargă la ea și o ia de mână. Merg printre ceilalți prizonieri spre clădirea administrației. Pe când Gita se așază pe jos, în spatele clădirii, Lale se uită în jur să se asigure că nu-i spionează nimeni, apoi, liniștit, se așază lângă ea. O privește trecându-și degetele prin iarbă, studiind-o intens.

— Ce faci?

— Caut trifoi cu patru foi. Nici nu știi ce mulți sunt aici.

Lale zâmbește, fermecat.

— Glumești.

— Nu, am găsit o mulțime. Și Ivana găsește tot timpul. Pari surprins.

— Sunt! Tu ești fata care nu crede că va ieși de aici, și totuși cauți talismane norocoase.

— Nu sunt pentru mine. E adevărat că eu nu cred în astfel de lucruri.

— Atunci pentru cine?

— Știi ce superstițioși sunt SS-iștii? Dacă găsim un trifoi cu patru foi, îl păstrăm cu mare grijă. E ca o valută pentru noi.

— Nu înțeleg.

— Ori de câte ori ne simțim amenințate de un SS-ist, îi dăm trifoiul și uneori asta îl împiedică să ne lovească. Dacă ducem unul în timpul mesei, putem chiar să primim porții suplimentare.

Lale îi mângâie blând chipul. Îl torturează profund faptul că n-o poate proteja pe fata pe care o iubește. Gita se apleacă din nou și își continuă căutarea. Apucând un pumn de iarbă, îl aruncă spre Lale zâmbind. Îi zâmbește și el. O împinge în joacă și ea se lasă pe spate. Aplecându-se deasupra ei, smulge un smoc de iarbă și i-o presară încetișor pe față. Ea o înlătură suflând. Un nou smoc de iarbă îi ajunge pe gât și pe partea de sus a pieptului. O lasă acolo. El îi descheie nasturele de sus al cămășii, mai aruncă niște iarbă și o privește dispărând în decolteu.

— Pot să te sărut? întreabă el.

— De ce ai vrea să faci asta? Nici nu mai știu de când nu m-am mai spălat pe dinți.

— Nici eu, așa că probabil o să ne anulăm unul pe altul.

Gita îi răspunde ridicându-și capul spre al lui. Sărutul fugar de demult a aprins o dorință de-un an. Pasiuni înăbușite se contopesc acum, și ei se explozează unul pe celălalt. Vor, au nevoie de mai mult din celălalt.

Momentul e întrerupt de lătratul unui câine în apropiere. Știu că animalul este, probabil, însoțit de un om. Lale se ridică și o trage pe Gita în brațele lui. Un ultim sărut, apoi fug amândoi la adăpostul curții, al mulțimii în care se pot amesteca.

În lagărul femeilor, le zăresc pe Dana, Ivana și Cilka și se îndreaptă spre ele.

Lale remarcă paloarea Cilkăi.

— Ce-i cu Cilka? întreabă el. Nu arată bine.

— E cât de bine se poate în situația dată.

— E bolnavă? Aveți nevoie de medicamente?

— Nu, nu e bolnavă. E mai bine să nu știi.

Când ajung lângă fete, Lale se apleacă spre Gita, șoptindu-i:

— Spune-mi. Poate vă pot ajuta.

— Nu de data asta, iubitul meu.

Gita e înconjurată de fete și se îndepărtează. Cilka, cu capul plecat, rămâne în urmă.

Iubitul meu!

În noaptea aceea Lale stă întins în pat, mai fericit decât a fost vreodată.

Pe priciul ei, Gita stă ghemuită lângă Dana, cu ochii larg deschiși, privind întunericul, retrăind clipele petrecute cu Lale: săruturile lui, dorința pe care o simțea trupul ei de a continua, de a merge mai departe. Fața i se înfierbântă în timp ce în minte i se derulează fantezii despre următoarea lor întâlnire.

Într-un pat mare, cu baldachin, Schwarzhuber și Cilka stau unul în brațele celuilalt. Mâinile lui explorează trupul fetei, în timp ce ea se uită în gol, cu sufletul gol. Amorțită.

În sufrageria sa privată de la Auschwitz, Höss stă la o masă elegantă pentru o persoană. Mâncăruri fine odihnesc pe porțelanuri fine. Își toarnă un Château Latour din 1932 într-o cupă de cristal. Rotește paharul, adulmecă, gustă vinul. Nu are de gând să lase stresul și tensiunile slujbei să-i tulbure micile plăceri ale vieții.

Baretski, beat, ajunge împleticindu-se în camera lui din garnizoana de la Auschwitz. Închizând ușa cu

piciorul, se clatină și cade grămadă pe pat. Cu greutate, își scoate centura care-i ține pistolul și o agață de capul patului. Întins ca o plească pe pat, înregistrează lumina din plafon – e încă aprinsă, îi intră în ochi. După o încercare nereușită de a se ridica, își apucă arma cu stângăcie și o trage din toc. Din a doua împușcătură, ucide becul recalcitrant. Pistolul îi cade pe jos și își pierde cunoștința.

A doua zi dimineața, Lale îi face cu ochiul Gitei când își ia materialele și instrucțiunile de la Bella, în clădirea administrației. Surâsul îi piere când o vede pe Cilka stând lângă Gita, cu capul plecat, din nou nebăgându-l în seamă. *Lucrurile au mers prea departe.* Hotărăște s-o silească pe Gita să-i spună ce s-a întâmplat cu Cilka. Afară, e întâmpinat de Baretski, foarte mahmur și furios.

— Grăbește-te! Ne așteaptă un camion să ne ducă la Auschwitz!

Lale îl urmează la camion. Baretski urcă în cabină, închizând ușa. Lale pricepe mesajul și se cațără în spate. Acolo, îndură călătoria până la Auschwitz, aruncat dintr-o parte în alta.

Când ajung la Auschwitz, Baretski îl anunță că el o să se întindă și îl trimite singur la Blocul 10. Când găsește baraca, ofițerul SS de la intrare îi spune să se ducă în spate. Lale observă că aceasta arată altfel decât cele de la Birkenau.

Primul lucru pe care-l vede când dă colțul clădirii este gardul de sârmă care mărginește o parte a curții din spate. Înregistrează încet micile mișcări din zona încercuită. Se împiedică, îngrozit de ceea ce se află dincolo de gard: fete, zeci de fete, goale, multe zăcând pe jos, unele șezând, altele în picioare, toate aproape neclintite. Paralizat, Lale privește cum un gardian intră în îngrăditură și merge printre fete, ridicându-le brațul stâng în căutarea unui număr, probabil unul făcut de Lale. Găsind fata pe care o căuta, gardianul o târăște printre celelalte trupuri. Lale se uită la chipul fetei. Pustiu. Tăcut. Mai vede câteva sprijinite de gardul de sârmă. Spre deosebire de alte garduri de la Auschwitz și Birkenau, acesta nu este electrificat. Opțiunea autodistrugerii le-a fost refuzată.

— Tu cine ești? se aude o voce în spatele lui.

Lale se întoarce. Un ofițer SS a ieșit pe ușa din spate. Încet, Lale își ridică servieta.

— *Tätowierer.*

— Și ce stai aici? Intră.

Câțiva dintre medicii și asistentele în halate albe îl salută în grabă când străbate o încăpere mare spre un birou. Deținuții de aici nu arată a oameni. Mai degrabă ca niște marionete abandonate de păpușarii lor. Se apropie de infirmiera care stă la birou și ridică servieta.

— *Tätowierer.*

Ea îl privește cu dezgust, zâmbește disprețuitor, se ridică și pleacă. El o urmează. Îl conduce pe un coridor lung, într-o cameră mare. Aici stau încolonate

circa cincizeci de fete. În liniște. Încăperea miroase a acru. În față, Mengele o examinează pe una dintre fete, deschizându-i cu brutalitate gura, apucând-o de șolduri, apoi de sâni, în timp ce pe fața ei lacrimile șiroiesc în tăcere. Terminându-și examinarea, el îi face semn să se ducă în stânga. E respinsă. O altă fată e împinsă în locul eliberat de ea.

Infiriera îl conduce pe Lale până la Mengele, care se întrerupe.

— Ai întârziat, spune el cu un rânjel, în mod evident bucurându-se de stinghereala lui Lale.

Îi arată un mic grup de fete care stau în picioare în stânga lui.

— Pe astea le păstrez. Pune-le numerele.

Lale face un pas înapoi.

— Într-una din zilele astea, *Tätowierer*, îți vin eu de hac.

Lale întoarce capul și-l vede. Buzele strânse într-un zâmbet bolnav. Din nou un fior îi străbate tot corpul. Îi tremură mâinile. Lale grăbește pasul spre o măsuță la care stă o altă infirmieră, cu cartonașele de identificare pregătite. Îi face loc să se instaleze. El încearcă să-și controleze tremuratul mâinilor în timp ce își aranjează ustensilele și sticlulele cu cerneală. Se uită la Mengele, care are în fața lui o altă fată înspăimântată și își trece mâinile peste părul și sâni ei.

— Nu te teme, n-o să te doară, îl aude spunându-i.

Lale se uită cum fata se zguduie de frică.

— Gata, gata. Ești în siguranță, ăsta e un spital. Aici avem grijă de oameni.

Mengele se întoarce spre o infirmieră de lângă el.

— Adu-i o pătură fetei ăsteia drăguțe.

Întorcându-se spre fată, îi spune:

— O să am mare grijă de tine.

Fata e trimisă în direcția lui Lale. El lasă capul în jos și se pregătește să intre în ritmul tatuării numerelelor indicate de infirmiera care-l asistă.

Când își termină treaba, Lale iese din clădire și se uită din nou în zona îngrădită. E goală. Cade în genunchi și încearcă să vomite. Nu iese nimic; singurul fluid din trupul lui sunt lacrimile.

În noaptea aceea, când se întoarce în baraca ei, Gita află că au sosit câteva fete noi. Cele mai vechi le privesc cu reticență pe nou-venite. Nu vor să fie nevoite să vorbească despre ororile care le așteaptă sau să-și împartă rațiile.

— Gita. Tu ești, Gita? rostește o voce slabă.

Gita se apropie de grupul de femei, dintre care multe par bătrâne. Femei bătrâne sunt rar văzute la Birkenau, lagăr rezervat tinerilor care pot munci. Una dintre ele înaintează cu brațele întinse.

— Gita, sunt eu, vecina ta, Hilda Goldstein!

Gita se uită mai bine și deodată o recunoaște pe vecina din satul ei natal, Vranov nad Topl'ou, mai palidă și mai slabă decât era când a văzut-o ultima oară.

O năpădesc amintirile, mirosuri și imagini din trecut: un prag familiar, aroma supei de pui, un săpun

crăpat lângă chiuveta din bucătărie, glasuri vesele în seri calde de vară, brațele mamei ei.

— Doamnă Goldstein... Gita se apropie, apucând mâna femeii. V-au luat și pe dumneavoastră.

Femeia aprobă din cap.

— Ne-au luat pe toți acum vreo săptămână. Am fost despărțită de ceilalți și urcată într-un tren.

Un puseu de speranță.

— Părinții și surorile mele sunt cu dumneavoastră?

— Nu, pe ei i-au luat acum câteva luni. Pe părinții și surorile tale. Frații tăi erau plecați de mult – mama ta mi-a spus că au intrat în rezistență.

— Știți unde au fost duși?

Doamna Goldstein lasă capul în jos.

— Îmi pare rău. Ni s-a spus că au fost... Au fost...

Gita se prăbușește pe podea și Dana și Ivana aleargă la ea, se așază pe jos și o îmbrățișează. Aplecată asupra lor, doamna Goldstein continuă să vorbească:

— Îmi pare rău, îmi pare rău.

Dana și Ivana plâng, cu brațele în jurul Gitei, care are ochii uscați. Bolborosesc vorbe de condoleanțe. *Nu mai sunt.* Acum nu mai vine nici o amintire. Simte un gol imens înlăuntrul ei. Se întoarce spre prietenele ei și întreabă cu voce spartă, întretăiată:

— Credeți că aș putea să plâng puțin? Măcar un pic?

— Vrei să ne rugăm împreună cu tine? o întreabă Dana.

— Nu, doar câteva lacrimi. Asta e tot ce le voi permite criminalilor ăștora să obțină de la mine.

Ivana și Dana își șterg lacrimile cu dosul mânecii, în timp ce pe chipul Gitei încep să se rostogolească lacrimi tăcute. I le șterg cu rândul. Aflând o tărie pe care nu știa c-o are, Gita se ridică și o îmbrățișează pe doamna Goldstein. Simte în jur respectul celor care asistă la momentul ei de suferință. O privesc în tăcere, fiecare cufundându-se în propria-i disperare, neștiind ce s-a ales de familia sa. Încet, cele două grupuri de femei – cele vechi și cele nou-venite – se unesc.

După masa de seară, Gita se așază lângă doamna Goldstein, care o pune la curent cu ce s-a întâmplat acasă; cum încet, una după alta, familiile au fost spulberate. Începuseră să se audă povești despre lagărele de concentrare. Nimeni nu știa că de fapt fuseseră transformate în linii de producție ale morții. Dar se știa că oamenii nu se mai întorceau. Și totuși doar câțiva își părăsiseră casele în căutarea unui liman sigur într-o țară învecinată. Pentru Gita devine limpede că doamna Goldstein n-o să supraviețuiască multă vreme dacă o să fie pusă la muncă aici. E mai bătrână decât vârsta pe care o are – e distrusă fizic și emoțional.

A doua zi dimineața, Gita se apropie de *kapo* și îi cere o favoare. O să-l roage pe Lale să încerce să-i aducă orice vrea, dacă doamna Goldstein poate fi scutită de munca grea și lăsată să rămână în baracă. Sugează ca bătrâna să golească oalele de noapte în fiecare seară, sarcină dată în mod normal unei persoane alese

în fiecare zi de *kapo*, deseori cineva pe care-l bănuiește că a vorbit-o de rău. Prețul cerut de *kapo* e un inel cu diamant. A auzit ea zvonuri despre cufărul cu comori al lui Lale. Târgul e încheiat.

*

În următoarele câteva săptămâni, Lale se duce la Auschwitz în fiecare zi. Cele cinci crematorii lucrează la capacitate maximă, dar încă mai sunt de tatuat mulți prizonieri. Își primește instrucțiunile și materialele la clădirea administrației de la Auschwitz. Nu are timp și nici motiv să se ducă la cea din Birkenau, așa că nu mai are ocazia s-o vadă pe Gita. Vrea să-i trimită un mesaj că e în siguranță.

Baretski e în toane bune, chiar jucăuș – are un secret și vrea ca Lale să ghicească despre ce e vorba. Lale intră în jocul lui copilăresc.

— Ne lăsați pe toți să plecăm acasă?

Baretski râde și îi trage un pumn în braț.

— Ai fost promovat?

— Eu zic să speri că nu, *Tätowierer*. Altfel, s-ar putea să se ocupe de tine cineva mai puțin drăguț.

— Bine, mă las bătut.

— Să-ți spun eu, atunci. O să primești toți porții suplimentare și pături săptămâna viitoare, pentru câteva zile. Vine Crucea Roșie să vă inspecteze tabăra de vacanță.

Lale gândește intens. *Ce poate să însemne asta? O să vadă în sfârșit lumea de afară ce se petrece aici? Se străduiește să-și reprime emoțiile în fața lui Baretski.*

— Ce bine. Și crezi că lagărul ăsta o să treacă testul umanitar la capitolul întemnițare?

Lale își dă seama că mintea lui Baretski ticăie, aproape că-i aude ticăitul. Incapacitatea lui de înțelegere i se pare amuzantă, dar nu îndrăznește să zâmbească.

— O să fiți hrăniți în cele câteva zile cât stau ei aici — mă rog, aceia dintre voi pe care o să-i lăsăm să-i vadă.

— Așadar, va fi o vizită controlată?

— Ne crezi proști? râde Baretski.

Lale nu răspunde.

— Pot să-ți cer o favoare?

— Poți să-mi ceri, zice Baretski.

— Dacă-i scriu un bilet Gitei să-i spun că sunt bine, doar că am treabă la Auschwitz, i-l duci tu?

— O să fac chiar mai mult. O să-i spun eu.

— Mulțumesc.

Lale și un grup ales de prizonieri primesc într-adevăr câteva porții în plus câteva zile; curând asta încetează și Lale se întreabă dacă cei de la Crucea Roșie măcar au ajuns să intre în lagăr. Baretski e mai mult decât în stare să inventeze totul. Lale trebuie să creadă că mesajul lui îi va fi trimis Gitei — deși nu e sigur nici că Baretski o să facă asta imediat. Nu poate decât să aștepte și să spere că va sosi curând o duminică în care să nu trebuiască să lucreze.

Într-un târziu, vine și ziua când își termină treaba mai devreme. Străbate în fugă drumul dintre lagăre

și ajunge la clădirea administrației din Birkenau chiar când lucrătorii ies. Așteaptă nerăbdător. În sfârșit ea apare. Lui Lale îi sare inima din piept. Fără să mai piardă timpul, o apucă de braț și o trage în spatele clădirii. Ea tremură în timp ce o lipește de zid.

— Am crezut c-ai murit. Am crezut că n-o să te mai văd niciodată... bolborosește ea.

Ei își trece mâna peste fața ei.

— N-ai primit mesajul meu prin Baretski?

— Nu. N-am primit nici un mesaj de la nimeni!

— Șșșt, gata, e totul bine, zice el. Săptămâni la rând am fost în fiecare zi la Auschwitz.

— Mi-a fost așa de frică!

— Știu. Dar acum sunt aici. Și trebuie să-ți spun ceva.

— Ce?

— Mai întâi, lasă-mă să te sărut.

Se sărută, agățându-se unul de altul, strângându-se în brațe cu pasiune, apoi ea îl împinge.

— Ce voiai să-mi spui?

— Frumoasa mea Gita. M-ai fermecat. M-am îndrăgostit de tine.

Par cuvintele pe care a așteptat toată viața să le rostească.

— De ce? De ce ai spune așa ceva? Uită-te la mine. Sunt urâtă, sunt murdară. Părul meu... aveam un păr minunat.

— Îmi place părul tău așa cum e acum și o să-mi placă și cum o să fie în viitor.

— Dar noi nu avem viitor.

Lale o apucă ferm de încheietura mâinii și o silește să se uite în ochii lui.

— Ba da! O să existe un mâine pentru noi. În noaptea în care am ajuns aici mi-am jurat că o să supraviețuiesc acestui infern. O să supraviețuim și o să ne facem o viață în care vom fi liberi să ne sărutăm când vrem, să facem dragoste când vrem.

Gita roșește și își ferește privirea. Cu blândețe, îi întoarce din nou fața spre el.

— Să facem dragoste oriunde și oricând o să vrem. Mă auzi?

Gita dă din cap că da.

— Mă crezi?

— Vreau să te cred, dar...

— Nici un dar. Crede-mă și-atât. Acum ar fi bine să te întorci în baraca ta, până nu începe *ka po* a ta să pună întrebări.

Când dă să plece, Gita îl trage înapoi și-l sărută lung.

— Poate ar trebui să stau departe mai des, spune Lale desprinzându-se.

— Să nu îndrăznești, răspunde ea, lovindu-l în piept.

În noaptea aceea Ivana și Dana o bombardează pe Gita cu întrebări, ușurate să vadă că prietena lor zâmbește din nou.

— I-ai spus despre familia ta? întreabă Dana.

— Nu.

— De ce nu?

— Nu pot. Mă doare atât de tare să vorbesc despre asta... și el a fost așa de fericit să mă vadă.

— Gita, dacă te iubește așa cum spune, ar vrea să știe că ți-ai pierdut familia. Ar vrea să te aline.

— S-ar putea să ai dreptate, Dana, dar dacă-i spun o să fim triști amândoi, și vreau ca momentele pe care le petrecem împreună să fie altfel. Vreau să uit unde sunt și ce s-a întâmplat cu familia mea. Și când mă țin în brațe, doar în acele câteva scurte clipe, chiar uit. Greșesc vrând să evadez măcar un pic din realitate?

— Nu, câtuși de puțin.

— Îmi pare rău că eu am un mod de a evada, îl am pe Lale al meu. Știi că-mi doresc din toată inima același lucru și pentru voi două.

— Suntem foarte fericite că-l ai, spune Ivana.

— E destul că una dintre noi are parte de puțină fericire. O împărtășim și noi, tu ne lași – pentru noi e de ajuns, spune Dana.

— Numai să nu ai secrete față de noi, da? zice Ivana.

— Fără secrete, spune Gita.

— Fără secrete, întărește Dana.

A doua zi dimineața, Lale își face apariția în birourile administrației și se apropie de Bella, la recepție.

— Lale, unde-ai fost? spune ea cu un zâmbet cald. Am crezut că ți s-a întâmplat ceva.

— La Auschwitz.

— Ah, nu mai e nevoie să spui nimic. Probabil nu mai ai materiale – așteaptă aici, mă duc să-ți aduc.

— Nu prea multe, Bella.

Bella se uită spre Gita.

— Sigur. Trebuie să ne asigurăm că te întorci mâine.

— Mă cunoști prea bine, tânără Bella. Îți mulțumesc.

Bella pleacă să-i aducă materialele și Lale se sprijină de biroul ei, uitându-se la Gita. Știe că l-a văzut intrând, dar face pe sfoasa și stă cu capul plecat. Ea își trece un deget peste buze. Lale simte o dorință de-a dreptul dureroasă.

Mai observă că scaunul de lângă ea, cel pe care stătea Cilka, e gol. Din nou își spune că trebuie să afle ce se întâmplă cu ea.

Pleacă de la birouri și se îndreaptă spre platforma de selecție, căci a văzut deja un camion sosind cu noi prizonieri. În timp ce-și pregătește măsuța, își face apariția Baretski.

— E aici cineva care vrea să te vadă, *Tätowierer*.

Înainte să apuce să ridice capul, aude o voce familiară, nu mai mult decât o șoaptă.

— Salut, Lale.

Lângă Baretski se află Leon – mai palid, mai slab, gârbovit, punând cu grijă un picior în fața altuia.

— Vă las să vă împrieteniți din nou, zice Baretski și pleacă zâmbind.

— Leon, Doamne, Dumnezeuule, ești în viață!

Lale dă fuga să-l îmbrățișeze. Simte fiecare os prin cămașa prietenului său. Îl îndepărtează un pic, să-l privească.

— Mengele. Mengele a fost?

Leon nu poate decât să aprobe din cap. Lale își trece cu blândețe mâinile de-a lungul brațelor descăr-nate ale lui Leon, îi atinge fața.

— Nenorocitul. Într-o zi o să plătească. Îndată ce termin aici pot să-ți aduc mâncare câtă vrei. Ciocolată, cârnați, ce vrei? O să te îngraș.

Leon îi surâde slab.

— Mulțumesc, Lale.

— Știam că nenorocitul ăla înfometează deținuții. Credeam că face asta numai fetelor.

— Și dacă asta ar fi fost tot...

— Ce vrei să spui?

Acum Leon îl privește pe Lale drept în ochi.

— Mi-a tăiat boașele, Lale, spune el cu glas puternic și egal. Ți cam pierzi pofta de mâncare când ți se taie boașele.

Lale se dă înapoi oripilat și se întoarce, nevrând ca Leon să vadă cât de șocat e. Leon abia se ține să nu plângă și se străduiește să-și recapete vocea, căutând pe jos ceva pe care să-și concentreze privirea.

— Îmi pare rău, n-ar fi trebuit să ți-o spun așa. Ți mulțumesc pentru ajutor. Ți sunt recunoscător.

Lale respiră adânc, încercând să-și domolească furia. Simte o nevoie disperată să se dezlănțuie, să răzbune crima comisă asupra prietenului său.

Leon își drege glasul.

— Am vreo șansă să-mi primesc slujba înapoi?

Chipul lui Lale se umple de căldură.

— Sigur că da. Mă bucur că vrei să te întorci, dar numai după ce te mai întremezi, zice el. Ce-ar fi să te duci în camera mea? Dacă te oprește vreunul dintre țigani, spune-le că ești prietenul meu și că eu te-am trimis acolo. O să găsești provizii sub pat. Ne vedem când termin aici.

Se apropie un ofițer SS.

— Du-te acum, grăbește-te.

— În momentul ăsta n-aș zice că pot să mă grăbesc.

— Iartă-mă.

— Nu-inimic. Bine, am plecat. Ne vedem mai târziu.

Ofițerul îl urmărește cu privirea pe Leon, apoi se întoarce la ceea ce făcea înainte: să hotărască cine moare și cine trăiește.

A doua zi, Lale se prezintă la birourile administrației și află că e liber în ziua aceea. Nu vin transporturi nici la Auschwitz, nici la Birkenau, și nici *Herr Doktor* n-a cerut să-l asiste. Își petrece dimineața cu Leon. L-a mituit pe fostul lui *kapo* din Blocul 7 ca să-l primească pe Leon, cu înțelegerea că va lucra pentru el când își va recăpăta forțele. Îi dă mâncarea pe care avusese de gând să le-o dea prietenilor săi romi și Gitei ca s-o împartă mai departe.

Când tocmai se despărțea de Leon, îl strigă Baretski.

— *Tätowierer*, unde-ai fost? Te căutam.

— Mi s-a spus că sunt liber azi.

— Ei bine, nu mai ești. Vino, avem o treabă.

— Stai să-mi iau servieta.

— Pentru treaba asta n-ai nevoie de servietă. Hai.

Lale merge repede în urma lui. Se îndreaptă spre unul dintre crematorii.

Îl ajunge din urmă.

— Unde mergem?

— Ești îngrijorat? râde Baretski.

— Tu n-ai fi?

— Nu.

Lale își simte pieptul strângându-i-se. Începe să gâfâie. Să fugă? Dacă o face, precis Baretski o să tragă în el. Dar ce-ar mai conta? Un glonț e cu siguranță preferabil cuptoarelor.

Sunt foarte aproape de Crematoriul 3 când Baretski hotărăște să-i curme suferința. Încetinește pasul.

— Nu te teme. Acum hai, până nu intrăm amândoi în bucluc și sfârșim în cuptoare.

— Nu vrei să scapi de mine?

— Încă nu. Sunt aici doi deținuți care par să aibă același număr. Vrem să te uiți la ei. Tatuajul a fost făcut probabil de tine sau de castratul ăla. Trebuie să ne spui care cine e.

Clădirea din cărămidă roșie se ridică amenințător înaintea lor; ferestrele mari îi ascund destinația, dar dimensiunea coșurilor de fum îi confirmă cumplita, adevărata ei natură. La intrare sunt întâmpinați de doi SS-iști, care glumesc cu Baretski și îl ignoră pe Lale. Arată spre niște uși închise dinăuntru și Baretski și Lale se îndreaptă spre ele. Lale se uită în jur cercetând această ultimă porțiune din drumul morții de la Birkenau. Îi vede pe cei din *Sonderkommando* așteptând, înfrânți, gata să facă o muncă pentru care nu s-ar oferi nimeni pe lume: să scoată cadavrele din camerele de gazare și să le bage în cuptoare. Încearcă să stabilească un contact vizual cu ei, să le transmită că și el lucrează pentru inamic. Și el a ales să rămână în viață cât va putea de mult, îndeplinind un act de pângărire asupra unor oameni de aceeași credință cu el. Nimeni nu se uită în ochii lui. A auzit ce spun alți deținuți despre oamenii ăștia și despre poziția privilegiată pe care o ocupă – stau separat, primesc rații suplimentare, au haine călduroase și păături cu care să se învelească noaptea. Viețile lor seamănă cu a lui și simte că i se strânge stomacul la gândul că și el e disprețuit pentru rolul pe

care-l joacă în lagăr. Neputând să-și exprime în nici un fel solidaritatea cu ei, merge mai departe.

Sunt conduși la o ușă mare de oțel. În fața ei stă un soldat.

— E în regulă, a ieșit tot gazul. Trebuie să-i trimitem la cuptoare, dar nu putem până nu identifici numerele corecte.

Soldatul le deschide ușa lui Lale și Baretski. Înălțându-se cât e de lung, Lale îl privește pe Baretski în ochi și face un gest cu mâna de la stânga la dreapta.

— După tine.

Baretski izbucnește în râs și îl bate pe spate.

— Nu, după tine.

— Nu, după tine, repetă Lale.

— Insist, *Tätowierer*.

Ofițerul SS deschide larg ușile și ei pășesc într-o încăpere cavernoasă. Cadavre, sute de cadavre despuiate umplu camera. Sunt îngrămădite unele peste altele, cu mâinile și picioarele contorsionate, privind fix cu ochii lor morți. Bărbați tineri și bătrâni; la fund, copii. Sânge, vomă, urină și fecale. Mirosul morții scaldă întregul spațiu. Lale încearcă să-și țină respirația. Îi ard plămânii. Picioarele amenință să cedeze sub el. În spatele lui, Baretski spune:

— Rahat.

Acest unic cuvânt venit de pe buzele unui sadic adâncește puțul de inumanitate în care Lale se îneacă.

— Aici, le arată un ofițer, și ei îl urmează într-o latură a încăperii, unde sunt puse alături două cadavre

de bărbați. Ofițerul începe să vorbească cu Baretski. Pentru prima dată, acestuia îi lipsesc cuvintele și spune că Lale înțelege germana.

— Au amândoi același număr. Cum se poate asta? întreabă el.

Lale nu poate decât să scuture din cap și să ridice din umeri. *De unde să știu eu?*

— Uită-te la ei. Care are numărul corect? se răsteste ofițerul.

Lale se apleacă și ridică brațul unuia. E recunoscător că are un motiv să ingenuncheze și speră că asta-l va liniști. Se uită cu atenție la cifrele tatuate pe brațul pe care-l ține.

— Și celălalt? întreabă el.

Brațul celuiilalt bărbat e aruncat brutal spre el. Se uită cu atenție la ambele numere.

— Uitați-vă aici. Țsta nu e trei, e opt. S-a cam șters o parte din el, dar e opt.

Soldatul mâzgălește pe fiecare braț rece numărul corect. Fără a cere permisiunea, Lale se ridică în picioare și iese din clădire. Baretski îl prinde din urmă afară, unde stă îndoit de șale și respiră adânc.

Baretski așteaptă câteva momente.

— Te simți bine?

— Nu, fir-ar al dracului, nu mă simt bine. *Nenorociților!* Câți dintre noi mai trebuie să omorâți?

— Ești supărat, văd.

Baretski nu e decât un copil, un copil needucat. Dar Lale nu se poate împiedica să nu se întrebe cum de

nu simte nimic pentru oamenii pe care tocmai i-au văzut, cu agonia morții înscrisă pe chipurile și trupurile contorsionate.

— Hai să mergem, zice Baretski.

Lale se ridică cu greu și pornește alături de el, deși nu-l poate privi.

— Știi ceva, *Tätowierer*? Pariez că ești singurul evreu care a intrat vreodată într-un cuptor și a mai și ieșit!

Râde zgomotos, îl bate prietenește pe spate pe Lale și merge mai departe.

Lale pleacă hotărât din baraca sa, străbătând complexul. Doi ofițeri SS se apropie de el cu puștile în poziție de tragere. Fără a încetini pasul, le arată servieta.

— *Politische Abteilung!*

Puștile sunt lăsate în jos și el trece fără alte cuvinte. Lale intră în lagărul femeilor și se duce direct la Blocul 29, unde e întâmpinat de *kapo*, care stă sprijinită de perete, cu un aer plictisit. Femeile din subordinea ei sunt plecate la lucru. Nu se obosește să se miște când el se apropie și scoate din servietă un baton mare de ciocolată. Avertizată de Baretski să nu se amestece în relația dintre *Tätowierer* și deținuta numărul 3 4 9 0 2, ea acceptă mita.

— Te rog, adu-o pe Gita la mine. Aștept înăuntru.

Îndesându-și ciocolata în sânul bogat și ridicând din umeri, *kapo* pornește spre clădirea administrației. Lale intră în bloc, închizând ușa în urma lui. Nu are de așteptat mult. O licărire de lumină – se deschide ușa – îi spune că ea a sosit. Gita îl vede stând în semi-întuneric, cu capul plecat.

— Tu!

Lale face un pas spre ea. Ea se dă înapoi, lipindu-se de ușa închisă, vădit tulburată.

— Ești bine? Gita, eu sunt!

Mai face un pas, și e șocat văzând-o că tremură puternic.

— Spune ceva, Gita.

— Tu... tu... repetă ea.

— Da, eu sunt, Lale.

O apucă de încheieturile mâinilor și încearcă să i le țină strâns.

— Ai idee ce-ți trece prin cap când vin SS-iștii după tine? Ai cea mai mică idee?

— Gita...

— Cum ai putut? Cum ai putut să-i lași pe SS-iști să mă ia?

Lale e surprins. Își relaxează strânsoarea și ea se smulge și se întoarce cu spatele.

— Iartă-mă, n-am vrut să te sperii. Doar am rugat-o pe *kapo* să fii adusă aici. Aveam nevoie să te văd.

— Când cineva e luat de SS-iști, nu mai e văzut niciodată! Înțelegi? Am crezut că sunt dusă la moarte și nu mă puteam gândi decât la tine. Nu că aș putea să nu-mi mai văd niciodată prietenele, nu la Cilka, care m-a văzut plecând și probabil e foarte supărată, ci doar că n-o să te mai văd pe tine. Și tu ești aici!

Lui Lale îi e rușine. Nevoia lui egoistă i-a provocat suferință iubitei sale. Deodată, se repede spre el cu pumnii ridicați. El încearcă s-o prindă când se izbește

de el. Îl lovește în piept și lacrimile îi șiroiesc pe chip. Lale îndură loviturile până când ele slăbesc. Apoi, încet, îi ridică fața, ștergându-i lacrimile cu mâna și încercând s-o sărute. Când buzele li se întâlnesc, Gita se trage înapoi, privindu-l furioasă. El întinde brațele, chemând-o înapoi. Văzându-i reticența, le lasă în jos. Ea se repede din nou la el, de data asta lipindu-l de un perete și încercând să-i sfâșie cămașa. Uluit, Lale încearcă s-o îndepărteze, dar ea nu se lasă și se lipește tare de el, sărutându-l violent. O ridică în brațe și ea își încolăcește picioarele în jurul taliei lui, sărutându-l atât de flămând, că-i mușcă buzele. Lale simte gustul sărat al sângelui, dar o sărută și el, împiedicându-se de un pat pe care cad împreună, smulgându-și unul altuia hainele. Fac dragoste cu pasiune, cu disperare. E o nevoie atât de veche, încât nu mai poate fi înfrânată. Doi oameni disperați după dragoste și intimitate, de care se tem că s-ar putea să nu aibă parte niciodată. Asta pecetluiește angajamentul unuia față de celălalt, și Lale știe în clipa asta că n-ar mai putea iubi pe nimeni altcineva. Și îl întărește în hotărârea de a mai trăi o zi și încă o zi, o mie de zile, oricât va fi nevoie până va putea să-și îndeplinească promisiunea făcută Gitei: „Vom fi liberi să facem dragoste oriunde și oricând o să vrem“.

Epuizați, stau unul în brațele celuilalt. Gita adoarme și Lale stă și o privește îndelung. Lupta fizică dintre ei s-a încheiat, înlocuită de o vâltoare de trăiri în sufletul lui Lale. *Ce ne-a făcut locul ăsta? Ce a făcut din noi? Cât*

o mai putem duce așa? Astăzi a crezut că totul s-a sfârșit. Eu i-am provocat suferința asta. Nu trebuie să mai fac așa ceva niciodată.

Își atinge buza. Tresare. Starea întunecată i se risipește și zâmbește gândindu-se de unde vine durerea. O trezește pe Gita sărutând-o blând.

— Salut, șoptește el.

Gita se rostogolește pe burtă și se uită îngrijorată la el.

— Ești bine? Arătai... nu știu... Deși eram supărată când am intrat, acum că mă gândesc, arătai groaznic.

Lale închide ochii, oftând adânc.

— Ce s-a întâmplat?

— Să spunem doar că am mai făcut un pas în abis, dar am reușit să ies de acolo.

— O să-mi spui într-o zi?

— Probabil că nu. Nu insista, Gita.

Ea aprobă din cap.

— Acum cred că ar fi bine să te întorci la birou, ca să vadă Cilka și ceilalți că ești teafără.

— Mmmmm. Vreau să rămân aici, cu tine pentru totdeauna.

— Totdeauna înseamnă mult timp.

— Sau ar putea însemna doar până mâine.

— Nu, n-o să însemne.

Gita întoarce capul, roșind și închizând ochii.

— La ce te gândești? o întreabă.

— Ascult. Zidurile.

— Și ce spun?

— Nimic. Respiră greu, bocindu-i pe cei care pleacă de aici dimineața și nu se mai întorc seara.

— Nu te bocesc pe tine, iubita mea.

— Astăzi, nu. Acum știu asta.

— Nici mâine. N-o să te bocească niciodată pe tine. Acum ieși de aici și du-te înapoi la lucru.

Ea se face ghem.

— Poți să pleci tu primul? Trebuie să-mi găsesc hainele.

După un ultim sărut, Lale scotocește în jur după ale lui. După ce se îmbracă, îi mai dă un sărut scurt, apoi pleacă. Afară, *kapo* stă din nou sprijinită de perete.

— Te simți mai bine, *Tätowierer*?

— Da, mulțumesc.

— Ciocolata e foarte bună. Îmi plac și cârnații.

— O să văd ce pot face.

— Păi să vezi, *Tätowierer*. Pe curând.

CAPITOLUL 16

MARTIE 1944

Bătaia în uşă îl trezeşte pe Lale dintr-un somn adânc. Deschide precaut, aşteptându-se oarecum să-l vadă pe unul dintre băieţii romi. Dar în prag stau doi tineri care se uită în toate părţile, evident speriaţi.

— Ce vreţi? întreabă Lale.

— Tu eşti *Tätowierer*? întreabă unul din ei în polonă.

— Depinde cine întreabă.

— Avem nevoie de *Tätowierer*. Ni s-a spus că-l găsim aici, spune celălalt băiat.

— Intraţi până nu treziţi pruncii.

Lale închide uşa în urma băieţilor şi le face semn să se așeze pe pat. Amândoi sunt înalţi şi slăbănogi, şi unul are câţiva pistrui.

— Vă întreb din nou: ce vreţi?

— Avem un prieten, spune şovăitor băiatul pistruiat.

— Toţi avem, îl întrerupe Lale.

— Prietenul nostru are probleme...

— Toţi avem.

Cei doi băieți se uită unul la altul, încercând să se hotărască dacă să continue.

— Îmi pare rău. Spuneți mai departe.

— A fost prins și ne temem că o să-l omoare.

— A fost prins că ce?

— Păi, a evadat săptămâna trecută și l-au prins și l-au adus înapoi. Ce crezi c-o să-i facă?

Lui Lale nu-i vine să creadă.

— Cum naiba a evadat și cum de-a fost apoi atât de prost încât să se lase prins?

— Nu știm chiar toată povestea.

— Ei bine, va fi spânzurat, probabil mâine-dimineață la prima oră. Știți că asta-i pedeapsa pentru încercarea de evadare, mai ales dacă și reușești.

— Nu poți să faci nimic? Oamenii spun că ne-ai putea ajuta.

— Vă pot ajuta dacă vreți niște mâncare în plus, dar cam atât. Unde e băiatul acum?

— Afară.

— Adică aici?

— Da.

— Pentru numele lui Dumnezeu, aduceți-l imediat înapoi, spune Lale deschizând ușa.

Unul dintre băieți iese repede și se întoarce după scurt timp cu un tânăr care tremură de spaimă, cu capul plecat. Lale îi face semn spre pat și el se așază. Are ochii umflați.

— Prietenii tăi îmi spun că ai evadat.

— Da, domnule.

— Cum ai făcut asta?

— Păi, lucram afară și l-am întrebat pe gardian dacă pot să-mi fac nevoile. Mi-a spus să mă duc între copaci, că nu vrea să-i miroasă. Apoi, când am vrut să mă întorc la grupul meu de lucru, tocmai plecau cu toții. Mi-a fost teamă că dacă alerg după ei aş putea fi împuşcat de unul dintre ceilalți gardieni, așa că m-am întors în pădure.

— Și? întreabă Lale.

— Păi, am continuat să merg, ce era să fac? Și pe urmă am fost prins când am intrat în sat să fur ceva de mâncare. Muream de foame. Soldații mi-au văzut numărul tatuat și m-au adus înapoi.

— Și acum vor să te spânzure mâine dimineață, așa-i?

Băiatul lasă capul în jos. Lale își zice că așa o să arate a doua zi, după ce trupul spânzurat i se va goli de viață.

— Poți să faci ceva să ne ajuți, *Tätowierer*?

Lale se plimbă prin camera micuță. Suflecă mâneca băiatului și îi studiază numărul. *E unul dintre ai mei*. Începe din nou să se plimbe. Băiatul șade tăcut.

— Stai aici, spune el ferm, își înșfacă servieta și iese grăbit.

Afară, reflectoarele cercetează lagărul, alături de ochi răi, în căutarea cuiva de ucis. Mergând pe lângă pereți, Lale se îndreaptă spre clădirea administrației și intră în biroul principal. Văzând-o pe Bella la recepție, este brusc ușurat. Ea ridică privirea spre el.

- Lale, ce faci aici? Nu am de lucru pentru tine.
- Bună, Bella. Pot să te întreb ceva?
- Sigur, orice, Lale, știi deja asta.
- Mai devreme, când am fost aici, am auzit bine că o să plece un transport la noapte?
- Da, pleacă unul în alt lagăr la miezul nopții.
- Cu câte persoane?
- Bella ia o listă de lângă ea.
- O sută de nume. De ce?
- Nume, nu numere?
- Nu, nu sunt numerotați. Au sosit abia azi, ceva mai devreme, și sunt trimiși într-un lagăr de băieți. Nu vor fi tatuați aici.
- Putem să mai strecurăm unul pe listă?
- Bănuiesc că da. Pe cine, pe tine?
- Nu, știi că nu plec de-aici fără Gita. E altcineva – cu cât știi mai puțin, cu atât mai bine.
- În regulă, o să fac asta pentru tine. Cum îl cheamă?
- La naiba, zice Lale. Mă întorc imediat.
- Furios pe el însuși, se întoarce în camera lui.
- Numele – cum te cheamă?
- Mendel.
- Mendel și mai cum?
- Iartă-mă, Mendel Bauer.

*

La birou, Bella adaugă numele în josul listei bătute la mașină.

— N-o să întrebe gărzile de ce un nume nu e scris la fel ca celelalte? se interesează Lale.

— Nu, sunt prea leneși ca să întrebe așa ceva. Le-ar da prea mare bătaie de cap. Spune-i doar celui în cauză să fie în curte când vede că se încarcă mașina.

Lale scoate din servietă un inel incrustat cu rubine și diamante și i-l întinde Bellei.

— Mulțumesc. Țasta e pentru tine. Poți să-l păstrezi sau să-l vinzi. O să mă asigur că băiatul se va prezenta la transport.

Revenind în camera lui, Lale îi gonește pe cei doi prieteni ai lui Mendel de pe pat, își ia servieta și se așază lângă el.

— Dă-mi brațul.

În timp ce băieții îl privesc, Lale se apucă să transforme numărul într-un șarpe. Desenul nu e perfect, dar e destul de bun ca să ascundă cifrele.

— De ce faci asta? îl întreabă unul dintre băieți.

— Acolo unde se duce Mendel, nimeni nu are număr. N-ar dura mult până ca al lui să fie văzut și atunci ar ajunge rapid înapoi, direct la întâlnirea cu călăul.

Își termină treaba și se întoarce spre cei doi băieți, care continuă să-l privească.

— Voi doi întoarceți-vă acum în baraca voastră, aveți grijă cum mergeți. Nu pot salva mai mult de unul pe noapte, zice el. Prietenul vostru nu va mai fi aici mâine. Pleacă cu un transport la miezul nopții.

Nu știu unde se duce, dar oriunde ar fi, are măcar o șansă de a rămâne în viață. Înțelegeți?

Cei trei băieți se îmbrățișează și promet să se caute când acest coșmar se va fi terminat. După plecarea celor doi prieteni, Lale se așază pe pat lângă Mendel.

— O să rămâi aici până se face timpul să pleci. Te duc la transport, apoi ești pe cont propriu.

— Nu știu cum să-ți mulțumesc.

— Dacă reușești să evadezi din nou, ai grijă să nu fii prins. Asta îmi va fi mulțumirea.

Ceva mai târziu, Lale aude afară zgomotele pe care le aștepta.

— Haide, e timpul să mergem.

Strecurându-se afară, se țin pe lângă pereții clădirilor până când văd două camioane în care sunt încărcăți oameni.

— Mișcă-te repede și încearcă să ajungi în mijlocul uneia din cozi. Fă-ți loc și spune-le cum te cheamă când te întrebă.

Mendel grăbește pasul și reușește să intre în rând. Își cuprinde umerii cu brațele să se păzească de frig și să protejeze șarpele pe care îl poartă cu el. Lale privește cum gardianul îi găsește numele pe listă și îi face semn să se urce în camion. Când motorul pornește și camionul se urnește din loc, Lale se furișează înapoi în camera lui.

Lunile care urmează sunt deosebit de aspre. Deținuții mor în toate chipurile cu puțință. Mulți sunt răpuși de boală, subnutriție și expunere la frig. Câțiva reușesc să ajungă la gardul electrificat și se sinucid. Alții sunt împușcați de un soldat din turnul de pază înainte de a apuca. Camerele de gazare și crematoriile funcționează și ele fără încetare, iar Lale și Leon primesc colegi noi la punctele de tatuare pe măsură ce la Auschwitz și la Birkenau sunt aduși oameni cu zecile de mii.

Lale și Gita se văd duminica, ori de câte ori e posibil. În aceste zile se amestecă printre celelalte trupuri, furându-și atingeri. Din când în când, fură câteva momente împreună, singuri în baraca Gitei. Asta le menține hotărârea de a rămâne în viață și, în cazul lui Lale, puterea de a face planuri pentru un viitor comun. *Kapo* a Gitei se îngrașă de la mâncarea pe care i-o aduce Lale. Câteodată, când el nu o poate vedea pe Gita timp mai îndelungat, ea o întreabă de-a dreptul: „Când mai vine iubitul tău?”

Într-o duminică, Gita îi spune în sfârșit lui Lale, după întrebări repetate, ce se petrece cu Cilka.

— Cilka e jucăria lui Schwarzhuber.

— O, Doamne. De când?

— Nu știu exact, un an, poate mai mult.

— Nu e decât un nenorocit bețiv și sadic, zice Lale încleștându-și pumnii. Îmi închipui cum se poartă cu ea.

— Nu vorbi așa! Nu vreau să mă gândesc la asta.

— Ce-ți povestește despre momentele petrecute cu el?

— Nimic. N-o întrebăm. Nu știu cum s-o ajut.

— O s-o omoare cu mâna lui dacă îl respinge în vreun fel. Bănuiesc că Cilka a înțeles deja asta, altfel ar fi moartă de mult. Numai de n-ar rămâne însărcinată.

— Stai liniștit, nu rămâne nimeni însărcinată. Ar trebui să ai ciclu lunar ca să se întâmple asta. Nu știi?

— Ba da, știam. Doar că noi n-am vorbit despre asta. Cred că nu mi-a trecut prin cap, spune Lale stânjenit.

— Nici tu, nici nenorocitul sadic nu trebuie să vă faceți griji că Cilka sau eu am rămâne însărcinate. Bine?

— Nu mă compara cu el. Spune-i că o consider o eroină și sunt mândru să spun că o cunosc.

— Cum adică eroină? Nu e eroină, spune Gita ușor enervată. Pur și simplu vrea să trăiască.

— Și asta o face eroină. Și tu ești o eroină, draga mea. Faptul că ai ales să trăiești este un tip de opoziție

față de nenorociții ăștia de naziști. Să alegi să trăiești este un act de sfidare, o formă de eroism.

— În cazul ăsta, tu ce ești?

— Mi s-a oferit opțiunea de a participa la distrugerea poporului nostru și am ales să fac asta ca să supraviețuiesc. Nu pot decât să nădăjduiesc că nu voi fi judecat într-o zi ca răufăcător sau colaboraționist.

Gita se apleacă și-l sărută.

— Pentru mine ești un erou.

Timpul a trecut și sunt surprinși când celelalte fete încep să se întoarcă în baracă. Sunt complet îmbrăcați, așa că ieșirea lui Lale nu este atât de stânjenitoare cum ar fi putut fi.

— Salut. Bună, Dana, mă bucur că te văd. Feteilor. Doamnelor, spune el plecând.

Kapo, în poziția ei obișnuită la intrarea în clădire, clatină din cap spre Lale.

— Nu mai trebuie să fii aici când se întorc celelalte. Ne-am înțeles, *Tätowierer*?

— Îmi pare rău, n-o să se mai întâmple.

Lale străbate curtea cu pas săltat. E surprins când își aude numele și se uită în jur să vadă cine-l strigă. E Victor. El și ceilalți muncitori polonezi se îndreaptă spre ieșirea din lagăr. Victor îi face semn să se apropie.

— Salut, Victor, Iuri. Ce mai faceți?

— Nu așa de bine ca tine, după cum se pare. Ce se petrece?

Lale dă din mână.

— Nimic, nimic.

— Avem provizii pentru tine și am crezut că n-o să-ți le putem da. Ai loc în servietă?

— Sigur. Iertați-mă, ar fi trebuit să vin la voi mai devreme, dar... ăăăă... am fost ocupat.

Lale își desface servieta și Victor și Iuri i-o umplu. Nu încapе totul.

— Vrei să-ți aduc restul mâine? îl întreabă Victor.

— Nu, le iau acum, mulțumesc. Vin mâine cu plata.

Dintre zecile de mii de fete de la Birkenau mai este una, în afară de Cilka, pe care o știe bine, căreia SS-iștii i-au permis să-și lase părul lung. E cam de vârsta Gitei. Lale n-a vorbit niciodată cu ea, dar a văzut-o din când în când. Iese în evidență, cu coama ei blondă fluturândă. Toate celelalte se străduiesc cum pot să-și ascundă capetele tunse sub o basma, adesea făcută dintr-o fâșie ruptă din cămașă. Lale l-a întrebat într-o zi pe Baretski ce e cu ea. Cum de i se dă voie să-și țină părul lung?

— În ziua când a venit în lagăr, i-a răspuns Baretski, comandantul Höss era la selecție. A văzut-o, i s-a părut foarte frumoasă și a spus că de părul ei nu se atinge nimeni.

Lale e deseori uimit de lucrurile pe care le vede în cele două lagăre, dar faptul că lui Höss i se pare că dintre sutele de mii care au sosit aici o singură fată e frumoasă îl nedumerește din cale-afară.

În timp ce zorește spre camera lui cu un cârnat ascuns în haină, dă colțul pe lângă o clădire și iat-o, singura fată „frumoasă” din lagăr se uită fix la el. Ajunge în camera lui în timp record.

CAPITOLUL 18

Primăvara a alungat și cei mai crunți demoni ai iernii. Anotimpul mai cald le dă o rază de speranță tuturor celor care au supraviețuit vremii și capriciilor crude ale celor care-i țin prizonieri. Până și Baretski se poartă mai puțin dur.

— Știu că poți să faci rost de unele lucruri, *Tätowierer*, spune el cu glas mai scăzut decât de obicei.

— Habar n-am la ce te referi, zice Lale.

— Lucruri. Poți să faci rost de ele. Știu că ai contacte afară.

— Ce te face să spui asta?

— Ascultă, îmi placi, pricepi? Nu te-am împușcat, nu?

— Ai împușcat pe mulți alții.

— Dar nu pe tine. Suntem ca frații, tu și cu mine. Nu ți-am spus eu secretele mele?

Lale decide să nu conteste acest sentiment frățesc.

— Tu vorbești, eu ascult, zice el.

— Câteodată mi-ai dat sfaturi, și eu te-am ascultat. Am încercat chiar să fiu drăguț cu prietena mea.

— N-am știut.

— Ei, acum știi, zice Baretski cu sinceritate. Așa, ascultă— e ceva de care aș vrea să încerci să-mi faci rost.

Lale e neliniștit că cineva le-ar putea auzi discuția.

— Ți-am spus...

— Curând e ziua prietenei mele și vreau să-mi faci rost de o pereche de ciorapi de nailon ca să-i trimit.

Lale se uită la Baretski, nevenindu-i să creadă.

Acesta îi zâmbește.

— Fă-mi rost de ei și n-o să te împușc, zice el izbucnind în râs.

— O să văd ce pot face. S-ar putea să dureze câteva zile.

— Numai să nu fie prea mult.

— Mai pot să fac și altceva pentru tine? întreabă Lale.

— Nu, ești liber azi. Poți să te duci să stai cu *Gita*.

Lale se crispează. E deja destul de rău că Baretski știe că-și petrece timpul cu ea, dar acum îl înfurie să-l audă pe nenorocit rostindu-i numele.

Înainte de a face ce i-a sugerat Baretski, se duce să-l caute pe Victor. În cele din urmă îl găsește pe Iuri, care-l anunță că Victor e bolnav și nu a venit la lucru astăzi. Lale îi spune că-i pare rău și dă să plece.

— Pot să te ajut eu cu ceva? întreabă Iuri.

Lale se întoarce.

— Nu știu. Am o cerere specială.

Iuri ridică o sprânceană.

— Poate că te ajut eu.

— Ciorapi de nailon. Știi, chestiile alea pe care le poartă fetele pe picioare.

— Nu sunt copil, Lale. Știu ce-s ăia ciorapi de nailon.

— Poți să-mi faci rost de o pereche?

Lale îi arată palma, în care odihnesc două diamante.

Iuri le ia.

— Dă-mi două zile. Cred că pot să te ajut.

— Mulțumesc, Iuri. Transmite-i urările mele de sănătate tatălui tău. Sper să se facă bine repede.

Lale traversează lagărul spre zona femeilor, când aude zgomot de avion. Își ridică privirea și vede un avion mic zburând pe deasupra lagărului și virând înapoi. Atât de jos, încât identifică sigla Forțelor Aeriene ale Statelor Unite.

Un deținut strigă:

— Sunt americanii! Au venit americanii!

Toată lumea se uită în sus. Câțiva încep să sară, fluturându-și mâinile în aer. Lale trage cu ochiul la turnurile de pază din jurul lagărului și observă că soldații sunt în alertă, cu puștile îndreptate în jos, unde se agită bărbați și femei deopotrivă. Unii dintre ei dau din mâini pentru a atrage atenția pilotului, mulți alții arată spre crematorii și strigă: „Bombardați-le! Bombardați-le!” Lale se gândește să li se alăture, în timp ce avionul mai trece o dată, și încă o dată pe

deasupra. Mai mulți deținuți aleargă spre crematorii, arătând disperați spre ele în speranța că mesajul lor va fi înțeles. „Bombardați-le! Bombardați-le!”

După ce trece a treia oară peste Birkenau, avionul ia înălțime și se îndepărtează. Deținuții continuă să strige. Mulți cad în genunchi, deznădăjduiți că strigătele le-au fost ignorate. Lale se sprijină de zidul unei clădiri din apropierea lui. Tocmai la timp. Din turnurile de pază plouă cu gloanțe peste cei din lagăr, nimerind zeci de oameni care sunt prea înceți ca să se poată adăposti.

În fața soldaților puși pe împușcat, Lale hotărăște să nu se ducă s-o vadă pe Gita. În schimb, se duce la baraca lui, unde e întâmpinat de vaiete și plânsete. Femeile își leagă copiii răniți de gloanțe.

— Au văzut avionul și s-au dus după ceilalți deținuți care alergau prin lagăr, spune un bărbat.

— Ce pot să fac ca să vă ajut?

— Ia-i pe ceilalți copii înăuntru. Nu trebuie să vadă asta.

— Sigur.

— Mulțumim, Lale. O să trimit bătrânele să te ajute. Nu știu ce să facem cu cadavrele. Nu le pot lăsa aici.

— SS-iștii o să vină să adune morții, sunt convins. Sună atât de crud, de insensibil. Lacrimile îi ard ochii. Se mută de pe-un picior pe altul.

— Îmi pare atât de rău...

— Ce-o să ne facă? întrebă omul.

— Nu știu ce ne rezervă soarta nici unuia dintre noi.

— O să murim aici?

— Nu, dacă ar depinde în vreun fel de mine, dar nu știu.

Lale se apucă să-i adune pe băieței și fetețe și să-i mâne înăuntru. Unii plâng, alții sunt prea șocați ca să plângă. Câteva femei mai bătrâne i se alătură. Îi duc pe copiii care au supraviețuit în capătul cel mai îndepărtat al barăcii și încep să le spună povești, dar de data asta n-au succes. Copiii nu pot fi alinați. Mulți rămân tăcuți, în stare de șoc.

Lale se duce în camera lui și se întoarce cu ciocolată, pe care el și Nadia o rup și o împart. Unii copii o iau, alții se uită la ea de parcă s-ar teme că și ea le-ar face rău. Nu mai poate să facă nimic. Nadia îl ia de mână, ridicându-l în picioare.

— Mulțumim. Ai făcut tot ce-ai putut. Îi mângâie obrazul cu dosul palmei. Acum lasă-ne.

— Mă duc să-i ajut pe bărbați, răspunde Lale cu voce pierită.

Iese împleticindu-se. Afară, îi ajută pe bărbați să adune trupșoarele într-o grămadă, ca să fie luate de către SS-iști. Vede că aceștia deja adună cadavrele din lagăr. Mai multe mame refuză să-și dea copiii iubiți și lui Lale i se rupe inima să vadă cum ghemotoacele lipsite de viață sunt smulse din brațele mamelor lor.

„*Yitgadal veyiskadash shmei rabbah* – Slăvit și sfințit fie numele său...” Lale recită în șoaptă kadișul. Nu

știe cum, sau cu ce cuvinte își onorează romii defuncții, dar simte reflexul de a reacționa la aceste morți așa cum a știut dintotdeauna. Șade multă vreme afară, uitându-se spre cer și întrebându-se ce văzuseră și ce gândiseră americanii. Câțiva bărbați i se alătură în tăcere, o tăcere care nu mai înseamnă liniște. Sunt înconjurați de un zid de suferință.

Lale se gândește la dată – 4 aprilie 1944. Când a văzut scris „aprilie” pe tabelele de săptămâna asta, cuvântul l-a tulburat. Aprilie, ce era în aprilie? Apoi și-a dat seama. Peste trei săptămâni, se vor împlini doi ani de când este aici. *Doi ani*. Cum a reușit? Cum de mai respiră, când atât de mulți n-o mai fac? Se gândește din nou la jurământul pe care l-a făcut la început. Să supraviețuiască și să-i facă pe vinovați să plătească. Poate că totuși cei din avion au înțeles ce se petrece și salvarea e aproape. Va fi prea târziu pentru cei care au murit astăzi, dar poate că moartea lor nu va fi cu totul zadarnică. *Agăță-te de gândul ăsta. Folosește-l ca să te dai jos din pat mâine dimineată, și poimâine, și răspoimâine.*

Scânteierea stelelor nu mai e o alinare. Ele nu fac decât să-i aducă aminte de prăpastia dintre cum ar putea să fie viața și cum e în prezent. De nopțile calde de vară din copilărie, când se strecura afară după ce toată lumea mergea la culcare, ca să lase adierea nopții să-i mângâie fața și să-i cânte un cântec de leagăn; de serile pe care le petrecea plimbându-se de mână cu fete prin parc, pe malul lacului, cu mii de stele luminându-le calea. Mereu se simțea liniștit de acoperișul

paradiziac al cerului nopții. *Undeva, familia mea privește aceleași stele acum și se întreabă unde sunt. Sper că ai mei pot găsi mai multă alinare în ele decât mine.*

Lale și-a luat rămas-bun de la părinții, fratele și sora lui în Krompachy, orașul său natal, la începutul lui martie 1942. În octombrie anterior renunțase la slujba și apartamentul din Bratislava. Luase această hotărâre după ce se întâlnise cu un vechi prieten, care nu era evreu și lucra pentru guvern. Prietenul îl avertizase că lucrurile se schimbau pentru toți cetățenii evrei și că farmecul nu avea să-l salveze pe Lale de ce avea să urmeze. I-a propus o slujbă despre care i-a spus că-l va apăra de persecuții. După ce s-a întâlnit cu șeful prietenului său, i s-a oferit slujba de asistent al liderului Partidului Național Slovac, pe care a acceptat-o. Apartenența la PNS nu avea legătură cu religia. Avea legătură cu păstrarea țării în mâinile slovacilor. Îmbrăcat în uniforma de partid, care semăna prea tare cu o uniformă militară, Lale a petrecut mai multe săptămâni călătorind prin țară, distribuind ziare și vorbind la adunări și manifestații. Partidul încerca să imprime mai ales tineretului ideea că trebuiau să fie uniți cu toții și să ceară socoteală guvernului, care nu reușea să se dezică de Hitler și să ofere protecție tuturor slovacilor.

Lale știa că tuturor evreilor din Slovacia li se ordonase să poarte pe haine steaua galbenă a lui David

când erau în public. El refuzase. Nu de teamă, ci pentru că el se considera slovac: mândru, încăpățânat și chiar, recunoștea el, arogant în privința locului său în lume. Faptul că era evreu era o întâmplare și nicio dată până atunci nu-l împiedicase în ceea ce făcea sau în prietenii pe care și le alegea. Dacă venea vorba într-o conversație, recunoștea și trecea mai departe. Nu era o trăsătură definitorie pentru el. Era o chestiune discutată mai mult în dormitor decât într-un restaurant sau club.

În februarie 1942 a fost avertizat în avans că Ministerul de Externe german a solicitat guvernului slovac să transporte evrei în afara țării ca forță de muncă. El a cerut permisiunea să-și viziteze familia, permisiune care i-a fost acordată, și i s-a spus că se poate întoarce oricând la partid, că slujba lui acolo era sigură.

Nu s-a considerat niciodată naiv. Ca atâția alții care trăiau în Europa la vremea aceea, era îngrijorat de ascensiunea lui Hitler și de ororile pe care Führe-rul le impunea popoarelor mici, dar nu putea accepta că naziștii vor invada Slovacia. Nici nu era nevoie. Guvernul le dădea tot ce voiau, oricând voiau, așa că nu reprezentau o amenințare. Slovacia nu voia decât să fie lăsată în pace. La dineuri și la adunările cu familia și prietenii se pomenea uneori despre persecutarea evreilor în alte țări, dar nu se considera că evreii slovaci, ca grup, erau expuși în mod particular vreunui risc.

Și totuși, iată-l aici. Au trecut doi ani. Trăiește într-o comunitate în mare împărțită în două – evrei și romi, identificați prin rasă, și nu prin naționalitate, iar asta e ceva ce Lale încă nu poate înțelege. Popoare care amenință alte popoare. Ele au putere, ele au soldați. *Cum poate o rasă răspândită în mai multe țări să fie considerată o amenințare?* Știe că nu va înțelege asta niciodată, fie că viața lui va fi lungă ori scurtă.

CAPITOLUL 19

— Ți-ai pierdut credința? îl întreabă Gita sprijinindu-se cu spatele de pieptul lui, lângă clădirea administrației.

A ales acest moment să-i pună întrebarea pentru că vrea să-i audă răspunsul, nu să-l vadă.

— De ce întrebi? zice el, mângâind-o pe cap.

— Pentru că eu așa cred, spune ea, și asta mă întristează.

— Atunci, evident, tu nu ți-ai pierdut-o?

— Eu am întrebat prima.

— Da, cred că da.

— Când?

— În prima noapte după ce am ajuns aici. Ți-am spus ce s-a întâmplat, ce-am văzut. Cum poate vreun dumnezeu milostiv să lase să se întâmple așa ceva, eu nu știu! Și din noaptea aceea nu s-a întâmplat nimic care să mă facă să mă răzgândesc. Dimpotrivă.

— Trebuie să crezi în ceva.

— Cred. Cred în tine și-n mine, cred că o să ieșim de aici și o să ne facem o viață împreună cum om putea...

— Știu, oriunde și oricând o să vrem. Of, Lale, de s-ar putea... oftează ea.

Lale o întoarce cu fața la el.

— Nu vreau să fiu definit de faptul că sunt evreu, îi spune el. N-o să neg asta, dar în primul rând sunt om, un om îndrăgostit de tine.

— Și dacă eu vreau să-mi păstrez credința? Dacă e încă importantă pentru mine?

— Nu am nici un cuvânt de spus în privința asta.

— Ba ai.

Se cufundă într-o tăcere stingheră. El o privește, ea stă cu ochii plecați.

— Nu mă deranjează să-ți păstrezi credința, spune Lale blând. De fapt, îți voi încuraja credința dacă înseamnă atât de mult pentru tine și dacă te ține alături de mine. Când o să plecăm de aici, o să te încurajez să-ți practici credința, și când o să vină pe lume copiii noștri, ei o să urmeze credința mamei lor. Ești mulțumită?

— Copii? Nu știu dacă voi putea să am copii. Cred că sunt stricată pe dinăuntru.

— După ce plecăm de aici și te îngraș un pic, o să avem copii, și o să fie niște copii foarte frumoși, o să semene cu mama lor.

— Îți mulțumesc, iubitule. Mă faci să vreau să cred într-un viitor.

— Bun. Asta înseamnă că o să-mi spui numele tău de familie și de unde ești?

— Nu încă. Ți-am spus, în ziua când o să plecăm de aici. Te rog să nu mă mai întrebi.

✱

După ce se desparte de Gita, Lale îi caută pe Leon și pe alți câțiva din Blocul 7. E o zi frumoasă de vară și are intenția să se bucure de soare și de prietenii lui cât mai poate. Se sprijină de zidul uneia dintre bărci. Conversația lor e simplă. La auzul sirenei, Lale își ia rămas-bun și pornește spre blocul lui. Pe când se apropie de clădire simte că ceva e în neregulă. Copiii romilor stau pe loc, nu aleargă în întâmpinarea lui, ci se dau deoparte când trece pe lângă ei. Îi salută, dar nu-i răspund. Înțelege de ce îndată ce deschide ușa camerei. Pe pat sunt înșirate pietrele prețioase și banii de sub saltea. Doi ofițeri SS îl așteaptă.

— Vrei să ne explici asta, *Tätowierer*?

Lale nu-și găsește cuvintele.

Unul dintre ofițeri îi smulge servieta din mână și îi răstoarnă ustensilele și călimările pe podea. Apoi pun comoara în servietă. Cu pistoalele în mâini, îl privesc fix și-i fac semn să se miște. Copiii se dau la o parte în timp ce Lale e condus afară din Lagărul țigănilor, convins că pentru ultima oară.

Lale stă în picioare în fața lui Houstek; conținutul servietei lui e împrăștiat pe biroul *Oberscharführer*-ului.

Houstek ia și examinează fiecare piatră prețioasă și bijuterie pe rând.

— De unde ai luat toate astea? întrebă el fără să-și ridice privirea.

— Mi le-au dat deținuții.

— Care deținuți?

— Nu știu cum îi cheamă.

Houstek se uită îndârjit la el.

— Nu știi cine ți-a dat toate astea?

— Nu, nu știu.

— Și eu trebuie să te cred?

— Da, domnule. Ei mi le aduc, dar nu-i întreb cum îi cheamă.

Houstek bate cu pumnul în birou, făcând bijuteriile să zăngăne.

— Asta mă supără foarte tare, *Tätowierer*. Îți faci bine meseria. Acum o să trebuiască să găsec pe altcineva în locul tău. Se întoarce spre ofițerii care l-au adus: Duceți-l la Blocul 11. Acolo o să-și amintească repede numele!

Lale e dus afară și urcat într-un camion. Doi ofițerii SS se așază de-o parte și de alta, fiecare împungându-l cu pistoalele în coaste. Cât durează drumul de patru kilometri, Lale își ia rămas-bun în tăcere de la Gita și de la viitorul pe care tocmai și-l imaginau. Închizând ochii, rostește în gând numele fiecărui membru al familiei sale. Nu mai poate vedea chipurile fraților săi atât de bine ca pe vremuri. Pe-al mamei îl vede însă perfect. Dar cum își iei rămas-bun de la mama ta? De la persoana care ți-a dat viață, care te-a învățat să trăiești? Nu-și poate lua rămas-bun de

la ea. Când îi vine în minte imaginea tatălui său icnește, făcându-l pe unul din ofițeri să-i împingă mai tare pistolul în coaste. Când l-a văzut ultima dată, tatăl lui plângea. Nu vrea să și-l amintească așa; caută o altă imagine și îl vede lucrând cu caii săi iubiți. Lor le vorbea mereu cu multă căldură, spre deosebire de modul în care se exprima față de copiii lui. Max, fratele lui, mai mare și mai înțelept. Îi spune că speră că nu l-a dezamăgit, că a încercat să se comporte așa cum ar fi făcut și Max în locul său. Când se gândește la Goldie, sora lui mai mică, durerea îl copleșește.

Camionul se oprește brusc, smucindu-l din loc pe ofițerul de lângă el.

E dus într-o cămăruță din Blocul 11. Reputația Blocurilor 10 și 11 e bine-cunoscută. Sunt blocuri de pedeapsă. În spatele acestor case de tortură izolate se află Zidul negru, zidul execuțiilor. Lale se așteaptă să fie dus acolo după ce va fi torturat.

Două zile stă în celulă, singura lumină pătrunzând printr-o crăpătură de sub ușă. Ascultând plânsetele și șipetele celorlalți, re trăiește fiecare clipă pe care a petrecut-o cu Gita.

În a treia zi lumina soarelui năvălește în cameră, orbindu-l. Un bărbat masiv blochează intrarea și îi întinde un castron cu ceva lichid. Lale îl ia și, când ochii i se obișnuiesc cu lumina, îl recunoaște pe bărbat.

— Jakub, tu ești?

Jakub intră, tavanul jos silindu-l să stea aplecat.

— *Tätowierer!* Ce cauți aici?

Jakub e vizibil șocat.

Lale se chinuie să se ridice în picioare, cu mâna întinsă.

— De multe ori m-am întrebat ce s-a întâmplat cu tine, spune el.

— Așa cum ai prezis, mi-au găsit de muncă.

— Așadar, ești gardian?

— Nu doar gardian, prietene. Vocea lui Jakub e sumbră. Stai jos și mănâncă și o să-ți povestesc ce fac aici și ce-o să se întâmple cu tine.

Cu teamă, Lale se așază și se uită la mâncarea pe care i-a adus-o Jakub. O zeamă subțire, murdară, conținând o singură bucată de cartof. Flămând cu câteva minute în urmă, acum își dă seama că pofta de mâncare l-a părăsit.

— N-am uitat niciodată bunătatea ta, spune Jakub. Eram sigur c-o să mor de foame în noaptea când am ajuns aici, și tu mi-ai dat de mâncare.

— Păi, aveai nevoie de mâncare mai mult decât majoritatea.

— Am auzit povești cum că ai face contrabandă cu mâncare. Sunt adevărate?

— De-asta sunt aici. Deținutele care lucrează în „Canada” îmi aduc bani și pietre prețioase pe care eu le folosesc ca să cumpăr mâncare și medicamente de la localnici și le împart. Probabil că am sărit pe cineva și m-a pârât.

— Nu știi cine?

— Tu știi?

— Nu, nu e treaba mea să știu. Treaba mea e să obțin numele de la tine — numele deținuților care ar putea plănuî să evadeze sau să se opună și, bineînțeles, numele celor care ți-au dat banii și bijuteriile.

Lale își ferește privirea. Începe să priceapă enormitatea a ceea ce-i spunea Jakub.

— Ca și tine, *Tätowierer*, fac ce trebuie să fac ca să supraviețuiesc.

Lale aprobă din cap.

— Trebuie să te bat până îmi dai numele. Sunt un ucigaș, Lale.

Lale scutură din cap, mormăind toate înjurăturile pe care le știe.

— N-am de ales.

Pe Lale îl străbat emoții amestecate. Îi trec prin minte nume de prizonieri morți. Să-i dea lui Jakub aceste nume? *Nu. O să afle în cele din urmă și o să ajung din nou aici.*

— Problema e, zice Jakub, că nu pot să te las să-mi dai nici un nume.

Lale se holbează la el, nedumerit.

— Ai fost bun cu mine, așa că o să fac ca bătaia să pară mai rea decât este, dar mai degrabă te omor decât să te las să-mi dai vreun nume. Vreau să am mâinile pătate de cât mai puțin sânge nevinovat, îi explică Jakub.

— Of, Jakub! Nu mi-am închipuit niciodată că asta o să fie munca pe care o s-o găsească pentru tine. Îmi pare rău.

— Dacă trebuie să omor un evreu ca să salvez alți zece, o s-o fac!

Lale pune o mână pe umărul uriașului.

— Fă ceea ce trebuie să faci.

— Vorbește numai în idiș. Nu cred că SS-iștii de aici știu cine ești sau că vorbești germana.

— Bine, în idiș.

— Mă întorc mai târziu.

Din nou în întuneric, Lale chibzuiește la soarta lui. Hotărăște să nu dea nici un nume. Acum rămâne doar să aleagă cine-l va ucide: un ofițer SS plictisit, căruia i se răcește cina, sau Jakub, comișând un omor îndreptățit, ca să salveze alți oameni. Odată ce se resemnează la gândul morții, îl năpădește un sentiment de liniște.

Îi va spune cineva Gitei ce i s-a întâmplat, se întreabă el, sau își va petrece tot restul vieții fără să știe?

Istovit, Lale cade într-un somn adânc.

— Unde e? răcnește tatăl lui, răscolind casa.

Lale nu a fost iar la lucru. Tatăl său a întârziat la cină pentru că a trebuit să facă și treaba lui. Lale fuge și se ascunde în spatele mamei, trăgând-o de lângă banca unde stă în picioare, ca o barieră între el și tatăl lui. Ea întinde mâna în spate și-l apucă de orice parte a corpului sau a hainelor, apărându-l de ceea ce altfel ar fi cel puțin o palmă peste cap. Tata n-o dă la o parte cu forța și nu face nici o încercare de a ajunge la Lale.

— Mă ocup eu de el, spune mama. După cină, îl pedepsesc. Acum stai jos.

Fratele și sora lui își dau ochii peste cap. Lale îi promite mamei că o să încerce să-și ajute mai mult tatăl. Dar e atât de greu să-l ajute pe tata! Lale se teme că va ajunge ca el, îmbătrânit înainte de vreme, prea obosit ca să-i facă un simplu compliment soției sale în legătură cu felul în care arată sau cu mâncarea pe care a stat toată ziua s-o pregătească pentru el. Nu așa vrea el să fie.

— Eu sunt preferatul tău, așa-i, mama? întreba Lale. Dacă erau singuri în casă, mama lui îl îmbrățișa strâns.

— Da, dragul meu, tu ești.

Dacă erau de față fratele sau sora lui, spunea:

— Toți sunteți preferații mei.

Lale nu și-a auzit niciodată pe fratele sau sora punând această întrebare, dar poate o făceau în lipsa lui. Când era mic, deseori își anunța familia că se va căsători cu mama lui când va fi mare. Tatăl său se făcea că nu aude. Frații îl provocau la ceartă, atrăgându-i atenția că mama lor era deja măritată. După ce-i potolea, mama îl lua deoparte și-i explica că într-o zi va găsi o altă femeie pe care s-o iubească. El nu voia s-o creadă.

Adolescent, dădea fuga acasă pentru ca mama să-l întâmpine cu o îmbrățișare, să-i simtă trupul liniștitor, pielea moale, sărutările pe care le depunea pe fruntea lui.

— Ce pot să fac ca să te ajut? spunea el.

— Ești un băiat așa de bun! O să fiu un soț minunat într-o zi.

— Spune-mi ce să fac ca să fiu un soț bun! Nu vreau să fiu ca tata. El nu te face să zâmbești. Nu te ajută!

— Tatăl tău muncește din greu ca să câștige bani, să avem din ce trăi.

— Știu, dar nu poate să facă și una, și alta? Să câștige bani și să te facă să zâmbești?

— Mai ai multe de învățat până să devii adult, băiete.

— Atunci învață-mă! Vreau ca fata cu care o să mă însor să mă placă, să fie fericită cu mine.

Mama lui Lale se așeza, și el se punea în fața ei.

— În primul rând trebuie s-o ascuți. Chiar dacă ești istovit, să nu fiu niciodată prea obosit ca să ascuți ce are de spus. Învață ce-i place și, mai important, ce nu-i place. Când poți, fă-i mici cadouri – flori, bomboane de ciocolată; femeilor le plac lucrurile astea.

— Când ți-a făcut tata un cadou ultima dată?

— Nu contează. Vrei să știi ce vor fetele, nu ce primesc eu.

— Când o să am bani, o să-ți aduc flori și bomboane, promit.

— Trebuie să-ți păstrezi banii pentru fata care o să-ți cucerească inima.

— De unde o să știu care e?

— Aaa, o să știi!

Îl trăgea în brațele sale și îl mângâia pe păr: băiatul ei, tânărul ei.

Imaginea mamei se dizolvă – lacrimi, chipul se încețoșează, el clipește – și și-o imaginează pe Gita în brațele lui, el mângâindu-i părul.

— Ai avut dreptate, mama. Știu.

Jakub vine după el. Îl târăște de-a lungul unui coridor până într-o cămăruță fără ferestre. De tavan atârnă un singur bec. Pe peretele din fund sunt niște cătușe atârinate de un lanț. Pe jos, o nuia de mestecăn. Doi ofițeri SS stau de vorbă, aparent ignorând prezența lui Lale. Se dă înapoi târșându-și picioarele, fără a-și ridica privirea din podea. Fără nici un avertisment, Jakub îi trage un pumn în față, izbindu-l de perete și trântindu-l la pământ. Ofițerii devin atenți. Lale încearcă să se ridice. Jakub își balansează ușor piciorul drept în spate. Lale anticipează lovitura care urmează. Se trage înapoi exact când piciorul lui Jakub îi atinge coastele, apoi exagerează impactul rostogolindu-se, icnind și încleștându-și mâinile la piept. În timp ce se ridică, Jakub îl pocnește din nou în față. De data asta ia lovitura în plin, deși Jakub i-a transmis intenția de a-l lovi. Sângele îi șiroiește din nasul zdrobit. Jakub îl trage brutal în picioare și îl leagă cu cătușele de lanțul care se bălăngăne.

Apucă nuiaua, îi sfășie cămașa la spate și îl biciuiește de cinci ori. Apoi îi trage pantalonii și chiloții în

jos și îl biciuiește încă de cinci ori peste fese. Țipetele lui Lale nu sunt simulate. Jakub îi trage capul în spate.

— Spune-ne numele deținuților care au furat pentru tine! zice el ferm, amenințător.

Ofițerii privesc scena, relaxați.

Lale scutură din cap, scâncind:

— Nu le știu.

Jakub îl mai lovește de zece ori. Sângele îi curge pe picioare. Cei doi ofițeri încep să fie și mai atenți, apropiindu-se. Jakub îi trage din nou capul pe spate și răcnește la el:

— Vorbește! Îi șoptește la ureche: Spune că nu știi, apoi leșină. Și din nou cu glas tare: Dă-ne numele!

— Nu-i întreb niciodată! Nu știu. Trebuie să mă credeți...

Jakub îi dă un pumn în burtă. Lale își lasă genunchii moi, își dă ochii peste cap și se preface că-și pierde cunoștința. Jakub se întoarce către ofițerii SS.

— E un evreu slab. Dacă ar fi știut numele, ni le-ar fi spus până acum.

Lovește picioarele lui Lale, care atârnă de lanț.

Ofițerii aprobă din cap și ies din încăpere.

Ușa se închide și Jakub îl eliberează repede, întinzându-l cu grijă pe podea. Cu o cârpă pe care o avea ascunsă în cămașă îi șterge sângele de pe corp și îi trage blând pantalonii în sus.

— Îmi pare atât de rău, Lale.

Îl ajută să se ridice, îl duce în brațe înapoi în camera lui și îl întinde pe burtă.

— Te-ai descurcat bine. Va trebui să dormi așa o vreme. Mă întorc mai târziu cu niște apă și o cămașă curată. Acum odihnește-te puțin.

În următoarele câteva zile Jakub îl vizitează pe Lale în fiecare zi cu mâncare și apă și, din când în când, cu o cămașă curată. Îi descrie starea rănilor lui și îi spune că sunt în curs de vindecare. Lale știe că va fi marcat pe viață. *Poate că Tătowierer merită asta.*

— De câte ori m-ai lovit? întreabă el.

— Nu știu.

— Ba știi.

— S-a terminat, Lale, acum te vindeci. Las-o baltă.

— Mi-ai spart nasul? Respir greu.

— Probabil, dar nu prea tare. S-a dezumflat și nu și-a stricat forma. Ești încă frumos. O să alerge fetele după tine în continuare.

— Nu vreau să alerge fetele după mine.

— De ce?

— Am găsit-o pe cea pe care o vreau.

A doua zi ușa se deschide și Lale ridică privirea ca să-l salute pe Jakub, dar în locul lui sunt doi ofițeri SS. Îi fac semn să se ridice în picioare și să vină cu ei. Lale rămâne așezat, încercând să-și țină firea. *Asta o fi sfârșitul? Mă duc la Zidul negru?* Își ia rămas-bun în tăcere de la familia lui și, în final, de la Gita. Ofițerii SS devin nerăbdători, intră în cameră și își îndreaptă puștile spre el. Îi urmează afară, cu picioarele tremurându-i.

Simțind soarele pe față pentru prima dată după mai mult de o săptămână, merge împleticit, flancat de cei doi ofițeri. Privind în sus, pregătit să-și înfrunte destinul, vede mai mulți alți deținuți îngrămădiți într-un camion. *Poate că nu e sfârșitul.* Picioarele îi cedează și ofițerii îl târăsc de-a lungul scurtei distanțe care a rămas de străbătut. Îl aruncă în mașină, și el nu privește în urmă. Stă cu mâinile încleștate de marginea camionului tot drumul până la Birkenau.

Lale e ajutat să coboare din camion și târât în biroul *Oberscharführer*-ului Houstek. Cei doi ofițeri SS îl duc fiecare de câte un braț.

— N-am scos nimic de la el nici după ce evreul cel mare și-a făcut treaba, zice unul din ei.

Houstek se întoarce spre Lale, care-și ridică capul.

— Așadar, chiar nu le știi numele? Și n-ai fost împușcat?

— Nu, domnule.

— Te-au adus înapoi, ai? Acum ești din nou problema mea!

— Da, domnule.

Houstek se adresează ofițerilor:

— Duceți-l la Blocul 31. Și întorcându-se spre Lale: O să te muncim ceva o vreme, ascultă ce-ți spun!

Lale e târât afară din birou. Încearcă să țină pasul cu ofițerii SS. Dar la mijlocul drumului i se taie genunchii și pietrișul îi zdrobește partea de sus a labelor picioarelor. Ofițerii deschid ușa Blocului 31 și-l aruncă înăuntru, apoi ies. Lale zace pe podea, cu sufletul și

trupul istovite. Mai mulți deținuți se apropie precaut de el. Doi încearcă să-l ajute să se ridice, dar Lale țipă de durere și se opresc. Unul dintre oameni îi ridică cămașa, dezvăluind cicatricile mari de pe spatele și fesele lui. Mai blând de data asta, îl ridică și-l așază pe un prici. Curând, adoarme.

*

— Știu cine-i ăsta, zice unul dintre deținuți.

— Cine? întreabă altul.

— E *Tätowierer*. Nu-l recunoașteți? Probabil că el v-a tatuat numărul.

— Da, ai dreptate. Mă întreb pe cine-a supărat.

— Am primit porții suplimentare de la el când eram în Blocul 6. Mereu împărțea mâncare.

— Nu știu ce să zic. Eu n-am fost decât în blocul ăsta. Am călcat pe bătăături pe cineva în ziua în care am ajuns.

Oamenii chicotesc încet.

— Nu poate ajunge la masă. O să-i aduc ceva de la mine. O să aibă nevoie mâine.

Ceva mai târziu, Lale e trezit de doi bărbați, fiecare cu câte o bucărică de pâine în mână. I-o întind și el o acceptă cu recunoștință.

— Trebuie să ies de aici.

Oamenii râd.

— Sigur că da, prietene. Ai două opțiuni: una e rapidă, cealaltă ar putea să dureze un pic mai mult.

— Și care sunt acestea?

— Păi, poți să ieși mâine dimineață și să te arunci în căruța morții când trece pe aici. Sau poți să vii să muncești la câmp cu noi până cazi sau îi implori să te împuște.

— Nu-mi plac opțiunile astea. Va trebui să găesc o altă cale.

— Succes, prietene. Acum odihnește-te. Te așteaptă o zi lungă, mai ales în starea în care ești.

În noaptea aceea, Lale visează plecările lui de acasă.

Prima dată când a plecat de-acasă era un tânăr promițător, care-și căuta viitorul. Avea să-și găsească o slujbă care să-i placă și în care să poată avansa. Avea să trăiască experiențe bogate, să viziteze orașele romantice ale Europei, despre care citise în cărți: Paris, Roma, Viena. Mai mult decât orice, își dorea să găsească acea persoană unică de care să se îndrăgostească, să-și reverse asupra ei toată afecțiunea și să-i ofere lucrurile acelea despre care mama lui îi spusese că sunt foarte importante: flori, bomboane de ciocolată, timpul și atenția lui.

La a doua plecare, plină de incertitudini și necunoscut, era îngrijorat. Ce-i hărăzea viitorul?

A ajuns la Praga după o călătorie lungă și dure-roasă, departe de familia lui. S-a prezentat la ministerul de resort, așa cum fusese instruit, și i s-a spus să-și găsească o locuință în apropiere și să vină acolo o dată pe săptămână, până când i se decidea soarta.

O lună mai târziu, pe 16 aprilie, i s-a spus să se prezinte cu toate bagajele la o școală din apropiere. A fost cazat acolo, alături de mai mulți tineri evrei din toată Slovacia.

Lale se mândrea cu înfățișarea lui, iar faptul că locuia într-o școală nu l-a împiedicat să arate bine. În fiecare zi se spăla și își curăța hainele în toaletă. Nu știa unde se va duce, dar voia să fie sigur că va arăta cât mai bine la sosire.

După cinci zile de așteptare, plictisiți și temători, dar mai mult plictisiți, lui Lale și celorlalți tineri li s-a spus să-și adune lucrurile și au fost duși la gară. Nu li s-a dezvăluit nimic despre destinație. Un tren alcătuit din vagoane de vite a tras la peron și li s-a ordonat să urce. Unii au obiectat, explicând că vagonul mizerabil le insulta demnitatea. Lale a văzut răspunsul cu ochii săi: pentru prima dată, și-a privit compatrioții ridicându-și puștile spre evrei și lovindu-i pe cei care continuau să protesteze. S-a urcat în tren alături de toți ceilalți. Când nu mai putea fi înghesuit nici măcar un om în vagon, Lale a privit cum ușile sunt trântite și a auzit cum sunt zăvorâte de membri ai armatei slovace, oameni a căror treabă ar fi trebuit să fie aceea de a-i apăra.

Aude iar și iar zgomotul ușilor trântite și zăvorâte, trântite și zăvorâte.

A doua zi dimineața cei doi prizonieri cu suflet bun îl ajută pe Lale să iasă din baracă și stau lângă el

la apel. *Cât timp a trecut de când n-am mai stat așa?* Numere, numere. Supraviețuirea este întotdeauna legată de numărul tău. Dacă e bifat pe lista lui *kapo* înseamnă că ești în viață. Numărul lui Lale este ultimul pe listă, pentru că este cel mai nou ocupant al Blocului 31. Nu răspunde prima dată când e strigat, trebuie să fie înghiontit. După o ceașcă de cafea slabă, veche și o felie subțire de pâine uscată, sunt conduși la locul de muncă.

Pe un câmp de lângă lagărele de la Auschwitz și Birkenau sunt puși să care bolovani mari dintr-o parte în alta. După ce toți bolovanii au fost mutați, li se spune să-i ducă la loc. Și la fel toată ziua. Lale se gândește la sutele de ori când a trecut pe aici și a văzut această activitate în desfășurare. *Nu, doar am aruncat o privire. Nu puteam să văd ce îndurau oamenii ăștia.* Își dă seama repede că soldații SS îl împușcă pe ultimul care ajunge cu bolovanul său.

Trebuie să-și folosească toată forța. Îl dor mușchii, dar mintea îi rămâne puternică. O dată, ajunge penultimul. Când ziua se sfârșește, cei rămași în viață adună trupurile celor împușcați și le duc înapoi în lagăr. Lale e scutit de această sarcină, dar i se spune că numai pentru o zi. În ziua următoare va trebui să care și el, în cazul în care va rămâne în viață.

În timp ce intră abia târându-se în Birkenau, Lale îl vede pe Baretski la poartă. Se amestecă printre cei din grup și începe să meargă alături de el.

— Am auzit ce ți s-a întâmplat.

Lale se uită la el.

— Baretski, poți să mă ajuți cu ceva?

Cerând ajutor, recunoaște față de ceilalți oameni că e altfel decât ei. Știe numele ofițerului și îi poate cere sprijinul. Faptul că se arată în relații amicale cu dușmanul îl face să simtă o rușine profundă, dar are nevoie de asta.

— Poate... Cu ce?

Baretski nu pare în largul lui.

— Poți să-i transmiți un mesaj Gitei?

— Chiar vrei să știe unde ești? Nu-i mai bine să creadă că ai murit?

— Tu doar anunț-o exact unde sunt – Blocul 31 – și roag-o să-i spună Cilkăi.

— Vrei ca prietena ei să știe unde ești?

— Da, e important. O să înțeleagă.

— Hmmm. O s-o fac dacă o să am chef. E adevărat că aveai o avere în diamante sub saltea?

— Au pomenit și de rubine, smaralde, dolari americani și lire britanice și sud-africane?

Baretski scutură din cap râzând și bătându-l pe Lale pe spate, provocându-i durere, și pleacă.

— Cilka! Gita trebuie să-i spună Cilkăi! strigă Lale după el.

Baretski îl expediază cu o fluturare de mână.

Baretski intră în lagărul femeilor în timp ce ele se așază la rând pentru masă. Cilka îl vede apropiin-

du-se de *kapo* și arătând spre Gita. *Kapo* îi face semn cu degetul arătător acesteia să se apropie. Cilka o trage pe Dana mai aproape de ea, în timp ce Gita se duce încet la Baretski. Nu pot auzi ce-i spune, dar mesajul o face pe fată să-și acopere fața cu mâinile. Apoi se întoarce spre prietenele ei și aleargă în brațele lor.

— Trăiește! Lale trăiește, spune ea. Cilka, a zis să-ți spun că e în Blocul 31!

— De ce mie?

— Nu știu, dar a zis că Lale a insistat să-ți spun.

— Ce poate *ea* să facă? întreabă Dana.

Cilka își ferește privirea, în timp ce mintea îi lucrează febril.

— Nu știu, spune Gita, neavând nici o dispoziție să analizeze situația. Eu nu știu decât că e în viață!

— Cilka, ce poți să faci tu? Cum îl poți ajuta? insistă Dana.

— O să mă gândesc, spune Cilka.

— E în viață. Iubitul meu e în viață! repetă Gita.

În noaptea aceea, Cilka stă în brațele lui Schwarzhuber. Simte că el n-a adormit încă. Deschide gura să spună ceva, dar e redusă la tăcere când el își scoate brațul de sub ea.

— Te simți bine? întreabă ea tatonând, temându-se că o întrebare atât de intimă i-ar putea trezi suspiciuni.

— Da.

În vocea lui e o blândețe pe care n-a mai auzit-o și, încurajată, Cilka continuă:

— Nu ți-am refuzat niciodată nimic, așa-i? Și nu ți-am cerut niciodată nimic, spune ea precaut.

— Așa e, răspunde el.

— Pot să-ți cer un singur lucru?

Lale reușește să reziste și a doua zi. Își face treaba, ajutând și la transportarea înapoi în lagăr unuia dintre oamenii uciși. Se urăște că nu se poate gândi decât la durerea pe care i-o provoacă, fără prea multă compasiune pentru cel mort. *Ce se petrece cu mine?* La fiecare pas, durerea din umeri amenință să-l doboare. *Luptă, luptă.*

Când intră în lagăr, atenția îi este atrasă de doi oameni care stau chiar dincolo de gardul care separă prizonierii de zona personalului. Cilka, mărunțică, stă lângă *Lagerführer*-ul Schwarzhuber. Un gardian din partea cealaltă a gardului vorbește cu ei. Lale se oprește, slăbind strânsoarea asupra cadavrului, ceea ce-l face pe deținutul care ținea de celălalt capăt să se împiedice și să cadă. Lale se uită la Cilka și ea aruncă o privire spre el, apoi îi spune ceva lui Schwarzhuber. El aprobă din cap și arată spre Lale. Cilka și Schwarzhuber se îndepărtează și gardianul se apropie de Lale.

— Vino cu mine!

Lale lasă picioarele pe care le ducea pe pământ și se uită pentru prima dată la chipul mortului. Com-

pasiunea îi revine și el înclină capul în fața acestui tragic sfârșit al încă unei vieți. Îi aruncă o privire de scuze celui cu care ducea trupul mort și grăbește pasul după gardian. Ceilalți deținuți din Blocul 31 se uită cu toții în urma lui.

— Mi s-a ordonat să te duc în fosta ta cameră din Lagărul țiganilor, îi spune gardianul.

— Știu drumul.

— Cum vrei.

Gardianul îl lasă singur.

Lale se oprește în fața Lagărului țiganilor și privește copiii care aleargă. Câțiva se uită la el, încercând să priceapă ce înseamnă întoarcerea lui. *Tätowierer* a murit, li s-a spus. Unul dintre ei aleargă la el, îi cuprinde talia cu brațele, îmbrățișându-l strâns și urându-i bun venit „acasă”. Vin și ceilalți, și nu după mult timp ies și adulții să-l întâmpine.

— Unde ai fost? îl întreabă. Ești rănit?

El le evită toate întrebările.

Nadia stă mai în spate. Lale îi întâlnește privirea. Croindu-și drum printre bărbați, femei și copii, se oprește în fața ei. Cu un deget, șterge lacrima de pe obrazul femeii.

— Mă bucur să te văd, Nadia.

— Ne-a fost dor de tine. Mi-a fost dor de tine.

Lale nu poate decât să dea din cap. Trebuie să se îndepărteze cât mai repede, până nu se prăbușește în fața tuturor. Dă fuga în camera lui, închide ușa spre lume și se întinde pe vechiul său pat.

CAPITOLUL 21

— Ești sigur că nu ești pisică?

Lale aude aceste cuvinte și se străduiește să-și dea seama unde se află. Deschide ochii și-l vede pe Baretski aplecat deasupra lui, rânjind.

— Ce?

— Trebuie să fii pisică, fiindcă sigur ai mai multe vieți decât oricare altul de-aici!

Lale se chinuie să se ridice în capul oaselor.

— A fost...

— Cilka, da, știu. Trebuie să fie plăcut să ai prieteni în locuri sus-puse.

— Mi-aș da bucuros viața ca ea să nu aibă nevoie de asemenea prieteni.

— Aproape că ți-ai dat viața. Nu că asta ar fi ajutat-o cu ceva!

— Mda, asta e o situație în privința căreia nu pot să fac nimic.

Baretski râde.

— Chiar crezi că tu conduci lagărele astea, nu? Naiba știe, poate că așa o fi. Ești încă în viață, deși n-ar fi trebuit. Cum ai scăpat din Blocul 11?

— Habar n-am. Când m-au scos, eram sigur că mă duc la Zidul negru, dar apoi am fost aruncat într-un camion și adus aici.

— N-am cunoscut pe nimeni care să fie ieșit din *Staßkompanie*, așa că bravo ție! zice Baretski.

— Asta e o filă de istorie pe care nu mă deranjează că am scris-o. Cum de mi-am primit camera înapoi?

— Ușor. E la pachet cu slujba.

— Cum?

— Ești *Tätowierer*, și slavă Domnului că-i așa, asta-i tot ce pot să spun. Castratul care te-a înlocuit nu s-a ridicat la înălțimea ta.

— Houstek îmi dă voie să-mi reiau slujba?

— Eu unul nu m-aș apropia de el. El nu te-a vrut înapoi, te voia împușcat. Schwarzhuber a fost cel care a avut alte planuri pentru tine.

— Trebuie să fac rost măcar de puțină ciocolată pentru Cilka.

— *Tätowierer*, nici să nu te gândești. O să fii supravegheat îndeaproape. Acum hai, te duc la muncă.

În timp ce ies din cameră, Lale spune:

— Îmi pare rău că n-am putut să-ți fac rost de cio-
rapii de nailon pe care-i voiai. Aranjasem, dar au apărut neplăceri.

— Eh, măcar ai încercat. Oricum, nu mai e prietena mea. M-a lăsat.

— Îmi pare rău să aud asta. Sper că nu din cauza a ceva ce ți-am sugerat eu să-i spui.

— Nu cred. Pur și simplu a cunoscut pe cineva care e în același oraș — la dracu', în aceeași țară — cu ea.

Lale ar vrea să mai spună ceva, dar hotărăște s-o lase baltă. Baretski îl conduce afară din baraca lui și intră în curte, unde a sosit un camion plin de oameni și are loc selecția. Zâmbește în sinea lui când îl vede pe Leon lucrând, scăpând bățul de tatuaj, vărsând cerneala. Baretski se îndepărtează și Lale se apropie de Leon din spate.

— Ai nevoie de o mână de ajutor?

Leon se întoarce, răsturnând o sticlă cu cerneală, și apucă mâna lui Lale, scuturând-o viguros, copleșit de bucurie.

— Ce bine-mi pare că te văd! strigă el.

— Crede-mă, mie îmi pare și mai bine. Ce mai faci?

— Încă mai urinez șezând. Altfel, sunt bine. Mult mai bine acum, că ești aici.

— Hai să ne apucăm de treabă, atunci. Se pare că ne trimit destul de mulți.

— Gita știe că te-ai întors? întrebă Lale.

— Așa cred. Prietena ei, Cilka, a fost cea care m-a scos.

— Cea care...?

— Da. O să încerc să le văd mâine. Dă-mi și mie un băț. Nu vreau să le dau ocazia să mă arunce înapoi de unde-am venit.

Leon îi întinde bățul lui de tatuaj și scotocește în servieta lui Lale după un altul. Încep să lucreze împreună, tatuându-i pe cei mai noi locuitori de la Birkenau.

În după-amiaza următoare, Lale așteaptă înaintea clădirii administrației când fetele pleacă de la muncă. Dana și Gita nu-l văd până nu ajunge chiar în fața lor, blocându-le calea. Trece o clipă înainte să reacționeze. Apoi ambele fete își aruncă brațele în jurul lui și-l îmbrățișează strâns. Dana plânge. Gita nu varsă o lacrimă. Lale le dă drumul și le ia de mână.

— Amândouă sunteți tot frumoase, le spune el.

Gita îl plesnește peste braț cu mâna liberă.

— Am crezut că ești mort. Din nou. Am crezut că n-o să te mai văd niciodată.

— Și eu la fel, zice Dana.

— Dar nu sunt mort. Datorită ție și Cilkăi, nu sunt! Sunt aici, cu voi, unde trebuie să fiu.

— Dar... strigă Gita.

Lale o trage spre el și o ține strâns.

Dana îl sărută pe obraz.

— Vă las. Mă bucur tare mult că te văd, Lale. Gita probabil ar fi murit de inimă rea dacă nu te întorceai mai repede.

— Îți mulțumesc, Dana, spune Lale. Ne ești o prietenă bună amândurora.

Ea se îndepărtează zâmbind.

Sute de prizonieri trec prin curte în timp ce Lale și Gita stau acolo, neștiind ce să facă.

— Închide ochii, spune Lale.

— Cum?

— Închide-i și numără până la zece.

— Dar...

— Fă cum îți spun și gata.

Un ochi, apoi altul, Gita face cum i s-a cerut. Numără până la zece, apoi îi deschide.

— Nu înțeleg.

— Sunt tot aici. N-o să te mai părăsesc niciodată.

— Hai, trebuie să ne mișcăm, îi spune ea.

Merg spre lagărul femeilor. Fără mită pentru *kapo*, Lale nu poate să riște ca Gita să întârzie. Se sprijină ușor unul de altul.

— Nu știu cât mai pot suporta asta.

— Nu poate dura la nesfârșit, draga mea. Rezistă, te rog, rezistă. O să avem tot restul vieții împreună.

— Dar...

— Nici un dar. Ți-am promis că o să plecăm din locul ăsta și o să ne facem o viață împreună.

— Cum am putea? N-avem de unde ști nici ce ne aduce ziua de mâine. Uite ce ți s-a întâmplat.

— Acum sunt aici, cu tine, nu-i așa?

— Lale...

— Gata, Gita.

— O să-mi spui ce s-a petrecut? Unde ai fost?

Lale scutură din cap.

— Nu. Acum m-am întors la tine. Ceea ce contează e ce ți-am spus de multe ori, că vom pleca de aici și vom avea o viață liberă împreună. Vrei să ai încredere în mine, Gita?

— Vreau.

Lui Lale îi place cum sună asta.

— Într-o zi o să-mi spui acest cuvânt în alte împrejurări. În fața unui rabin, înconjurați de familie și prieteni.

Gita chicotește și-și lasă scurt capul pe umărul lui, în timp ce ajung la intrarea în lagărul femeilor.

*

Pe când Lale se întoarce în baraca lui, se apropie doi tineri și merg alături de el.

— Tu ești *Tätowierer*?

— Cine întreabă? zice Lale.

— Am auzit că ne poți face rost de niște mâncare în plus.

— Oricine v-a spus asta, se înșală.

— Putem să plătim, spune unul din ei, desfăcându-și pumnul încleștat și dând la iveală un diamant mic, dar perfect.

Lale scrâșnește din dinți.

— Hai, ia-l. Dacă ne-ai putea aduce ceva, ți-am fi foarte recunoscători, domnule.

— În ce bloc sunteți?

— 9.

Câte vieți are o pisică?

*

A doua zi dimineața, Lale stă pe lângă poarta principală, cu servieta în mână. De două ori niște SS-iști se apropie de el.

— *Politische Abteilung*, spune el de ambele dăți, și e lăsat în pace.

Dar îi e mult mai frică decât înainte. Victor și Iuri ies din șirul de oameni care intră în lagăr și îl salută călduros.

— Să întrebăm unde ai fost? zice Victor.

— Mai bine nu, răspunde Lale.

— Ai revenit în afaceri?

— Nu ca înainte. O iau mai încet, da? Numai un pic de mâncare, dacă poți, gata cu ciorapii de nailon.

— Sigur. Bun venit înapoi, spune Victor entuziasmat.

Lale întinde mâna, Victor la fel, și diamantul își schimbă proprietarul.

— Ca avans. Ne vedem mâine?

— Mâine.

Iuri continuă să-l privească.

— Mă bucur să te văd din nou, spune el încet.

— Și eu, Iuri. Ai mai crescut?

— Da, cred că da.

— Spuneți-mi, zice Lale, nu se întâmplă să aveți niște ciocolată la voi? Am mare nevoie să petrec un pic de timp cu iubita mea.

Iuri scoate un baton din geantă și i-l întinde, făcându-i cu ochiul.

Lale se duce direct în lagărul femeilor, la Blocul 29. *Kapo* e la locul ei, bucurându-se de soare. Îl urmărește pe Lale apropiindu-se.

— *Tätowierer*, îmi pare bine să te revăd, zice ea.

— Ai mai slăbit? Arăți bine, îi spune Lale fără nici cea mai mică urmă de ironie.

— Ai lipsit ceva vreme.

— Acum m-am întors.

Îi întinde ciocolata.

— Ți-o aduc.

O privește pornind spre clădirea administrației și vorbind afară cu o femeie-ofițer SS. Apoi intră în bloc și se așază, așteptând ca Gita să intre pe ușă. Nu are mult de așteptat. Ea închide ușa și vine spre el. El se ridică și se sprijină de stâlpul priciului. Se teme că nu va rosti corect cuvintele pe care vrea să le rostească. Adoptă o expresie de stăpânire de sine.

— Să facem dragoste oriunde și oricând o să vrem. N-om fi liberi, dar eu aleg acum și aleg aici. Ce zici?

Ea se aruncă în brațele lui, acoperindu-i fața cu sărutări. Când încep să se dezbrace, Lale se oprește și o ia pe Gita de mâini.

— M-ai întrebat dacă o să-ți spun unde am dispărut și ți-am răspuns că nu, ții minte?

— Da.

— Ei bine, tot nu vreau să vorbesc despre asta, dar e ceva ce nu pot ascunde de tine. Uite, nu trebuie să te sperii, acum sunt bine, dar am încasat ceva bătaie.

— Arată-mi.

Lale își scoate încet cămașa și se întoarce cu spatele la ea. Ea nu spune nimic, dar își trece degetele foarte ușor peste cicatricile de pe spatele lui. Apoi le atinge cu buzele și el știe că nu mai e nimic de spus. Fac dragoste încet și blând. Simte că-i dau lacrimile și se chinuie să și le rețină. E cea mai profundă iubire pe care a simțit-o vreodată.

Lale petrece zile lungi și fierbinți de vară cu Gita sau cu gândul la ea. Însă nu are mai puțin de muncă, dimpotrivă: mii de evrei unguri sosesc acum la Auschwitz și la Birkenau în fiecare săptămână. Ca rezultat, se iscă tulburări atât în lagărele femeilor, cât și în cele ale bărbaților. Lale și-a dat seama de ce. Cu cât e mai mare numărul de pe brațul cuiva, cu atât e mai puțin respectat de ceilalți. Ori de câte ori sosește o nouă naționalitate în număr mare, se stârnesc lupte pentru teritoriu. Gita i-a povestit despre lagărul femeilor. Slovacele, care sunt aici de cel mai mult timp, le detestă pe unguroaice, care refuză să accepte că nu au dreptul la aceleași mici privilegii pe care slovacele s-au străduit din greu să le negocieze. Ea și prietenele ei cred că toate prin câte au trecut trebuie să conteze cât de cât. Au obținut, de pildă, haine civile din „Canada”. Ele nu mai poartă pijamale în dungi alb-albastre. Și nu sunt pregătite să împartă cu altele. Ofițerii SS nu iau partea nimănui când izbucnesc certuri; toate cele implicate sunt pedepsite la fel de necruțător: nu-și

mai primesc infimele rații de mâncare, poate sunt bătute, uneori doar lovite cu patul puștii sau cu bastonul, alteori bătute cu sălbăticie, în timp ce colegele lor sunt silite să privească.

Gita și Dana se țin cu grijă departe de aceste scandaluri. Gita are și-așa de luptat cu geloziiile meschine din pricina slujbei ei în clădirea administrației, a prieteniei cu aparent protejata Cilka și, firește, a vizitelor iubitului ei, *Tätowierer*.

Lale e în mare măsură imun la disputele din lagăr. Lucrând cu Leon și cu doar câțiva alți deținuți alături de SS-iști, e departe de soarta miilor de oameni sfârșiți de foame care sunt nevoiți să muncească, să lupte, să trăiască și să moară împreună. De asemenea, viața alături de romi îi dă o senzație de siguranță și apartenență. Își dă seama că are condiții relativ confortabile față de ale majorității. Muncește când e nevoit, își petrece cât timp poate fura cu Gita, se joacă cu copiii romilor, stă de vorbă cu părinții lor – mai ales cu bărbații tineri, dar și cu femeile bătrâne. Îi place cum au grijă ei de toți, nu numai de familia biologică. Nu comunică atât de bine cu bărbații mai vârstnici, care în general stau deoparte și nu interacționează cu copiii, cu tinerii sau chiar cu femeile în vârstă. Când se uită la ei, se gândește deseori la tatăl lui.

Într-o noapte, târziu, Lale e trezit de strigătele SS-iștilor, lătrat de câini, țipete de femei și de copii. Deschide ușa și se uită afară, unde vede bărbați, femei și

copii din baraca lui scoși cu forța din clădire. Privește până când ultima femeie, strângând la piept un prunc, e îmbrâncită brutal în noapte. Îi urmează afară și rămâne împietrit, văzând că și toate celelalte barăci de romi din jur au fost golite. Mii de oameni sunt mânați spre camioanele care așteaptă în apropiere. Curtea e luminată și zeci de SS-iști cu câini adună mulțimea, împușcând pe oricine nu urmează imediat ordinul „Treci în camion!“.

Lale îl oprește pe un ofițer pe care-l recunoaște.

— Unde-i duceți? întreabă el.

— Vrei să mergi și tu cu ei, *Tätowierer*? îi răspunde SS-istul fără să se oprească.

Lale se cufundă în întuneric, cercetând mulțimea. O vede pe Nadia și aleargă la ea.

— Nadia, o roagă el, nu te duce!

Ea se forțează să zâmbească cu curaj.

— N-am încotro, Lale. Merg unde merge poporul meu. Adio, prietene, a fost...

Un ofițer o îmbrâncește înainte de a apuca să termine.

Lale rămâne paralizat, privind până când ultima persoană a fost urcată în camion. Mașinile pornesc și el se întoarce încet în baraca lugubru de tăcută. Se culcă la loc. Somnul îl ocolește.

Dimineața, Lale, cu sufletul greu, i se alătură lui Leon și amândoi lucrează cu furie, în timp ce sosesc noi transporturi.

Mengele cercetează cu privirea șirurile tăcute, apropiindu-se încet de punctul de lucru al tatuatorilor. Lui Leon îi tremură mâinile. Lale încearcă să-l liniștească cu o privire, dar nenorocitul care l-a mutilat e la doar câțiva pași de ei. Mengele se oprește și-i privește lucrând. Din când în când se uită mai de aproape la un tatuaj, sporind agitația lui Lale și Leon. Rânjetul macabru nu-i părăsește chipul. Încearcă să întâlnească privirea lui Lale, care nu-și ridică ochii mai sus de brațul la care lucrează.

— *Tätowierer, Tätowierer*, spune Mengele, aplecându-se peste masă, poate că într-o zi o să te iau și pe tine!

Înclină capul, curios, părând să se bucure de tulburarea lui Lale. Apoi, după ce și-a luat porția de distracție, se îndepărtează încet.

Ceva ușor aterizează pe creștetul lui Lale și el se uită în sus. Din crematoriul din apropiere se împrăștie cenușă. Începe să tremure și scapă bățul de tatuat. Leon încearcă să-l liniștească.

— Lale, ce e, ce s-a întâmplat?

Țipătul lui Lale se stinge într-un scâncet.

— Nenorociților, nenorociți mizerabili!

Leon îl apucă de braț, încercând să-l facă să se controleze în timp ce Mengele îi vede și pornește din nou spre ei. Lale vede roșu în fața ochilor. Nu se mai poate controla. *Nadia*. Încearcă cu disperare să se stăpânească la sosirea lui Mengele. Îi vine să vomite.

Simte în față răsuflarea lui Mengele.

— E totul în ordine aici?

— Da, *Herr Doktor*, totul e în regulă, răspunde Leon tremurând.

Leon se apleacă și ia de jos bățul lui Lale.

— Doar s-a rupt un băț. Îl reparăm și ne vedem de treabă, continuă Leon.

— Nu arăți bine, *Tätowierer*. Vrei să te examinez? întreabă Mengele.

— N-am nimic, doar mi s-a rupt bățul, spune Lale tușind.

Ține capul plecat, se întoarce și încearcă să-și reia lucrul.

— *Tätowierer*! zbiară Mengele.

Lale se întoarce spre el cu maxilarul încleștat, cu capul încă plecat. Mengele și-a scos pistolul din toc. Îl ține lejer pe lângă corp.

— Aș putea să pun să fii împușcat pentru că nu te uiți la mine. Ridică arma, îndreptând-o spre fruntea lui Lale. Uită-te la mine. Aș putea să te împușc chiar acum. Ce-ai zice?

Lale înalță capul, dar privește spre fruntea doctorului, refuzând să-l privească în ochi.

— Da, *Herr Doktor*. Îmi pare rău, n-o să se mai întâmple, *Herr Doktor*, murmură el.

— Întoarce-te la lucru! Ții treaba pe loc! răcnește Mengele și pleacă din nou.

Lale se uită la Leon și arată spre cenușa care acum cade peste tot în jurul lor.

— Azi-noapte au golit Lagărul țiganilor.

Leon îi întinde bățul lui de tatuat, apoi își reiau lucrul în tăcere. Lale privește în sus, vrând să simtă lumina soarelui. Dar e ascunsă de cenușă și fum.

În seara aceea se întoarce în baraca lui, care acum e ocupată de oamenii pe care el și Leon i-au marcat mai devreme. Se închide în camera lui. Nu vrea să-și facă prieteni. Nu în seara asta. Niciodată. Vrea doar liniște în baraca lui.

Săptămâni la rând, Lale și Gita își petrec timpul împreună în tăcere, ea încercând în van să-l consoleze. I-a spus ce s-a întâmplat, și deși îi înțelege tristețea, n-o împărtășește în aceeași măsură. Nu e vina ei că n-a ajuns să cunoască „cealaltă familie” a lui Lale. Era încântată când îi povestea despre copii și încercările lor de a se juca, fără jucării, cu mingi făcute din zăpadă sau gunoaie, întrecându-se să vadă cine putea sări cel mai sus, ca să atingă lamelele de lemn ale acoperișului de pe clădirea lor, sau fugărindu-se pur și simplu. Încearcă să-l facă să vorbească despre familia lui adevărată, dar Lale a devenit încăpățânat și refuză să-i spună orice altceva până nu-i povestește și ea despre viața ei. Gita nu știe cum să-i aline durerea. Au rezistat amândoi, mai bine de doi ani și jumătate, în fața celor mai oribile aspecte ale omenirii. Dar e prima dată când îl vede pe Lale cufundându-se atât de adânc în depresie.

— Dar miile de victime ale poporului nostru? țipă ea la el într-o zi. Dar ce-ai văzut la Auschwitz, cu Mengele? Știi câți oameni au trecut prin lagărele astea două? Știi?

Lale nu-i răspunde.

— Văd fișele cu nume și vârste — prunci, bunici —, le văd numele și numerele. Nici nu pot să număr până la o asemenea cifră!

Lale n-are nevoie să-i amintească Gita numărul oamenilor care au trecut prin lagăre. Le-a marcat el însuși pielea. Se uită la ea; Gita stă cu privirea în pământ. Își dă seama că, în vreme ce pentru el ei erau niște numere, pentru Gita erau nume. Munca ei face ca ea să știe mai multe despre oamenii aceștia decât el. Le știe numele și vârstele, și el își dă seama că o vor bântui pentru totdeauna.

— Îmi pare rău, ai dreptate, spune el. Orice moarte e prea mult. O să încerc să nu mai fiu așa de morhorât.

— Vreau să fii tu însuși cu mine, dar asta a ținut prea mult, Lale, iar pentru noi până și o zi înseamnă mult.

— Și deșteaptă, și frumoasă. N-o să-i uit niciodată, să știi.

— Nu te-aș iubi dacă ai putea să-i uiți. Au fost familia ta, știi. Știu că-i ciudat să spun asta, dar o să-i onorezi rămânând în viață, supraviețuind locului ăstuia și spunând lumii întregi ce s-a întâmplat aici!

Lale se apleacă s-o sărute, cu inima grea de iubire și de tristețe.

Răsună o explozie de proporții, zguduind pământul sub ei. De la locul lor din spatele clădirii administrației, sar în picioare și aleargă în fața clădirii. O a doua explozie îi face să se uite spre crematoriul cel

mai apropiat, de unde iese fum și se dezlănțuie iadul. Lucrătorii *Sonderkommando* ies în fugă din clădire, majoritatea spre gardul care înconjură lagărul. De pe crematoriu pornesc rafale de împușcături. Lale ridică privirea și vede niște deținuți *Sonderkommando* trăgând cu furie. Ca răspuns, SS-iștii trag cu mitraliere grele. Trebuie să oprească focul cât mai repede.

— Ce se întâmplă? întreabă Gita.

— Nu știu. Trebuie să mergem înăuntru.

Gloanțele lovesc pământul în jurul lor, SS-iștii ținând în tot ce mișcă. Lale o trage pe Gita cu putere și o lipește de o clădire. Încă o explozie puternică.

— Țsta-i Crematoriul 4 – cineva îl aruncă în aer. Trebuie să plecăm de aici!

Deținuții ies în fugă din clădirea administrației și sunt doborâți de gloanțe.

— Trebuie să te duc la baraca ta. E singurul loc unde o să fim în siguranță.

Se aude un anunț în difuzoare: „Toți prizonierii să se întoarcă la blocurile lor. Dacă plecați acum, nu veți fi împușcați”.

— Du-te, repede!

— Mi-e frică, ia-mă cu tine! strigă ea.

— O să fii mai în siguranță în baraca ta în noaptea asta. Sigur vor face un apel. Iubita mea, nu trebuie să te prindă afară!

Ea șovăie.

— Du-te acum! Stai în baraca ta la noapte și mâine du-te la lucru ca de obicei. Nu trebuie să le dai nici un motiv să te caute. Trebuie să te trezești mâine.

Ea trage adânc aer în piept, se întoarce și fuge.
La despărțire, Lale îi spune:
— Te găesc eu mâine. Te iubesc!

În noaptea aceea, Lale încalcă propria-i regulă și se alătură oamenilor din baraca lui, majoritatea unguri, ca să afle ce se poate despre evenimentele după-amiezii. Câteva dintre femeile care lucrează într-o fabrică de muniție din apropiere, se pare, introducneau pe ascuns la Birkenau praf de pușcă, în cantități mici, ascunse sub unghii. Îl duceau celor din *Sonderkommando*, care au făcut grenade improvizate din cutii de sardele. De asemenea, au adunat arme – puști, cuțite și topoare.

Bărbații din baracă i-au mai spus lui Lale că erau zvonuri despre o răsccoală generală, la care voiau să participe, dar nu credeau că trebuia să aibă loc în ziua aceea. Se auzise că rușii înaintează, și răscoola era planificată să coincidă cu sosirea lor, ca să-i ajute să elibereze lagărul. Lale se dojenește în sinea lui că n-a vrut să se împrietenească mai devreme cu tovarășii de baracă. Gita era să fie ucisă pentru că el n-a știut toate astea. Le pune multe întrebări oamenilor în legătură cu ce se știe despre ruși și când se crede că vor sosi. Răspunsurile sunt vagi, dar sunt de ajuns ca să stârnească un pic de optimism.

Au trecut câteva luni de când avionul american a zburat pe deasupra lor. Transporturile au continuat

să sosească. Lale n-a văzut vreo slăbire a râvnei cu care mașinăria nazistă extermina evrei sau alte naționalități. Totuși, acești nou-sosiți au o legătură mai proaspătă cu lumea de afară. *Poate că se apropie eliberarea.* E hotărât să-i spună Gitei ce a aflat și s-o roage să fie vigilentă în birou, să obțină orice informații poate.

În sfârșit, un licăr de speranță.

Toamna e foarte rece. Mulți nu supraviețuiesc. Lale și Gita se agață de licărirea lor de speranță. Gita le povestește femeilor din baracă ce zvonuri sunt despre ruși și le îndeamnă să creadă că pot scăpa de la Auschwitz. La începutul lui 1945, temperaturile scad și mai mult. Gita nu mai poate lupta cu moralul tot mai scăzut. Hainele călduroase din „Canada” nu mai pot ține la distanță frigul și frica de încă un an de captivitate în lumea uitată de la Auschwitz-Birkenau. Transporturile se răresc. Acest lucru are un efect perfid asupra deținuților care lucrează pentru SS-iști, mai ales asupra celor din *Sonderkommando*. Faptul că au mai puțin de lucru îi pune în pericol să fie executați. Cât despre Lale, el și-a făcut niște rezerve, dar cantitatea de valută nouă este mult diminuată, iar localnicii, inclusiv Victor și Iuri, nu mai vin la muncă. Construcțiile au fost oprite. Lale a auzit vestea promițătoare că două dintre crematoriile afectate de exploziile provocate de răsculați nu vor fi reparate. Pentru prima dată de când ține el minte, mai mulți oameni

pleacă de la Birkenau decât vin. Gita și colegile ei fac cu schimbul ca să înregistreze datele celor care sunt trimiși probabil în alte lagăre de concentrare.

Într-o după-amiază târzie din ianuarie, când pământul e acoperit de un strat gros de zăpadă, lui Lale i se spune că Leon „s-a dus”. Îl întreabă pe Baretski, în timp ce merg împreună, dacă știe unde. Baretski nu-i răspunde și îl avertizează pe Lale că și el ar putea ajunge într-un transport care părăsește lagărul Birkenau. Dar Lale încă reușește să se descurce aproape neobservat, nu i se cere să se prezinte la apel în fiecare dimineață și seară. Speră că asta-l va ține în lagăr, dar nu e la fel de încrezător că și Gita va rămâne. Baretski râde ca de obicei, cu viclenie. Vestea morții probabile a lui Leon e o suferință de care Lale nu știa că mai e în stare.

— Tu îți vezi lumea reflectată într-o oglindă, dar eu am altă oglindă, spune el.

Baretski se oprește. Îl privește, și Lale îi susține privirea.

— Eu mă uit într-a mea, continuă el, și văd o lume care o va doborî pe a ta!

Baretski zâmbește.

— Și crezi că o să apuci să vezi asta întâmplându-se?

— Da, cred.

Baretski pune mâna pe tocul pistolului.

— Ți-aș putea face țândări oglinda chiar acum.

— N-o să faci asta.

— Ai stat prea mult în frig, *Tätowierer*. Du-te și încălzește-te și vino-ți în fire!

Baretski pleacă.

Lale îl urmărește cu privirea. Știe că dacă s-ar întâlni vreodată, într-o noapte întunecată, de pe poziții de egalitate, el ar fi cel care ar pleca. N-ar avea nici cea mai mică șovăială în a lua viața acestui om. El ar avea ultimul cuvânt.

Într-o dimineață, la sfârșitul lui ianuarie, Gita își croiește cu greu drum prin zăpadă către Lale, alergând spre baraca lui, unde el i-a spus să nu vină niciodată.

— Se întâmplă ceva! strigă ea.

— Ce vrei să spui?

— SS-iștii se comportă ciudat. Par să fie în panică.

— Unde-i Dana? întreabă Lale îngrijorat.

— Nu știu.

— Găsește-o, duceți-vă în baraca voastră și stați acolo până vin eu!

— Vreau să rămân cu tine.

Lale o îndepărtează, ținând-o la distanță.

— Repede, Gita, găsește-o pe Dana și duceți-vă în baraca voastră! Vin și eu când pot. Trebuie să aflu ce se petrece. N-au mai sosit transporturi noi de săptămâni bune. Țsta ar putea fi începutul sfârșitului!

Ea se întoarce și se îndepărtează fără tragere de inimă.

Lale ajunge la clădirea administrației și intră cu precauție în biroul atât de familiar lui, după ani de primit materiale și instrucțiuni. Înăuntru e haos. Ofițerii SS

tipă la lucrătorii înfricoșați, care se chircesc la birourile lor în timp ce SS-iștii smulg de pe ele registre, cartoane și hârtii. O funcționară SS trece pe lângă Lale cu brațele pline de hârtii și registre. Se izbește de el și scapă totul pe jos.

— Îmi pare rău! Dați-mi voie să vă ajut.

Se apleacă amândoi să adune hârtiile.

— Vă simțiți bine? Întreabă el cât poate de blând.

— Cred că s-ar putea să-ți pierzi slujba, *Tätowierer*.

— De ce? Ce se întâmplă?

Ea se apleacă spre Lale, vorbind acum în șoaptă.

— Începând de mâine, golim lagărul.

Lui Lale îi stă inima-n loc.

— Ce-mi mai puteți spune? Vă rog!

— Rușii mai au puțin și ajung aici.

Lale aleargă de la administrație în lagărul femeilor. Ușa Blocului 29 e închisă. Nimeni nu stă de pază afară. Intrând, Lale le găsește pe femei strânse laolaltă în fundul încăperii. Până și Cilka e aici. Se adună în jurul lui, înspăimântate și pline de întrebări.

— Tot ce pot să vă spun e că se pare că SS-iștii distrug registrele, zice el. Unul din ei mi-a spus că rușii sunt aproape.

Omite vestea că lagărul va fi golit a doua zi pentru că nu vrea să le alarmeze și mai mult recunoscând că nu știe unde vor fi trimiși.

— Cu noi ce crezi că o să facă? Întreabă Dana.

— Nu știu. Să sperăm că o să fugă și o să-i lase pe ruși să elibereze lagărul. O să încerc să aflu mai multe.

Mă întorc să vă spun ce mai aud. Nu părăsiți baraca. S-ar putea să fie soldați dornici să tragă.

La mâinile Danei.

— Dana, nu știu ce-o să se întâmple, dar acum, cât mai pot, vreau să-ți spun cât de recunoscător o să-ți fiu mereu pentru că ai fost prietena Gitei. Știu că tu ai ajutat-o să reziste de multe ori când a fost gata să renunțe.

Se îmbrățișează. Lale o sărută pe frunte, apoi o lasă să se întoarcă la Gita. Se întoarce spre Cilka și Ivana și le cuprinde pe amândouă într-o îmbrățișare.

Cilkăi îi spune:

— Ești cea mai curajoasă persoană pe care am întâlnit-o vreodată. Să nu te simți vinovată nici un pic pentru ce s-a întâmplat aici. Ești nevinovată – să ții minte asta!

— Am făcut ce-a trebuit să fac ca să supraviețuiesc. Dacă n-aș fi făcut-o, altcineva ar fi suferit în mâinile porcului ăluia, îi răspunde ea printre suspine.

— Îți datorez viața, Cilka, și n-o să uit asta niciodată!

Se întoarce spre Gita.

— Nu spune nimic, zice ea. Să nu îndrăznești să spui o vorbă!

— Gita...

— Nu. Mie să nu-mi spui nimic altceva decât că ne vedem mâine. Asta-i tot ce vreau să aud de la tine!

Lale se uită la aceste tinere femei și își dă seama că n-a mai rămas nimic de spus. Au fost aduse în acest

lagăr ca fete, iar acum, deși nici una dintre ele nu a ajuns la vârsta de douăzeci și unu de ani, sunt niște femei zdrobite, distruse. Știe că nu vor mai ajunge niciodată femeile care ar fi trebuit să ajungă. Viitorul lor a fost deturnat și nu se mai pot întoarce pe același drum. Imaginea pe care au avut-o cândva despre ele însele, ca fiice, surori, soții și mame, lucrătoare, călătore sau amante va fi pătată pentru totdeauna de ceea ce au văzut și îndurat.

Le lasă și pleacă să-l caute pe Baretski și să afle ce va aduce ziua următoare. Ofițerul nu e de găsit nicăieri. Lale se întoarce pășind greu prin troiene la baraca lui, unde-i găsește pe unguri neliniștiți, îngrijorați. Le spune ce știe, dar nu-i ajută prea mult.

Noaptea, ofițerii SS intră în fiecare baracă din lagărul femeilor și fac un semn roșu aprins pe spatele tuturor. Din nou, femeile sunt marcate pentru soarta care le așteaptă. Gita, Dana, Cilka și Ivana se alină cu gândul că au fost marcate toate la fel. Orice se va întâmpla a doua zi, li se va întâmpla tuturor – vor trăi sau vor muri împreună.

Târziu în noapte, Lale adoarme în sfârșit. E trezit de o mare agitație. Durează câteva clipe până ca zgomotele să-i răzbată până la creierul amorțit. Îl invadează amintirile din noaptea când au fost luați romii.

Ce e această nouă oroare? Zgomotul unor focuri de armă îl trezește complet. Punându-și încălțările și înfășurându-și o pătură în jurul umerilor, iese cu precauție. Mii de prizoniere sunt adunate și încolonate. Confuzia e evidentă, pare că nici soldații, nici prizonierii nu știu exact la ce să se aștepte. SS-iștii nu-l bagă în seamă pe Lale, care merge repede de-a lungul șirurilor de femei strânse unele în altele pentru a se feri de frig, îngrozite de ce va urma. Continuă să ningă. Fuga e imposibilă. Lale vede cum un câine se repede la picioarele unei femei și o trânteste la pământ. O prietenă dă s-o ajute să se ridice, dar ofițerul SS care ține câinele își scoate pistolul și o împușcă pe femeia căzută.

Lale grăbește pasul, cercetând șirurile cu privirea, căutând disperat. În sfârșit o vede. Gita și prietenele ei sunt împinse spre poarta principală, agățate una de alta, dar n-o vede pe Cilka între ele sau oriunde în oceanul de chipuri. Se concentrează din nou pe Gita. Are capul plecat, și Lale își dă seama după cum i se mișcă umerii că plânge. *În sfârșit plânge, dar eu n-o pot alina.* Dana îl vede. O trage pe Gita în marginea coloanei și i-l arată. Gita ridică în cele din urmă privirea și-l vede. Ochii li se întâlnesc, ai ei uzi, rugători, ai lui plini de durere. Concentrat pe Gita, Lale nu-l vede pe ofițerul SS. E incapabil să se ferească din calea puștii care își ia avânt și-l lovește peste față, făcându-l să cadă în genunchi. Gita și Dana țipă și se luptă să iasă din coloana de femei. Fără nici un succes. Sunt luate de valul de trupuri în mers. Lale se chinuie să se ridice,

cu sângele și roindu-i pe față dintr-o tăietură mare de deasupra ochiului drept. Cu frenezie acum, plonjează în mulțimea mișcătoare, cercetând fiecare șir de femei nefericite. Când ajunge lângă poartă o vede din nou, la un braț depărtare. Un soldat pășește în fața lui și îl împunge cu vârful puștii.

— *Gita!* strigă el.

Lumea se învârteste în jurul lui. Privește cerul, care pare să se întunece tot mai mult pe măsură ce se crapă de ziuă. Peste strigătele soldaților și lătratul câinilor, o aude.

— Furman! Numele meu e Gita Furman!

Căzând în genunchi în fața soldatului neclintit, el strigă:

— Te iubesc!

Nu vine nici un răspuns. Lale rămâne în genunchi. Soldatul pleacă. Țipetele femeilor au încetat. Câinii nu mai latră.

Porțile de la Birkenau sunt închise.

Lale stă ingenuncheat în zăpadă, care continuă să cadă din greu. Sângele din rana de pe frunte îi acoperă fața. E închis aici, singur. A eșuat. Un ofițer vine la el.

— O să îngheți. Hai, du-te în baraca ta!

Întinde mâna și-l trage în sus. Un act de bunătate din partea dușmanului în ceasul al unsprezecelea.

A doua zi dimineța, Lale e trezit de explozii și salve de tun. Dă fuga afară, împreună cu ungurii, și sunt

întâmpinați de SS-iști panicați și un haos de prizonieri și gardieni în mișcare, aparent ignorându-se unii pe alții.

Poarta principală e larg deschisă.

Sute de prizonieri trec prin ea nestingheriți. Bui-maci, slăbiți de subnutriție, unii se împleticesc și apoi decid să se întoarcă în barăcile lor ca să scape de frig. Lale iese pe poarta prin care a trecut de sute de ori în drum spre Auschwitz. În apropiere așteaptă un tren, trimițând trombe de fum pe cer, gata de plecare. Gardienii cu câini încep să adune oamenii și să-i împingă spre tren. Lale, prins în vârtej, se trezește cățărându-se în el. Ușile vagonului său se închid cu putere. Își face loc spre margine și privește afară. Sute de prizonieri rătăcesc încă fără țintă. În timp ce trenul pornește, vede cum SS-iștii deschid focul asupra celor rămași.

Stă în picioare, privind prin crăpăturile pereților vagonului, prin ninsoarea deasă, neînduplecată, cum lagărul Birkenau dispare.

Gita și prietenele ei merg alături de alte mii de femei de la Birkenau la Auschwitz, străbătând cu greu o potecă îngustă prin zăpada până la glezne. Cât de atent pot, Gita și Dana caută printre șiruri, știind prea bine că orice rămânere în urmă e rezolvată cu un glonț. Întreabă de o sută de ori: „Ați văzut-o pe Cilka? Ați văzut-o pe Ivana?” Răspunsul e mereu același. Femeile încearcă să se sprijine una pe cealaltă ținându-se de braț. La răstimpuri aparent neregulate sunt oprite și li se spune să se odihnească. În ciuda frigului, ele se așază în zăpadă, numai să-și ușureze puțin durerea din picioare. Multe rămân acolo când vine ordinul de a porni mai departe, moarte sau muribunde, incapabile să mai facă fie și-un singur pas.

Ziua se face noapte, și ele continuă să meargă. Numărul lor se împuținează, ceea ce face și mai greu să scape de ochiul vigilent al SS-iștilor. În timpul nopții, Dana cade în genunchi. Nu mai poate să meargă. Gita se oprește cu ea și o vreme nu sunt văzute, ascunse de celelalte femei. Dana îi tot spune Gitei să-și

vadă de drum, s-o lase. Gita protestează. Preferă să moară aici, pe un câmp undeva în Polonia, alături de prietena ei. Patru fete se oferă s-o ajute s-o ducă în brațe pe Dana. Aceasta nici nu vrea să audă. Le spune s-o ia pe Gita și să plece. Un ofițer SS se apropie de ele, așa că fetele o trag pe Gita în picioare și o târăsc după ele. Gita se uită în urmă, la ofițer, care s-a oprit lângă Dana, dar merge mai departe fără să-și scoată pistolul. Nu răsună nici o împușcătură, cu siguranță crede că e deja moartă. Fetele continuă s-o târască pe Gita. Nu-i dau drumul nici când încearcă să se elibereze și să se întoarcă la Dana.

Femeile pășesc împleticindu-se în întuneric, abia mai înregistrând de-acum sunetele împușcăturilor răzlețe. Nici nu se mai întorc să vadă cine a căzut.

La ivirea zorilor, sunt oprite pe un câmp, lângă o șină de cale ferată. O locomotivă și mai multe vagoane de vite așteaptă. *Ele m-au adus aici. Acum ele mă vor lua de aici*, se gândește Gita.

A aflat că cele patru fete alături de care merge acum sunt poloneze, nu evreice. Poloneze luate din familiile lor din motive necunoscute. Vin din patru orașe diferite și nu se cunoșteau înainte de Birkenau.

Peste câmp, se zărește o casă singuratică. În spațele ei se întinde o pădure deasă. SS-iștii latră ordine, în timp ce locomotiva e încărcată cu cărbune. Polonezele se întorc spre Gita. Una dintre ele spune:

— Noi o să alergăm spre casa aia. Dacă suntem împușcate, o să murim aici, dar mai departe nu mergem. Vrei să vii cu noi?

Gita se ridică în picioare.

Odată ce încep să alerge, fetele nu se mai uită înapoi. Urcarea a mii de femei epuizate în tren le acaparează toată atenția soldaților. Ușa casei se deschide înainte de a ajunge la ea. Înăuntru, ele se prăbușesc în fața unui foc care trosnește în vatră, invadate de un val de adrenalină și ușurare. Le sunt puse în mâini băuturi calde și pâine. Polonezele vorbesc frenetic cu stăpânii casei, care scutură din cap, nevenindu-le să creadă. Gita nu spune nimic, nevrând ca accentul s-o dea de gol că de fapt ea nu e poloneză. E mai bine ca salvatorii să creadă că e de-a lor – doar mai tăcută. Bărbatul casei spune că nu pot rămâne acolo, fiindcă nemții fac deseori razii. Le spune să-și scoată hainele și le duce în spatele casei. Când se întoarce, semnele roșii au dispărut și hainele miros a benzină.

Afară se aud împușcături repetate, și, trăgând cu ochiul printre perdele, ele privesc cum femeile care supraviețuiesc sunt în sfârșit mâunate în tren. Zăpada de lângă șine e presărată cu trupuri. Bărbatul le dă fetelor adresa unei rude dintr-un sat apropiat, provizii de pâine și o pătură. Părăsesc casa și intră în pădure, unde își petrec noaptea pe pământul înghețat, ghemuite una într-alta într-o încercare vană de a-și ține de cald. Copacii golași nu le oferă cine știe ce protecție – nici să nu fie văzute, nici față de intemperii.

Când ajung în satul următor, e deja spre seară. Soarele a apus și felinarele slabe de pe stradă dau puțină

lumină. Sunt nevoite să ceară ajutorul unei trecătoare pentru a găsi adresa care li s-a dat. Amabilă, femeia le duce la casa pe care o caută și stă cu ele cât bat la ușă.

— Aveți grijă de ele, spune ea când ușa se deschide, apoi pleacă.

O femeie se dă deoparte și fetele intră în casă. După ce ușa e închisă, îi explică cine le-a trimis.

— Știți cine era femeia aia? întreabă ea bâlbâindu-se.

— Nu, răspunde una dintre fete.

— SS. E ofițer superior SS!

— Credeți că știe cine suntem?

— Nu e proastă. Am auzit că ar fi una dintre cele mai crude persoane din lagărele de concentrare.

Din bucătărie vine o bătrână.

— Mamă, avem musafiri. Fetele astea, săracele, au fost în lagăr. Trebuie să le dăm ceva cald de mâncare!

Bătrâna se agită în jurul fetelor, le duce în bucătărie și le așază la masă. Gita nici nu mai ține minte când a stat ultima dată pe un scaun, la o masă de bucătărie. Bătrâna le aduce supă fierbinte de pe aragaz, apoi le potopește cu întrebări. Stăpânele casei decid că nu e sigur să rămână la ele. Se tem că femeia-ofițer va raporta prezența fetelor.

Bătrâna se scuză și iese din casă. Ceva mai târziu, se întoarce cu o vecină. Casa acesteia are și pod, și pivniță. E dispusă să le lase să doarmă în pod. Cu căldura care se ridică din vatră, va fi mai cald acolo decât în pivniță. Însă nu vor putea să stea în casă în

timpul zilei, căci fiecare locuință poate fi percheziționată în orice moment de nemți, chiar dacă par să se retragă.

Gita și cele patru prietene poloneze dorm în pod în fiecare noapte și își petrec zilele ascunzându-se în pădurea din apropiere. Vestea prezenței lor se răspândește în micul sat și preotul își trimite enoriașii să ducă mâncare în fiecare zi la casa unde dorm. După câteva săptămâni, germanii rămași sunt izgoniți de soldații ruși care avansează, dintre care câțiva se încartiruesc chiar în casa de vizavi de cea în care sunt adăpostite Gita și prietenele ei. Într-o dimineață, fetele pleacă mai târziu spre pădure și sunt oprite de un rus care stă de pază în fața casei. Îi arată tatuajele și încearcă să-i explice unde au fost și de ce se află aici. Înduișat de situația lor, el se oferă să pună un soldat de pază în fața casei. Asta înseamnă că nu mai sunt nevoite să-și petreacă zilele în pădure. Nu mai e un secret unde locuiesc și soldații le fac mereu cu mâna sau le zâmbesc când intră și când ies din casă.

Într-o zi, unul dintre soldați îi pune Gitei o întrebare directă, și, când îi răspunde, el își dă seama imediat că nu e poloneză. Îi spune că e din Slovacia. În seara aceea, el bate la ușă și îi prezintă un tânăr îmbrăcat în uniformă rusească, dar care de fapt e din Slovacia. Cei doi stau de vorbă toată noaptea.

Fetele își forțează norocul stând lângă foc până seara târziu. Sunt mai relaxate acum. Într-o seară, sunt luate pe nepregătite când ușa se dă de perete și un rus

beat întră împleticindu-se. Fetele văd că „paznicul” lor zace fără cunoștință afară. Fluturând un pistol, intrusul o ia pe una dintre ele și încearcă să-i smulgă hainele de pe ea. În același timp, își lasă în jos pantalonii. Gita și celelalte țipă. Mai mulți soldați ruși dau buzna în cameră. Văzându-și camaradul deasupra uneia dintre fete, unul dintre ei scoate pistolul și-l împușcă în cap. El și tovarășii săi îl târăsc pe violator afară din casă, cerându-și repetat iertare.

Traumatizate, fetele hotărăsc că trebuie să plece de acolo. Una dintre ele are o soră care locuiește la Cracovia. Poate că e încă în oraș. Ca semn de scuză pentru atacul din seara precedentă, un ofițer superior rus aranjează ca un șofer să le ducă cu o camionetă la Cracovia.

O găsesc pe soră locuind încă în apartamentul micuț de deasupra unei băcănii. Casa e plină de oameni, prieteni care au fugit din oraș și acum s-au întors, dar n-au unde să stea. Nimeni nu are vreun ban. Ca să se descurce, se duc în fiecare zi la piață și fiecare fură câte ceva de mâncare. Din ce strâng astfel, se prepară cina.

Într-o zi, la piață, Gita ciulește urechile auzindu-și limba vorbită de un șofer care descarcă un camion. Află de la el că în fiecare săptămână vin câteva camioane de la Bratislava la Cracovia, să aducă fructe și legume proaspete. Îl roagă s-o ia și pe ea și el e de acord. Ea dă fuga să le spună că pleacă celor cu care stă. E foarte greu să-și ia rămas-bun de la cele patru fete cu care a evadat. Ele vin cu ea la piață și-i fac cu mâna în

timp ce camionul în care s-a urcat, alături de doi compatrioți, pornește spre o mare de necunoscut. A acceptat de mult că părinții și cele două surori mai mici au murit, dar se roagă ca măcar unul din frați să fi supraviețuit. Poate că faptul de a fi luptat ca partizan alături de ruși l-a ajutat măcar pe unul să rămână în viață.

La Bratislava, ca și la Cracovia, Gita stă împreună cu alți supraviețuitori ai lagărelor în apartamente comune, aglomerate. Își înregistrează numele și adresa la Crucea Roșie, pentru că i s-a spus că toți prizonierii care se întorc fac asta în speranța că-și vor putea găsi rudele și prietenii.

Într-o după-amiază se uită pe fereastra apartamentului și vede doi soldați ruși sărind gadul din spate al casei în care locuiește. E îngrozită, dar când se apropie, îi recunoaște pe cei doi frați ai ei, Doddo și Latslo. Coborând în fugă scările, deschide larg ușa și îi strânge în brațe din toate puterile. Ei îi spun că nu se încumetă să rămână. Deși rușii au eliberat orașul de nemți, localnicii sunt bănuitori față de oricine poartă uniformă rusească. Nevrând să strice scurta bucurie a reîntâlnirii, Gita ține pentru ea ce știe despre restul familiei. Au timp să afle, și nu e ceva ce se poate spune în câteva minute.

Înainte de a se despărți, Gita le povestește că și ea a purtat uniformă rusească: au fost primele haine care i s-au dat când a ajuns la Auschwitz. Le spune că ei îi veneau mai bine și râd cu toții.

Trenul lui Lale străbate câmpul. El se sprijină de peretele compartimentului, jucându-se cu cele două punguțe legate în interiorul pantalonilor, care conțin pietrele prețioase pe care a riscat să le ia cu el. Pe cele mai multe le-a lăsat sub saltea. Să le ia cine-o percheziționa încăperea.

Mai târziu, în aceeași seară, trenul se oprește scrâșnind și soldați SS înarmați cu puști le ordonă tuturor să se dea jos, exact cum făcuseră și cu trei ani în urmă, la Birkenau. Un alt lagăr de concentrare. Unul dintre oamenii din vagonul lui Lale sare jos împreună cu el.

— Știu locul ăsta. Am mai fost aici.

— Da? zice Lale.

— E Mauthausen, Austria. Nu e la fel de oribil ca la Birkenau, dar nici departe nu-i.

— Pe mine mă cheamă Lale.

— Joseph, îmi pare bine să te cunosc.

După ce au coborât toți, SS-iștii le fac semn să intre și le spun să-și găsească un loc de dormit. Lale îl urmează pe Joseph într-o baracă. Oamenii de aici

sunt morți de foame – niște schelete acoperite cu piele – și totuși mai au destulă viață în ei ca să-și apere teritoriul.

— Valea, aici nu mai e loc!

Omul și culcușul, fiecare își revendică spațiul și pare gata să se lupte pentru el. În alte două barăci, reacția e identică. În cele din urmă găsesc una în care e mai mult loc și își cer partea lor. Când intră alții în căutarea unui loc de dormit, strigă și ei salutul de rigoare: „Valea, aici nu mai e loc!”

A doua zi de dimineață Lale vede oameni din barăcile alăturate încolonându-se. Își dă seama că va fi dezbrăcat la piele, percheziționat și întrebat cine e și de unde vine. Din nou. Scoate din pungulițele cu nestemate cele mai mari trei diamante și le bagă în gură. Dă fuga în spatele barăcii, în timp ce restul oamenilor continuă să se adune și împrăștie pe jos celelalte pietre prețioase. Începe inspecția șirului de bărbați goi. Vede că soldații le deschid gura celor din fața lui, așa că-și rostogolește diamantele sub limbă. Deschide gura înainte ca echipa de percheziție să ajungă la el. După ce-i aruncă o privire scurtă, soldații merg mai departe.

Câteva săptămâni, Lale, împreună cu toți ceilalți deținuți, stă fără să facă practic nimic. Aproape tot ce poate să facă este să privească, mai ales pe SS-iștii care-i păzesc, și încearcă să-și dea seama cine poate fi abordat și cine trebuie evitat. Începe să vorbească din

când în când cu unul dintre ei. Gardianul e impresionat că Lale vorbește fluent germana. A auzit de Auschwitz și Birkenau, n-a fost acolo, și vrea să afle mai multe. Lale îi zugrăvește un tablou departe de realitate. Nu are nimic de câștigat dacă-i spune acestui german cum erau de fapt tratați prizonierii acolo. Îi spune ce făcea și că ar prefera să muncească decât să stea degeaba. Câteva zile mai târziu, soldatul îl întreabă dacă ar vrea să se mute într-un alt lagăr care ține de Mauthausen, la Saurer Werke, în Viena. Gândindu-se că nu poate fi mai rău decât aici și cu asigurări din partea soldatului că sunt condiții ceva mai bune și comandantul de acolo e prea bătrân ca să-i mai pese, Lale acceptă oferta. Gardianul îi atrage atenția că lagărul acela nu primește evrei, așa că ar face bine să nu-și divulge religia.

A doua zi, îi spune:

— Ia-ți lucrurile. Pleci de-aici.

Lale se uită în jur.

— Sunt gata.

— Pleci cu camionul în circa o oră. Du-te la rând la poartă. Numele tău e pe listă.

— Numele?

— Da. Trebuie să-ți ții ascuns numărul de pe braț, ai înțeles?

— Pot să răspund la numele meu?

— Da, nu uita. Succes.

— Înainte să pleci, aș vrea să-ți dau ceva.

Soldatul pare nedumerit.

Lale scoate un diamant din gură, îl șterge de cămașă și i-l întinde.

— Acum nu mai poți să spui că n-ai primit niciodată nimic de la un evreu.

Viena. Cine n-ar vrea să viziteze Viena? Pentru Lale era o destinație de vis când era tânăr și mereu îndrăgostit. Însuși cuvântul sună romantic, plin de stil și posibilități. Dar știe că acum nu se va ridica la înălțimea acestei imagini.

Doi soldați îi privesc cu indiferență pe Lale și pe ceilalți când sosesc. Găsesc o baracă și li se spune unde și când o să primească de mâncare. Gândurile lui Lale sunt stăpânite de Gita și de felul în care să ajungă la ea. Să fie aruncat dintr-un lagăr în altul, și iar în altul... nu mai poate suporta multă vreme.

Câteva zile observă împrejurimile. Îl vede pe comandantul lagărului cu mersul lui tremurat și se întreabă cum de mai respiră. Stă de vorbă cu soldați abordabili și încearcă să înțeleagă dinamica dintre deținuți. Când descoperă că este probabil singurul deținut slovac de aici, hotărăște să stea mai retras. Polonezi, ruși și câțiva italieni stau toată ziua și vorbesc fiecare cu-ai lui, lăsându-l pe Lale izolat în cea mai mare parte a timpului.

Într-o zi, doi tineri se apropie de el codindu-se.

— Se zice că ai fost *Tätowierer* la Auschwitz.

— Cine zice?

— Cineva a spus că te-a cunoscut acolo și că ta-
tuai prizonierii.

Lale ia mâna tânărului și îi ridică mâneca. Nici un
număr. Se întoarce spre celălalt.

— Dar tu, tu ai fost acolo?

— Nu, dar e adevărat ce se spune?

— Am fost *Tätowierer*, și ce dacă?

— Nimic, întrebam doar.

Băieții se îndepărtează. Lale se întoarce la visurile
lui. Nu-i vede pe ofițerii SS apropiindu-se decât când
îl ridică cu forța în picioare și-l împing până într-o
clădire din apropiere. Lale se trezește în fața bătrânu-
lui comandant, care îi face semn cu capul unuia dintre
ofițerii SS. Acesta îi suflecă mâneca lui Lale, dezvălu-
indu-i numărul.

— Ai fost la Auschwitz? întreabă comandantul.

— Da, domnule.

— Ai fost *Tätowierer* acolo?

— Da, domnule.

— Deci ești evreu?

— Nu, domnule, sunt catolic.

Comandantul ridică o sprânceană.

— Cum? N-am știut că erau și catolici la Auschwitz.

— Erau de toate religiile, domnule, alături de in-
fractori și deținuți politici.

— Ești infractor?

— Nu, domnule.

— Și nu ești evreu?

— Nu, domnule, sunt catolic.

— Ai răspuns „nu“ de două ori. Te mai întreb o singură dată. Ești evreu?

— Nu, nu sunt. Uitați, să vă dovedesc.

Și spunând acestea, Lale își desface șnurul ce-i ține pantalonii, care cad pe podea. Își agață marginea chi-loșilor cu degetele și începe să-i tragă în jos.

— Oprește-te. N-am nevoie să văd. Bine, poți să pleci.

Punându-și la loc pantalonii și străduindu-se să-și controleze respirația, care amenință să-l dea de gol, Lale iese grăbit din birou. În biroul de afară se oprește și se prăbușește pe un scaun. Ofițerul de la biroul de alături se uită la el.

— Ce ai?

— Nimic, sunt bine, doar că am amețit un pic. Știți cumva în ce dată suntem?

— E 22, nu, stai, 23 aprilie. De ce?

— Nimic, așa, mulțumesc. La revedere.

Afară, Lale se uită la deținuții care stau leneși prin curte și la gardienii care par și mai leneși. *Trei ani. Mi-ai luat trei ani din viață. Nu vă mai dau nici o zi.* În spatele barăcilor, Lale merge de-a lungul gardului, scuturându-l în căutarea unui punct slab. Nu-i ia mult până găsește unul. Gardul e ieșit la nivelul pământului și el reușește să-l tragă spre el. Neobosindu-se măcar să verifice dacă-l vede cineva, se strecoară pe dedesubt și se îndepărtează calm.

Pădurea îi oferă adăpost față de orice patrulare germane. În timp ce se afundă în ea, aude zgomot de

salve de tun și foc de pușcă. Nu știe dacă să meargă spre el sau să fugă în direcția opusă. În timpul unei scurte pauze de focuri, aude susurul unui pârâu. Ca să ajungă la apă, trebuie să se apropie de locul împușcăturilor, dar întotdeauna a avut o busolă internă și direcția aceea pare cea bună. Dacă de partea cealaltă a pârâului sunt ruși, sau chiar americani, li se va preda bucuros. Când începe să se întunece, vede în depărtare tunuri și luminile focurilor trase. Dar el la pârâu vrea să ajungă, în speranța că poate e și un pod peste el și o cale de scăpare. Când ajunge, dă mai degrabă de un râu decât de un pârâu. Se uită pe malul celălalt și ascultă zgomotul tunurilor.

Trebuie să fie rușii. Vin spre voi. Cufundându-se în apă, Lale e șocat de cât de rece e. Înoată încet în râu, cu grijă să nu tulbure apa prea mult și să fie văzut. Oprindu-se, ridică mâna și ascultă. Salvele de tun sunt mai aproape.

— La naiba, murmură el.

Se oprește din înotat și se lasă purtat de curent direct spre locul focurilor, ca un buștean sau un cadavru oarecare, ce poate trece neobservat. Când crede că se află în siguranță în afara zonei de luptă, înoată frenetic până la malul opus. Iese din râu și își târăște trupul șiroind de apă între copaci, apoi se prăbușește cuprins de frisoane și își pierde cunoștința.

Lale se trezește și simte soarele pe față. Hainele i s-au uscat un pic și aude râul curgând mai jos. Se târăște pe burtă printre copacii care l-au ascuns în timpul nopții și ajunge la marginea unei șosele. Pe ea mărșăluiesc soldați ruși. Pândește o vreme, temându-se de focuri de armă. Dar soldații sunt relaxați. Hotărăște să nu-și mai amâne planul de a ajunge acasă.

Lale ridică mâinile și iese pe șosea, surprinzând un grup de soldați. Aceștia ridică pe loc puștile.

— Sunt slovac. Am fost trei ani într-un lagăr de concentrare.

Soldații schimbă priviri între ei.

— Valea, zice unul, și își reiau marșul, unul dintre ei îmbrâncindu-l în trecere pe Lale. Stă locului câteva minute, în timp ce alți soldați trec pe lângă el, ignorându-l. Acceptându-le indiferența, începe să meargă, având parte doar de câte-o privire rapidă când și când. Hotărăște să se îndrepte în direcția opusă, făcându-și socoteala că probabil rușii se duc să se lupte cu nemții, așa că i se pare înțelept să se îndepărteze cât mai mult de ei.

Într-un târziu, un jeep îl ajunge din urmă și se oprește. Un ofițer de pe bancheta din spate se uită cu atenție la el.

— Tu cine naiba ești?

— Sunt slovac. Am fost trei ani prizonier la Auschwitz.

Își suflecă mâneca și-i arată numărul tatuat.

— N-am auzit niciodată de ăsta.

Lale înghite în sec. I se pare inimaginabil că un loc atât de cumplit nu este cunoscut.

— E în Polonia. Asta-i tot ce pot să vă spun.

— Vorbești rusește perfect, zice ofițerul. Mai știi și alte limbi?

— Cehă, germană, franceză, maghiară și polonă.

Ofițerul îl privește mai atent.

— Și unde crezi că te duci?

— Acasă, în Slovacia.

— Ba nu. Am o treabă pentru tine. Urcă.

Lale vrea să fugă, dar n-ar avea nici o șansă, așa că se urcă lângă șofer.

— Întoarce, mergem la Cartierul general, îi spune ofițerul acestuia.

Jeepul saltă peste gropi și șanțuri, înapoi de unde a venit. Câțiva kilometri mai încolo trec printr-un sătuc, apoi intră pe un drum neasfaltat care urcă spre o vilă mare din vârful unui deal, cu vedere spre o vale frumoasă. Mașina intră pe o alee circulară largă, pe care sunt parcate mai multe automobile scumpe. De o parte și de alta a unei intrări impozante stau doi

soldați. Jeepul oprește, șoferul se dă jos și îi deschide ușa ofițerului din spate.

— Vino cu mine! spune acesta.

Lale îl urmează în holul vilei. Se oprește, șocat de opulența din jurul lui. O scară maiestuoasă, opere de artă – picturi și tapiserii pe fiecare perete – și mobilă de o calitate cum n-a mai văzut niciodată. A pășit într-o lume dincolo de puterea lui de înțelegere. După câte a îndurat, e aproape dureros.

Ofițerul se îndreaptă spre o încăpere care dă în holul principal, făcându-i semn lui Lale să-l urmeze. Intră într-o cameră mare, superb mobilată. Încăperea e dominată de un birou de mahon și de omul care stă la el. Judecând după uniformă și însemnele aferente, Lale se află în fața unui ofițer de grad foarte înalt. La intrarea lor, omul ridică privirea.

— Pe cine avem aici?

— Pretinde că a fost prizonier la naziști trei ani. Bănuiesc că e evreu, dar nu cred că are importanță. Ceea ce are importanță e că vorbește și rusă, și germană, zice ofițerul.

— Și?

— M-am gândit că ne-ar putea fi util. Știți, în discuțiile cu localnicii.

Ofițerul superior se lasă pe spătarul scaunului, părând să chibzuiască.

— Atunci, pune-l la treabă. Găsește pe cineva să-l păzească și împușcați-l dacă încearcă să evadeze!

Pe când Lale e escortat afară din cameră, ofițerul superior adaugă:

— Și puneți-l să se spele și dați-i niște haine mai bune.

— Da, domnule. Cred că ne va folosi de minune.

Lale îl urmează pe ofițer. *Nu știu ce vor de la mine, dar dacă înseamnă o baie și haine curate...* Traversază holul și urcă la etajul întâi; observă că mai sunt două etaje. Intră într-un dormitor și rusul se duce la șifonier și-l deschide. Haine de damă. Fără un cuvânt, iese și se duce în următorul dormitor. De data asta, haine bărbătești.

— Găsește ceva ce ți se potrivește și arată bine. Ar trebui să fie o baie acolo, îi arată el. Spală-te și eu mă întorc curând.

Închide ușa în urma lui. Lale se uită prin cameră. E un pat mare cu baldachin, cu cuverturi grele și munți de perne de toate formele și mărimile, un scrin care i se pare a fi din abanos masiv, o măsuță cu o lampă Tiffany și un fotoliu cu o tapițerie superb brodată. Cât și-ar dori să fie și Gita aici! Își înăbușă gândul. Nu-și poate permite să se gândească la ea. Nu încă.

Își trece mâinile peste costumele și cămășile din șifonier, atât de zi, cât și de gală, și peste toate accesoriile necesare pentru a-l readuce la lumină pe Lale. Alege un costum și îl ridică în fața oglinzii, admirând priveliștea: o să-i vină aproape perfect. Îl aruncă pe pat. O cămașă albă i se alătură curând. Dintr-un sertar ia niște chiloți moi, șosete apretate și o curea de piele moale, maro. În alt dulap găsește o pereche de pantofi lustruiți, asortați la costum. Își bagă picioarele goale în ei. Perfecti.

O ușă dă spre baie. Accesoriiile aurii strălucesc pe gresia albă care acoperă pereții și podeaua; o fereastră mare filtrează lumina soarelui la apus printr-un vitraliu galben cu verde închis. Intră și stă nemișcat multă vreme, anticipând plăcerea. Apoi umple cada și se cufundă în ea, desfătându-se până când apa se răcește. Mai lasă să curgă niște apă fierbinte; nu se grăbește cu prima lui baie după trei ani încheiați. În cele din urmă, iese și se șterge cu un prosop moale pe care l-a găsit atârnat de suport alături de încă vreo câteva. Se întoarce în dormitor și se îmbracă încet, savurând senzația bumbacului moale și a șosetelor de lână. Nimic nu zgârie, nu irită și nu atârnă fără formă pe corpul slăbit. În mod evident proprietarul acestui costum este suplu.

Se așază un moment pe pat, așteptând să se întoarcă ofițerul care-l avea în grijă. Apoi hotărăște să mai exploreze încăperea. Trage draperiile mari, dând la iveală ferestrele până-n pământ, care dau pe un balcon. Deschide ușile cu un gest grațios și pășește afară. *Doamne, unde sunt?* În fața lui se întinde o grădină desăvârșită, al cărei gazon se pierde în pădure. Vede perfect aleea circulară de jos, unde mai multe mașini parchează și depun alți înalți funcționari ruși. Aude ușa camerei lui deschizându-se și când se întoarce îl zărește pe ofițer alături de un militar cu grad mai mic. Rămâne pe balcon. Cei doi vin la el și se uită în curte.

— E frumos, așa-i? spune cel care-l adusese.

— V-ați descurcat bine. E o comoară.

Ofițerul râde.

— Da, așa-i. Cartierul ăsta general e un pic mai confortabil decât cel pe care-l aveam pe front.

— Aveți de gând să-mi spuneți ce vreți să fac?

— El e Friedrich. O să fie gardianul tău. O să te împuște dacă încerci să evadezi.

Lale se uită la soldat. Mușchii brațelor îi umflă mânecile cămășii și pieptul e cât pe-aici să rupă nasturii care-l țin strâns. Buzele lui subțiri nu schițează nici un zâmbet, nici o grimasă. Lale înclină capul în semn de salut, dar nu i se răspunde.

— N-o să te păzească numai aici, ci o să te ducă în fiecare zi în sat să faci cumpărături. Înțelegi?

— Ce cumpăr?

— Ei bine, vin nu, avem o pivniță plină. De mâncare cumpără bucătarii. Ei știu ce le trebuie...

— Atunci mai rămâne...

— Distracția.

Lale nu lasă să se vadă nimic pe fața lui.

— O să te duci în sat în fiecare dimineață să găsești tinere domnișoare interesate să petreacă niște timp aici, cu noi, seara. Pricepi?

— O să fiu peștele vostru?

— Înțelegi perfect.

— Și cum o să le conving? Le spun că sunteți toți băieți chipeși și o să vă purtați frumos cu ele?

— O să-ți dăm lucruri cu care să le trezești interesul.

— Ce fel de lucruri?

— Vino cu mine.

Cei trei coboară la parter într-o altă cameră somptuoasă, unde un ofițer deschide un seif mare din perete. Ofițerul intră în seif și scoate două cutii de metal, pe care le pune pe birou. Într-una sunt bani, în cealaltă bijuterii. Lale vede că înăuntru mai sunt multe astfel de cutii.

— Friedrich o să te aducă aici în fiecare dimineață și o să iei și bani, și bijuterii pentru fete. Avem nevoie de opt-zece în fiecare seară. Arată-le plata și, dacă e nevoie, dă-le o sumă mică de bani în avans. Spune-le că vor primi restul când ajung la vilă, și când seara se sfârșește vor fi duse acasă tefere și nevătămate.

Lale încearcă să bage mâna în cutia cu bijuterii, care e închisă prompt.

— Ați stabilit deja un tarif cu ele? întreabă el.

— Te las pe tine să-ți dai seama. Pur și simplu obține cel mai bun preț posibil. Ai înțeles?

— Sigur, vreți vită calitatea întâi la preț de cârnați.

Lale știe ce să spună.

Ofițerul râde.

— Du-te cu Friedrich; o să-ți arate casa. Poți să mănânci în bucătărie sau în camera ta – spune-le bucatarilor cum preferi.

Friedrich îl duce pe Lale jos și îl prezintă celor doi bucătari. Le spune că ar prefera să mănânce în camera lui. Friedrich îi atrage atenția să nu meargă mai sus de etajul întâi și, chiar și acolo, să nu intre în altă cameră decât într-a lui. Pricepe mesajul cât se poate de bine.

Câteva ore mai târziu, i se aduce o mâncare de miel cu un sos gros, cremos. Morcovii sunt gătiți *al dente*, în unt. Mâncarea e presărată cu sare, piper și pătrunjel proaspăt. Se întrebase dacă nu și-o fi pierdut capacitatea de a aprecia aromele bogate. Nu și-a pierdut-o. Ce a pierdut însă e capacitatea de a se bucura de mâncarea din fața lui. Cum ar putea, când Gita nu e aici, ca s-o împartă cu ea? Când nici măcar nu știe dacă ea are ce mânca? Când nu știe... dar gândul ăsta și-l reprimă. Acum e aici, și trebuie să facă ceea ce are de făcut înainte s-o poată căuta. Mănâncă numai jumătate din ce e pe farfurie. Întotdeauna pune deoparte ceva; așa a trăit în acești ultimi ani. Pe lângă mâncare, Lale bea aproape o sticlă de vin. Îi trebuie un oarecare efort să se dezbrace înainte de a se prăbuși în pat și a se lăsa cuprins de somnul bețivilor.

A doua zi dimineața e trezit de zdrăngănitul unei tăvi de mic dejun pusă pe masă. Nu-și mai amintește dacă și-a încuiat sau nu camera. Poate că bucătarul are oricum o cheie. Tava goală din seara precedentă și sticla sunt luate. Totul fără un cuvânt.

După micul dejun, face un duș scurt. Tocmai își pune pantofii, când intră Friedrich.

— Ești gata?

Lale aprobă din cap.

— Să mergem.

Prima oprire, biroul cu seif. Friedrich și încă un ofițer privesc cum Lale alege o sumă de bani, care e numărată și notată într-un registru, apoi o combina-

ție de mici bijuterii și câteva pietre prețioase, notate și ele.

— Iau mai mult decât o să am probabil nevoie, pentru că e prima dată și habar n-am care e tariful, bine? le spune el celor doi.

Ei ridică din umeri.

— Ai grijă doar să aduci înapoi ce nu dai, îi spune ofițerul contabil.

Punând banii într-un buzunar și bijuteriile în celălalt, Lale îl urmează pe Friedrich într-un garaj mare de lângă vilă. Acesta ia un jeep, Lale urcă și merg cei câțiva kilometri până în satul prin care a trecut cu o zi înainte. *Oare ieri a fost? Cum de mă simt atât de diferit deja?* Pe drum, Friedrich îi spune că seara vor veni cu o camionetă să ia fetele. Nu e confortabil, dar e singurul lor vehicul în care încap douăsprezece persoane. Când intră în sat, Lale întreabă:

— Așadar, unde să caut fetele care ar putea fi de acord?

— Te las în capul străzii. Intră în toate prăvăliile. Lucrătoare sau cliente, nu contează, atâta vreme cât sunt tinere și de preferat drăguțe. Află-le prețul, arată-le plata – dacă vor un avans, dă-le numai bani. Spune-le că le vom lua la ora șase din fața brutăriei. Unele au mai fost.

— De unde o să știu dacă nu au pe cineva?

— Probabil că o să spună nu. S-ar putea și să arunce cu ceva în tine, așa că fii pregătit să te ferești. În timp ce Lale coboară, Friedrich adaugă: Eu o să aștept și o să te urmăresc. Nu te grăbi. Și să nu faci vreo prostie.

Lale se îndreaptă spre o prăvălie din apropiere, sperând că astăzi nici un soț sau iubit n-a ieșit la cumpărături cu partenera lui. Când intră, toată lumea se uită la el. Salută în rusă, apoi își amintește că e în Austria și o dă pe germană.

— Bună ziua, doamnelor, ce mai faceți?

Femeile se uită una la alta. Câteva chicotesc, apoi o vânzătoare întreabă:

— Pot să te ajut? Cauți ceva pentru soția dumitale?

— Nu tocmai. Vreau să vorbesc cu voi toate.

— Ești rus? întreabă o clientă.

— Nu, sunt slovac. Dar sunt aici din partea armatei sovietice.

— Stai la vilă? întreabă o altă clientă.

— Da.

Spre ușurarea lui, una din vânzătoare spune:

— Ai venit să vezi dacă vrem să petrecem diseară?

— Da, da, de-asta am venit. Ați mai fost acolo?

— Eu am fost. Nu mai face fața asta speriată. Știm toate ce vrei.

Lale se uită în jur. Sunt două vânzătoare și patru cliente.

— Ei bine? spune el precaut.

— Arată-ne ce ai, spune o clientă.

Își golește buzunarele pe tarabă și fetele se adună în jurul lui.

— Cât putem lua?

Lale se uită la fata care a mai fost la vilă.

— Cu cât ai fost plătită ultima oară?

Ea îi flutură pe sub nas un inel cu perlă și diamante.

— Plus zece mărci.

— Bine, ce-ar fi să-ți dau cinci mărci acum, alte cinci diseară și o bijuterie la alegere?

Fata scotocește printre ele și alege o brățară cu perle.

— O iau pe asta.

Lale i-o ia din mână cu blândețe.

— Nu încă, spune el. Să fii la brutărie diseară la șase. Ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles! zice ea.

Lale îi întinde cinci mărci, pe care ea și le îndeasă în sân.

Celelalte fete studiază bijuteriile și își alege fiecare ce vrea. Lale îi dă fiecareia câte cinci mărci. Nimeni nu se târguiește.

— Mulțumesc, doamnelor. Înainte să plec, îmi puteți spune unde aș mai putea găsi câteva frumuseți ca voi?

— Ai putea încerca la cafeneaua aflată la două uși de aici, sau la bibliotecă, îi sugerează una dintre ele.

— Ai grijă cu bunicuțele din cafenea, zice o femeie chicotind.

— Cum adică „bunicuțe”? întreabă Lale.

— Știi tu, femei bătrâne – unele dintre ele au peste treizeci de ani!

Lale zâmbește.

— Ascultă, spune originala voluntară, ai putea opri orice femeie pe care o întâlnești pe stradă. Toate știm ce vrei, și sunt destule printre noi care au nevoie de mâncare și băuturi bune, chiar dacă trebuie să le împărțim cu porcii ăia de ruși urâți. Aici n-au mai rămas bărbați să ne ajute. Facem ce trebuie să facem.

— Și eu la fel, le spune Lale. Vă mulțumesc tuturor foarte mult, abia aștept să ne vedem diseară.

Iese din magazin și se sprijină de un zid, trăgând aer în piept. O singură prăvălie, jumătate din fetele cerute. Cercetează trotuarul de vizavi. Friedrich îl privește. Îi face semn că e bine.

Așa, unde e cafeneaua aia? Pe drum, Lale oprește trei femei tinere, dintre care două acceptă să vină la petrecere. În cafenea mai găsește trei. I se pare că au treizeci-treizeci și ceva de ani, dar sunt încă femei frumoase, cu care oricine ar vrea să fie văzut.

În seara aceea Lale și Friedrich le iau pe femei, care așteaptă toate la brutărie, așa cum li s-a spus. Sunt îmbrăcate elegant și machiate. Are loc tranzacția în bani și bijuterii stabilită, controlată sumar de Friedrich.

Le privește în timp ce intră în vilă. Se țin de mână, cu o expresie hotărâtă pe chip, râzând din când în când.

— Dă-mi ce-a rămas, zice Friedrich stând lângă Lale.

Acesta scoate niște bancnote și câteva bijuterii din buzunare și i le întinde lui Friedrich, care pare satisfăcut că tranzacțiile s-au făcut corect. Acesta bagă buzunarele în buzunar, apoi începe să-l percheziționeze pe Lale, băgându-i adânc mâinile în buzunare.

— Hei, ai grijă, spune Lale. Nu ne cunoaștem atât de bine!

— Nu ești genul meu.

La bucătărie s-a aflat probabil de întoarcerea lui, căci îi sosește cina la scurtă vreme după ce intră în camera sa. Mănâncă, apoi iese pe balcon. Sprijinindu-se de balustradă, privește cum vin și pleacă mașinile. Din când în când, zgomotul petrecerii de jos răzbate până la el și e mulțumit că aude doar râsete și conversație. Se întoarce în cameră și începe să se dezbrace pentru culcare. Pipăind în tivul pantalonilor, găsește micul diamant pe care l-a pus acolo. Scoate o șosetă din sertar și ascunde diamantul în ea, apoi se duce la culcare.

E trezit câteva ore mai târziu de râsete și discuții venind dinspre ușa de la balcon. Iese și vede cum fetele se urcă în camionetă ca să fie duse acasă. Majoritatea par bete, dar nici una nu arată ca și cum ar fi supărată. Se duce înapoi la culcare.

În următoarele câteva săptămâni Lale și Friedrich își fac excursia în sat de două ori pe zi. Devine bine-cunoscut acolo; până și femeile care nu vin niciodată la vilă știu cine e și-l salută când se întâlnesc. Prăvălia și cafeneaua sunt două dintre locurile lui preferate și curând fetele încep să se adune la ora la

care știu că sosește el. Adeseori e întâmpinat cu un sărut pe obraz de cele care vin regulat și i se cere să vină și el seara la petrecere. Par chiar mâhnite că nu-și face apariția niciodată.

Într-o zi, la cafenea, Serena, o chelneriță, spune cu voce tare:

— Lale, te însori cu mine când se termină războiul?

Celelalte fete chicotesc și femeile mai în vârstă țățâie dezaprobat.

— E îndrăgostită de tine, Lale. Nu-l vrea pe nici unul dintre porcii ăștia de ruși, indiferent câți bani ar avea, adaugă una dintre cliente.

— Ești o fată foarte frumoasă, Serena, dar mă tem că inima mea aparține altcuiva.

— Cui? Cum o cheamă? întreabă Serena indignată.

— O cheamă Gita și îi sunt promis. O iubesc.

— Te așteaptă? Unde e?

— Nu știu unde e acum, dar o s-o găsesc.

— De unde știi măcar dacă e în viață?

— A, e în viață. Ție nu ți s-a întâmplat să știi pur și simplu ceva?

— Nu sunt sigură.

— Atunci n-ai fost niciodată îndrăgostită. Ne vedem mai târziu, fetelor. La șase fix. Să nu întârziți.

Un cor de rămas-bun îl acompaniază până la ieșire.

În seara aceea, pe când adaugă un rubin mare la comoara lui, îl cotopește un cumplit dor de casă.

Şade pe pat multă vreme. Amintirile despre casă i-au fost întinate de amintirile din război. Vede acum tot ce-a iubit, toţi oamenii dragi lui, numai prin ochelari înnegriţi de suferinţă şi pierderi. Când reuşeşte să se adune, goleşte şoseta pe pat şi numără pietrele preţioase pe care a reuşit să le sustragă de-a lungul săptămânilor. Apoi iese pe balcon. Noaptea devin mai calde şi câţiva petrecăreţi sunt afară, pe gazon, unii stând relaxaţi, alţii jucând un fel de leapşa. O bătaie în uşa camerei lui îl face să tresară. Din prima seară, Lale şi-a încuiat uşa fie că e în cameră, fie că nu. Dând fuga să deschidă, Lale vede nestematele pe pat şi trage repede cuvertura peste ele. Nu vede ultimul rubin căzând pe jos.

— De ce era încuiată uşa? întreabă Friedrich.

— Nu vreau să mă trezesc împărţind patul cu vreunul dintre camarazii tăi. Pe unii am observat că nu-i interesează câtuşi de puţin fetele pe care le aducem.

— Înţeleg. Eşti un bărbat arătos. Ştii că te-ar răsplăti frumos dacă ai fi înclinat.

— Nu sunt.

— Ai vrea una dintre fete? Au fost plătite deja.

— Nu, mulţumesc.

Friedrich zăreşte ceva sclipind pe covor. Se apleacă şi ia rubinul.

— Dar asta ce e?

Lale se uită surprins la piatră.

— Poţi să-mi explici ce-i cu asta, Lale?

— Probabil mi s-a prins în cusătura buzunarului.

— Serios?

— Crezi că dacă l-aș fi luat cu intenție l-aș fi lăsat acolo, să-l găsești tu?

Friedrich chibzuiește.

— Presupun că nu. Îl bagă în buzunar. O să-l pun înapoi în seif.

— Ce voiai să-mi spui? întreabă Lale, schimbând subiectul.

— Măine o să fiu transferat, așa că o să-ți faci rundele de dimineață și adunările de seară singur de acum încolo.

— Cu altcineva, vrei să zici?

— Nu. Ai dovedit că se poate avea încredere în tine; generalul e foarte impresionat. Pur și simplu făceai și până acum și când o fi timpul să plecăm cu toții s-ar putea să fie și o mică primă pentru tine.

— Îmi pare rău că pleci. Îmi plăceau conversațiile noastre pe drum. Ai grijă de tine; războiul nu s-a terminat.

Își strâng mâinile.

Odată rămas singur, încuiat în siguranță în camera lui, Lale adună pietrele prețioase și le pune la loc în șosetă. Ia cea mai frumoasă valiză din șifonier și o pune deoparte. Pune pe masă o cămașă și câteva perechi de chiloți și șosete, sub care strecoară o pereche de pantofi.

A doua zi dimineața, Lale face duș și se îmbracă cu hainele alese, inclusiv patru perechi de chiloți și trei perechi de șosete. Pune șoseta cu nestematele în

buzunarul interior al hainei. Aruncă o ultimă privire prin cameră, apoi se duce la seif. Își ia cantitatea obișnuită de bani și bijuterii și e gata să plece, când ofițerul contabil îl oprește.

— Stai. Ia mai mult azi. În seara asta sosesc doi ofițeri de grad foarte înalt de la Moscova. Cumpără-le ce e mai bun.

Lale ia bani și bijuterii în plus.

— În dimineața asta s-ar putea să mă întorc ceva mai târziu. Mă duc și la bibliotecă, să văd dacă pot să împrumut o carte.

— Avem cărți și-n biblioteca de aici.

— Mulțumesc, dar acolo sunt mereu ofițeri, și... în fine, încă mă simt intimidat. Înțelege?

— A, bine. Cum vrei.

Lale intră în garaj și-l salută din cap pe mecanic, care e ocupat să spele o mașină.

— O zi minunată, Lale. Cheile sunt în jeep. Aud că azi pleci singur.

— Da, Friedrich a fost transferat; sper că nu pe front.

Mecanicul râde.

— Ar fi culmea ghinionului.

— A, am primit permisiunea să mă întorc mai târziu ca de obicei azi.

— Vrei și tu un pic de acțiune, ai?

— Așa ceva. Ne vedem mai târziu.

— Bine, o zi bună.

Lale sare nonșalant în jeep și se îndepărtează de vilă fără a privi în urmă. În sat, parchează în capul

străzii principale, lasă cheile în contact și pleacă. Vede o bicicletă sprijinită în fața unei prăvălii, pe care o ia liniștit. Apoi sare pe ea și gonește spre ieșirea din sat.

Câțiva kilometri mai încolo, e oprit de o patrulă rusească.

Un ofițer tânăr îl întreabă răstit:

— Unde te duci?

— Am fost prizonier la germani trei ani. Sunt din Slovacia și mă duc acasă.

Rusul apucă ghidonul, forțându-l pe Lale să coboare. Se întoarce cu spatele la el și primește un șut în fund.

— Mersul pe jos o să-ți facă bine. Acum șterge-o.

Lale se îndepărtează. *N-are rost să protestez.*

Se lasă seara, dar el nu se oprește din mers. Vede în față luminile unui orașel și grăbește pasul. Peste tot mișună soldați ruși, și deși îl ignoră, simte că trebuie să meargă mai departe. La marginea orașului dă de o gară și se duce repede spre ea, gândindu-se că poate găsește o bancă pe care să se culce câteva ore. Leșind pe un peron, găsește un tren, dar nici un semn de viață. Trenul îl umple de neliniște, dar își reprimă teama și se plimbă pe lângă el, trăgând cu ochiul înăuntru. Vagoane. Vagoane pentru oameni. Îi atrage atenția o lumină în biroul gării și se îndreaptă spre ea. Înăuntru, șeful de gară se leagănă pe un scaun; îi cade capul de somn și el tot încearcă să rămână treaz. Lale se retrage de la fereastră și simulează un acces de tuse,

apoi se apropie cu o siguranță pe care n-o simte de fapt. Șeful de gară, acum treaz, vine la fereastră și o întredeschide cât să poată sta de vorbă.

— Pot să te ajut?

— Unde merge trenul ăsta?

— La Bratislava.

— Pot să merg cu el?

— Poți să plătești?

Lale scoate șoseta din haină, extrage două diamante și i le întinde. Când face asta, mâneca de pe brațul stâng i se ridică, dezvăluindu-i tatuajul. Șeful de gară ia pietrele.

— Ultimul vagon, n-o să te deranjeze nimeni acolo. Dar pleacă abia la șase dimineața.

Lale se uită la ceasul gării. *Peste opt ore.*

— Pot să aștept. Cât durează călătoria?

— Circa o oră și jumătate.

— Mulțumesc. Mulțumesc foarte mult.

În timp ce se îndreaptă spre ultimul vagon e strigat de șeful de gară, care îl ajunge din urmă și îi întinde mâncare și un termos.

— E doar un sandvici făcut de nevastă-mea, dar cafeaua e fierbinte și tare.

Luând mâncarea și cafeaua, Lale lasă umerii în jos și nu-și poate reține lacrimile. Când ridică privirea, vede că și șeful de gară are lacrimi în ochi. Acesta se întoarce și se duce înapoi spre birou.

— Îți mulțumesc.

Abia poate rosti cuvintele.

Când ajunge la granița cu Slovacia se crapă de ziuă. Un funcționar se apropie de el și-i cere actele. Lale își suflecă mâneca să-și arate singura formă de identificare: 3 2 4 0 7.

— Sunt slovac, spune el.

— Bun venit acasă!

Bratislava. Lale coboară din tren în orașul în care a trăit și a fost fericit, unde ar fi trebuit să se desfășoare viața lui în ultimii trei ani. Rătăcește prin cartierele pe care le cunoștea atât de bine. Multe sunt acum aproape de nerecunoscut din cauza bombardamentelor. Aici nu e nimic pentru el. Trebuie să găsească o cale de întoarcere la Krompachy, aflat la vreo patru sute de kilometri distanță: va fi o lungă călătorie spre casă. Îi ia patru zile de mers pe jos, întrerupt din când în când de câte o bucată de drum în trăsură cu cai, sau călare pe cal, fără șa, ori în remorca unui tractor. Plătește, când e nevoit, în singurul mod în care poate: un diamant ici, un smarald colo. În cele din urmă pășește pe strada pe care a crescut și ajunge în fața casei părintești. Gardul din față a dispărut, mai sunt doar câteva uluci contorsionate. Florile, cândva mândria și bucuria mamei lui, sunt sufocate de buruieni și iarbă. Peste o fereastră spartă e bătută în cuie o scândură grosolană.

O femeie mai în vârstă iese din casa de vizavi și vine cu mers apăsător spre el.

— Ce cauți aici? Pleacă! țipă ea agitând o lingură de lemn.

— Îmi pare rău. Doar că... am locuit aici.

Bătrâna îi scrutează chipul, începând să-l recunoască.

— Lale? Tu ești?

— Da. Ah, doamnă Molnar, dumneavoastră sunteți? Arătați... păreți...

— Bătrână. Știu. Doamne, Lale, chiar tu ești?

Se îmbrățișează. Cu voci sugrumate, se întreabă unul pe altul ce mai fac, fără ca vreunul să-l lase pe celălalt să răspundă până la capăt. În cele din urmă, vecina se desprinde de el.

— Și de ce stai în drum? Hai, du-te acasă!

— Stă cineva aici?

— Sora ta, sigur. O, Doamne... nu știe că ești în viață?

— Sora mea! Goldie trăiește?

Lale traversează strada în fugă și bate tare la ușă. Cum nu răspunde nimeni imediat, mai bate o dată. Aude dinăuntru:

— Vin, vin.

Goldie deschide ușa. La vederea fratelui ei, leșină. Doamna Molnar îl urmează înăuntru, iar el o ridică pe sora lui și o întinde pe o canapea. Doamna Molnar aduce un pahar cu apă. Ținând drăgăstos capul lui Goldie în brațe, Lale așteaptă ca ea să deschidă ochii. Când își revine, îi întinde apa. Ea suspină, vărsând-o aproape pe toată. Doamna Molnar iese încet, în timp

ce Lale își leagă sora, dând și el frâu liber lacrimilor. Trece un timp până să poată vorbi și să-i pună întrebările al căror răspuns îl dorește cu atâta disperare.

Veștile sunt sumbre. Părinții lor au fost luați la numai câteva zile după plecarea lui. Goldie habar n-are unde au fost duși sau dacă mai sunt în viață. Max a intrat în mișcarea de partizani și a fost ucis în luptele cu nemții. Soția lui și cei doi băieței au fost luați și duși, din nou, nu se știe unde. Singura veste bună pe care poate să i-o dea Goldie este despre ea. S-a îndrăgostit de un rus și sunt căsătoriți. Acum o cheamă Sokolov. Soțul ei e plecat cu treburi și urmează să se întoarcă peste câteva zile.

Lale o urmează în bucătărie, nevrând s-o scape din ochi, iar ea pregătește ceva de mâncare. După ce mănâncă, stau de vorbă până târziu în noapte. Oricât insistă Goldie să afle unde a fost în ultimii trei ani, el nu-i spune altceva decât că a fost într-un lagăr de concentrare din Polonia și acum e acasă.

A doua zi se destăinuie atât surorii lui, cât și doamnei Molnar despre dragostea lui pentru Gita și credința pe care o are că ea e încă în viață.

— Trebuie s-o găsești, spune Goldie. Trebuie s-o cauți!

— Nu știu de unde să încep.

— Păi de unde era? întreabă doamna Molnar.

— Nu știu. N-a vrut să-mi spună.

— Ajută-mă să înțeleg. O cunoști de trei ani și în tot acest timp nu ți-a spus nimic despre originile ei?

— N-a vrut. Urma să-mi spună în ziua când a plecat din lagăr, dar totul s-a petrecut prea repede. Nu-i știu decât numele de familie: Furman.

— Ei, e ceva, dar nu cine știe ce, îl dojenește sora lui.

— Am auzit că oamenii încep să vină acasă din lagăre, zice doamna Molnar. Toți sosesc la Bratislava. Poate e acolo.

— Dacă e să mă întorc la Bratislava, am nevoie de un mijloc de transport.

Goldie zâmbește.

— Și atunci ce mai stai aici?

În oraș, Lale întreabă pe toată lumea dacă poate cumpăra un cal, o bicicletă, un camion, orice. Cu toții îl refuză.

Pe când începe să dispere, vede venind spre el un bătrân într-o căruță mică, trasă de un singur cal. Lale pășește în fața animalului, silindu-l pe om să tragă de hățuri.

— Aș vrea să vă cumpăr calul și căruța, spune el repede.

— Cât?

Lale scoate mai multe pietre prețioase din buzunar.

— Sunt adevărate. Și valorează o grămadă de bani. După ce inspectează comoara, bătrânul spune:

— Cu o condiție.

— Care? Orice!

— Mai întâi trebuie să mă duci acasă.

Ceva mai târziu, Lale trage în fața casei surorii sale și îi arată mândru noul său mijloc de transport.

— N-am nimic să-i dau de mâncare! exclamă ea. El arată spre iarba lungă.

— Gazonul tău trebuie tuns!

În noaptea aceea, cu calul priponit în curte, doamna Molnar și Goldie se apucă să facă de mâncare pentru drum. Lui Lale i se rupe inima să-și ia rămas-bun de la ele atât de repede după ce a venit acasă, dar ele nici nu vor să audă că ar mai rămâne.

— Să nu te întorci fără Gita, sunt ultimele cuvinte pe care i le spune Goldie în timp ce el se urcă în căruță și e gata să fie aruncat din ea de calul care o ia din loc. Se uită în urmă la cele două femei care stau în fața casei lui părintești, ținându-se de mijloc, zâmbind și făcându-i cu mâna.

Vreme de trei zile și trei nopți, Lale și noul lui tovarăș călătoresc pe drumuri desfundate și prin orașe bombardate. Trec pâraiele prin vad acolo unde podurile au fost distruse. Iau diferiți oameni pe drum. Lale mănâncă puțin din proviziile lui. Simte durere din pricina familiei lui spulberate. În același timp, îi e dor de Gita, și asta-i dă voința de care are nevoie pentru a merge mai departe. Trebuie s-o găsească. I-a promis.

Când ajunge în sfârșit la Bratislava, se duce imediat la gară.

— E adevărat că supraviețuitorii din lagărele de concentrare vin acasă? întreabă el. I se spune că da și

i se dă un mers al trenurilor. Fără nici o idee despre locul în care ar fi putut ajunge Gita – nici măcar țara –, el hotărăște că singurul lucru pe care-l poate face e să aștepte fiecare tren. Se gândește să-și găsească un loc unde să stea, dar un bărbat ciudat și un cal nu sunt cei mai dezirabili chiriași, așa că doarme în căruță în orice petic de loc liber pe care-l găsește, cât timp îi trebuie calului să mănânce iarba sau până sunt goniți. Își amintește des de prietenii săi romi din lagăr și de poveștile pe care i le-au spus despre modul lor de viață. Vara se apropie de sfârșit. Plouă des, dar asta nu-l descurajează.

Două săptămâni stă Lale în gară, pândind fiecare tren care sosește. Se plimbă de-a lungul peronului, apropiindu-se de fiecare femeie care coboară.

— Ați fost la Birkenau?

De câteva ori răspunsul e „da”, și atunci el întreabă:

— Ați cunoscut-o pe Gita Furman? Era în Blocul 29.

Nimeni n-o cunoaște.

Într-o zi, șeful de gară îl întreabă dacă a înregistrat-o pe Gita la Crucea Roșie, care ia numele celor dispăruți și ale celor care s-au întors și îi caută pe cei dragi. Neavând nimic de pierdut, se duce în centrul orașului, la adresa care i s-a dat.

Gita merge pe strada principală împreună cu două prietene când vede o căruță caraghioasă trasă de un cal. În ea stă calm un tânăr.

Ea pășește pe carosabil.

Timpul se oprește în loc; calul se oprește de bună-voie în fața tinerei femei.

Lale se dă jos din căruță.

Gita face un pas spre el. El nu se mișcă. Ea mai face un pas.

— Bună, spune ea.

Lale cade în genunchi. Gita se întoarce spre cele două prietene, care privesc uimite.

— El e? strigă una din ele.

— Da, spune Gita. El e!

În mod evident, Lale nu are de gând să se miște, sau nu e în stare să se miște, așa că Gita se apropie de el. Îngenunchind în fața lui, spune:

— În caz că nu m-ai auzit când am plecat de la Birkenau, te iubesc!

— Vrei să te măriți cu mine? întreabă el.

— Da, vreau!

— Vrei să mă faci cel mai fericit bărbat din lume?

— Da.

Lale o ia pe Gita în brațe și o sărută. Una din prietenele ei vine și ia calul din drum. Apoi Gita cuprinde cu brațul mijlocul tânărului, lăsându-și capul pe umărul lui. Se îndepărtează împreună, contopindu-se în mulțimea străzii – un tânăr cuplu printre atâtea altele, într-un oraș devastat de război.

Lale și-a schimbat numele de familie în Sokolov, numele rusesc al surorii lui măritate – un nume mai lesne acceptat decât Eisenberg în Slovacia controlată de sovietici. El și Gita s-au căsătorit în octombrie 1945 și s-au stabilit la Bratislava. Lale a început să importe țesături fine – in, mătase, bumbac – din Europa și Asia. Le vindea fabricanților disperați să reconstruiască și să reîmbrace țara. Având în vedere că Uniunea Sovietică stăpânea întreaga Cehoslovacie, spune Lale, afacerea lui a fost singura care nu a fost naționalizată imediat de către conducătorii comuniști. În definitiv, furniza tocmai materialele pe care și le doreau ștabii din conducere pentru uzul lor personal.

Afacerea a crescut; el și-a luat un partener și profitul a sporit. Lale a început să poarte din nou haine elegante. El și Gita cinau la cele mai bune restaurante și își făceau vacanțele în stațiuni balneoclimaterice din Uniunea Sovietică. Sprijineau puternic mișcarea de înființare a unui stat evreiesc în Israel. Gita mai ales lucra discret din culise, făcând rost de bani de la

localnicii înstăriți și aranjând ca ei să fie scoși din țară. Când căsnicia partenerului de afaceri al lui Lale s-a destrămat, fosta soție a acestuia i-a denunțat pe Lale și Gita autorităților. Pe 20 aprilie 1948, Lale a fost arestat și acuzat de „export de bijuterii și alte valori din Cehoslovacia”. Mandatul de arestare continua: „Ca rezultat, Cehoslovacia a suferit inestimabile pierderi economice și Sokolov a obținut prin acțiunile lui ilegale valori semnificative în bani și proprietăți”. Cât scosese din țară bijuterii și bani, Lale nu avusese nici un câștig financiar. Donase banii.

Două zile mai târziu, afacerea i-a fost naționalizată și el a fost condamnat la doi ani de închisoare la Ilava, un loc faimos pentru că acolo erau întemnițați deținuții politici și prizonierii germani de război. Lale și Gita avuseseră inteligența să-și pună bine o parte din avere. Cu relații în guvernul slovac și în justiție, Gita a reușit să mituiască niște înalți funcționari să-i ajute. Într-o zi, Lale a primit la închisoare vizita unui preot catolic. După un timp, preotul le-a cerut gardienilor să iasă din încăpere, ca să asculte spovedania deținutului, care era sacrosanctă și destinată doar urechilor lui. Când au rămas singuri, i-a spus lui Lale să se poarte ca și cum ar începe să înnebunească. Dacă îi ieșea, aveau să aducă un psihiatru să-l vadă. Nu după mult timp, Lale a ajuns în fața unui psihiatru, care i-a spus că va aranja să fie lăsat acasă pentru câteva zile, până nu „o ia razna și nu mai poate fi recuperat”.

O săptămână mai târziu a fost dus la apartamentul unde locuia cu Gita. I s-a spus că va fi luat înapoi după două zile ca să-și ispășească sentința. În noaptea aceea, cu ajutorul unor prieteni, au ieșit prin spatele blocului, fiecare cu câte o valiză cu lucruri și un tablou de care Gita a refuzat să se despartă. Tabloul înfățișa o țigancă. Au luat și o mare sumă de bani ca s-o dea unui om de legătură din Viena, pentru Israel. Apoi s-au ascuns în spatele peretelui fals al unui camion care transporta produse agricole din Bratislava în Austria.

La o oră stabilită, într-o zi stabilită, se plimbau pe un peron al gării din Viena în căutarea unei persoane pe care n-o mai întâlniseră niciodată. Lale descria scena ca părând desprinsă dintr-un roman de Le Carré. Au murmurat o parolă la urechea mai multor domni singuri până când unul a dat în sfârșit răspunsul potrivit. Lale i-a strecurat o valijoară cu bani, apoi omul a dispărut.

De la Viena s-au dus la Paris, unde au închiriat un apartament și vreme de câteva luni s-au bucurat de cafenelele și barurile orașului care-și revenea după război. Lale avea să poarte mereu cu el amintirea unui spectacol dat într-un cabaret de Josephine Baker, uluitoarea cântăreață și dansatoare de culoare. O descria ca „având picioarele până aici”, arătând spre talia lui.

Cum nu se găsea de lucru pentru cei care nu erau francezi, Lale și Gita au hotărât să părăsească Franța. Voiau să plece cât mai departe de Europa. Așa că

și-au cumpărat pașapoarte false și s-au imbarcat pentru Sidney, unde au ajuns pe 29 iulie 1949.

Pe vapor s-au împrietenit cu un cuplu care le-a povestit despre rudele din Melbourne, alături de care intenționau să trăiască. Atât a fost de-ajuns să-i convingă pe Lale și Gita să se stabilească și ei la Melbourne. Lale s-a apucat din nou de comerțul cu textile. A cumpărat un mic depozit și a devenit furnizor de țesături pentru Australia și alte țări. Gita a hotărât că vrea să participe și ea la afacere și s-a înscris la un curs de design vestimentar. Apoi a început să creeze haine de damă, ceea ce a adăugat o nouă dimensiune afacerii lor.

Cea mai mare dorință a lor era să aibă un copil, dar pur și simplu nu se întâmpla. În cele din urmă, au renunțat la speranță. Apoi, spre marea lor surpriză și încântare, Gita a rămas însărcinată. Fiul lor, Gary, s-a născut în 1961, când Gita avea 36 de ani, iar Lale 44. Aveau o viață plină, cu un copil, prieteni, o afacere de succes și vacanțe în Gold Coast, toate susținute de o dragoste pe care nici o greutate nu izbutise s-o zdrobească.

Tabloul înfățișând o țigancă, pe care Gita l-a luat cu ea din Slovacia, este încă atârnat în casa lui Gary.

Mă aflu în camera de zi a casei unui bătrân. Încă nu-l cunosc bine, dar am făcut cunoștință repede cu câinii lui, Tootsie și Bam Bam – unul de mărimea unui ponei, celălalt mai mic decât pisica mea. Din fericire, i-am cucerit, iar acum dorm amândoi.

Îmi feresc privirea pentru o clipă. Trebuie să-i spun.

— Știți că nu sunt evreică, da?

A trecut o oră de când ne-am întâlnit. Bătrânul din fotoliul din fața mea pufnește iritat, dar nu ostil. Întoarce capul și-și împletește degetele. Stă cu picioarele încrucișate și cel de deasupra bate un ritm tăcut. Privește pe fereastră, spre spațiul deschis.

— Da, spune el într-un târziu, întorcându-se spre mine cu un zâmbet. De-asta te vreau pe dumneata.

Mă relaxez puțin. Poate că până la urmă sunt unde trebuie.

— Așadar, zice el de parcă ar fi gata să-mi spună un banc, spune-mi ce știi despre evrei!

Îmi vin în minte sfeșnice cu șapte brațe, în timp ce mă străduiesc să găsesc ceva de spus.

— Cunoști vreun evreu?

Aș cunoaște pe cineva.

— Lucrez cu o fată, Bella. Cred că-i evreică.
Mă aștept la dispreț, dar primesc în schimb entuziasm.

— Bun! zice el.

Am mai trecut un test.

Apoi vine prima cerință.

— Va trebui să nu ai prejudecăți în legătură cu ceea ce-ți voi povesti. Face o pauză, părând că-și caută cuvintele: Nu vreau nici un bagaj personal în povestea mea.

Mă foiesc stingherită.

— S-ar putea să fie totuși un pic.

El se apleacă înainte, nesigur. Se prinde cu mâna de masă. Masa nu e așezată bine și picioarele ei inegale lovesc podeaua, stârnind ecou. Căinii se trezesc speriați.

Înghit în sec.

— Numele de fată al mamei mele era Schwartfeger. Familia ei era de origine germană.

El se relaxează.

— Toți venim de undeva, spune.

— Da, dar eu sunt neozeelandeză! Familia mamei este în Noua Zeelandă de peste o sută de ani.

— Emigranți.

— Da.

Se lasă pe spătar, acum liniștit.

— Cât de repede poți să scrii? mă întreabă.

Sunt descumpănită. Ce mă întreabă de fapt?

— Păi, depinde ce scriu.

— Am nevoie să lucrezi repede. Nu mai am mult timp.

Panică. În mod intenționat nu luasem cu mine nimic de înregistrat sau de scris la această primă întâlnire. Fusesem invitată să aud povestea vieții lui și să mă hotărăsc dacă vreau s-o scriu. Deocamdată, voiam doar să ascult.

— Păi cât timp aveți? îl întreb.

— Puțin.

Sunt nedumerită.

— Trebuie să plecați undeva în curând?

— Da, spune el îndreptându-și din nou privirea spre fereastra deschisă. Trebuie să fiu cu Gita.

N-am cunoscut-o pe Gita. Moartea ei și nevoia lui de a i se alătura l-au determinat pe Lale să-și spună povestea. Voia să fie consemnată, ca, după cum spunea el, „să nu se mai întâmple niciodată”.

După acea primă întâlnire l-am vizitat de două sau trei ori pe săptămână. A fost nevoie de trei ani pentru ca povestea să se desfășoare. A trebuit să-i câștig încrederea, și a durat ceva până când a fost dispus să se angajeze în introspecția profundă pe care o necesitau părți din povestea lui. Deveniserăm prieteni – nu, mai mult decât prieteni; viețile noastre s-au îngemănat pe măsură ce el s-a eliberat de povara vinovăției pe care o purtase cu el vreme de peste cincizeci de ani, de teama că el și Gita ar fi putut fi socotiți colaboraționiști. Am preluat o parte din povara lui Lale stând la masa din bucătărie cu acest om minunat, cu mâini tremurătoare, cu glas șovăitor, cu ochii

încă umezi la șaizeci de ani după ce trecuse prin cele mai cumplite evenimente din istoria omenirii.

Își spunea povestea haotic, uneori încet, alteori în rafale și fără legături clare între multele, numeroasele episoade. Dar nu conta. Mă simțeam vrăjită stând cu el și cei doi câini ai săi și ascultând ceea ce pentru o ureche neinteresată ar fi părut doar vorbirea dezlănată a unui bătrân. Să fi fost încântătorul lui accent est-european? Farmecul acestui șmecher bătrân? Să fi fost povestea întortocheată pe care începeam s-o întrezăresc? Toate la un loc și mai mult decât atât.

Ca voce a poveștii lui Lale, a devenit important pentru mine să înțeleg cum uneori amintirea și istoria valsează împreună și alteori se desprind, spre a prezenta nu numai o lecție de istorie, cum sunt multe, ci o lecție unică de umanism. Amintirile lui Lale erau, în întregul lor, extrem de clare și precise. Se potriveau cu cercetările mele despre oameni, date și locuri. Mă ajuta asta? Faptul că ajunseseam să cunosc un om pentru care aceste fapte îngrozitoare fuseseră o realitate trăită le făcea cu atât mai oribile. Pentru acest bătrân frumos, amintirea și istoria nu se desprindeau niciodată – ele valsau împreună perfect.

Tatuatorul de la Auschwitz este povestea a doi oameni obișnuiți care au trăit în vremuri neobișnuite, privați nu numai de libertatea lor, ci și de demnitate, nume și identități, și este relatarea lui Lale despre ceea ce au fost nevoiți să facă pentru a supraviețui. El și-a trăit viața conform devizei „Dacă te trezești dimineața, e o zi bună.” În dimineața înmormântării lui m-am trezit știind că nu e o zi bună pentru mine, dar că va fi fost pentru el. Era cu Gita de-acum.

Lale s-a născut pe 28 octombrie 1916 la Krompachy, în Slovacia, și se numea Ludwig Eisenberg. A fost dus la Auschwitz pe 23 aprilie 1942 și tatuat cu numărul 3 2 4 0 7.

Gita s-a născut pe 11 martie 1925 la Vranov nad Topľou, de asemenea în Slovacia, și se numea Gisela Fuhrmannova (Furman). A fost dusă la Auschwitz pe 13 aprilie 1942 și tatuată cu numărul 3 4 9 0 2, și retatuată de Lale în iulie, când a fost mutată de la Auschwitz la Birkenau.

Părinții lui Lale, Jozef și Serena Eisenberg, au fost duși la Auschwitz pe 26 martie 1942 (când Lale era încă la Praga). Cercetările au dezvăluit că au fost uciși imediat ce au ajuns acolo. Lale nu a aflat niciodată acest lucru, care s-a descoperit după moartea lui.

De pe 16 iunie până pe 10 iulie 1944, Lale a fost închis în *Strafkompanie* (Unitate penală), unde a fost torturat de Jakub. Nimeni nu se aștepta să supraviețuiască sau să fie eliberat din acea unitate.

Vecina Gitei, doamna Goldstein, a supraviețuit și s-a întors acasă, la Vranov nad Topľou.

Cilka a fost acuzată de colaboraționism și condamnată la cincisprezece ani de muncă grea, pe care i-a executat în Siberia. După aceea s-a întors la Bratislava. Ea și Gita s-au întâlnit o singură dată, la mijlocul anilor '70, când Gita s-a dus să-și viziteze cei doi frați.

În 1961, Stefan Baretski a fost judecat la Frankfurt și condamnat la închisoare pe viață pentru crime de război. Pe 21 iunie 1988 s-a sinucis în spitalul Konitzky-Sift din Bad Nauheim, Germania.

Gita a murit pe 3 octombrie 2003.

Lale a murit pe 31 octombrie 2006.

Când am fost rugat să scriu o postfață la această carte, mi s-a părut o sarcină foarte dificilă. Mintea îmi era inundată continuu de amintiri pe atât de multe planuri, încât îmi era cu neputință să încep.

Să vorbesc despre mâncare, o preocupare de bază pentru ambii mei părinți, dar mai ales pentru mama, care se mândrea cu frigiderul plin cu șnițele de pui, mezeluri și miriade de prăjituri și fructe? Îmi amintesc dezolarea ei când în clasa a unsprezecea m-am apucat de o dietă strictă. Vineri seara îmi servea tradiționalele mele trei șnițele și n-o să uit niciodată expresia de pe fața ei când am pus două dintre ele înapoi în tavă. „Ce s-a întâmplat? Nu-ți mai place cum gătesc?” m-a întrebat. Îi era foarte greu să înțeleagă că nu mai puteam mânca la fel de mult ca înainte. Pentru a compensa, prietenul meu, când venea pe la noi, mă saluta și se ducea direct la frigider. Asta o făcea foarte fericită. Casa noastră era mereu deschisă și primitoare pentru toată lumea.

Și mama, și tata m-au sprijinit mereu în toate hobby-urile și activitățile pe care am vrut să le încerc

și erau dornici să mă învețe de toate – schi, călătorii, călărie, parașutism și altele. Simțeau că fuseseră privați de tinerețea lor și nu voiau ca mie să-mi lipsească vreodată ceva.

Familia mea era foarte iubitoare. Devotamentul pe care-l aveau părinții mei unul pentru celălalt era total și inalterabil. Când mulți dintre cei din cercul lor de prieteni au început să divorțeze, m-am dus la mama și am întrebat-o cum au reușit ea și tata să rămână împreună atâția ani. Răspunsul ei a fost foarte simplu: „Nimeni nu e perfect. Tatăl tău a avut întotdeauna grijă de mine, din prima zi când ne-am întâlnit la Birkenau. Știu că nu e perfect; dar mai știu că întotdeauna mă va pune pe mine pe primul loc”. Casa noastră era mereu plină de dragoste și afecțiune, în special pentru mine, și să-i văd după cincizeci de ani de căsnicie îmbrățișându-se, ținându-se de mână și sărutându-se – cred că asta m-a ajutat să fiu un soț și un tată care își arată cu ușurință dragostea și grija.

Amândoi părinții mei voiau ca eu să știu prin ce au trecut. Când a început serialul TV *The World at War*¹ aveam treisprezece ani și m-au pus să mă uit singur în fiecare săptămână. Pentru ei era insuportabil să-l urmărească împreună cu mine. Îmi amintesc că atunci când se arătau filmări originale din lagăre mă uitam

1. „Lumea în război”, serial documentar britanic creat în 1973–1974, care descrie evenimentele celui de-al Doilea Război Mondial. (N. tr.)

să văd dacă nu cumva îi zăresc pe părinții mei. Acele filmări mi-au rămas vii în minte până astăzi.

Tata vorbea cu ușurință despre aventurile lui în lagăr, dar numai la sărbătorile evreiești, când el și alți bărbați stăteau de vorbă la masă despre experiențele lor – care toate erau captivante. Mama însă nu povestea nimic, nici o vorbă, cu excepția unei singure ocazii, când mi-a spus că în lagăr, când era foarte bolnavă, a avut o viziune cu mama ei spunându-i: „O să te faci bine. O să pleci într-o țară îndepărtată și o să ai un băiat”.

O să încerc să vă ajut să vă faceți o idee despre felul în care acei ani și-au lăsat amprenta asupra lor. Când tata a fost nevoit să-și închidă afacerea aveam șaisprezece ani; am venit acasă de la școală chiar când ne era ridicată mașina și pe casă era pusă o plăcuță care anunța scoaterea la licitație. Înăuntru, mama împacheta lucrurile noastre. Cânta. „Ia te uită”, mi-am zis în sinea mea, „tocmai am pierdut totul și mama cântă?” Ea m-a pus să mă așez și mi-a explicat ce se întâmpla, iar eu am întrebat-o: „Cum poți să cânți în timp ce împachetezi toate lucrurile noastre?” Zâmbind larg, mi-a spus că după ce ai petrecut ani de zile fără să știi dacă în următoarele cinci minute o să fii mort sau nu, sunt puține lucruri pe care să nu le poți înfrunta. „Câtă vreme suntem în viață și sănătoși, totul se va rezolva”, a zis ea.

Anumite reflexe le-au rămas. Mergeam pe drum și mama se apleca și culegea un trifoi cu patru sau cinci

foi, fiindcă pe când era în lagăr, dacă găseai unul și-l dădeai soldaților germani, care credeau că poartă noroc, primeai o porție în plus de supă și pâine. Tatei i-a rămas lipsa de emoție și instinctul de supraviețuire exacerbat, până într-atât că nici măcar atunci când a murit sora lui nu a vărsat o lacrimă. Când l-am întrebat despre asta, mi-a spus că după ce văzuse moartea la scară atât de mare, vreme de atâția ani, și după ce-și pierduse părinții și fratele, n-a mai fost în stare să plângă – asta până a murit mama. A fost prima dată în viața mea când l-am văzut plângând.

Cel mai mult îmi amintesc căldura de acasă, un loc mereu plin de dragoste, zâmbete, afecțiune, mâncare și umorul fin, sec al tatei. Am crescut într-un mediu cu adevărat uluitor și voi fi mereu recunoscător părinților mei pentru că mi-au arătat acest mod de a trăi.

Gary Sokolov

Mulțumiri

Vreme de doisprezece ani, povestea lui Lale a existat sub forma unui scenariu. În mintea mea o vedeam mereu transpusă pe ecran – fie el mare sau mic. Acum există ca roman și pot să mulțumesc tuturor celor care m-au însoțit uneori în această călătorie, precum și celor care au rămas deoparte.

Lui Gary Sokolov – vei avea întotdeauna recunoștința și dragostea mea pentru că mi-ai permis să intru în viața tatălui tău și m-ai sprijinit complet în a spune povestea incredibilă a părinților tăi. Nu ai șovăit niciodată în încrederea ta că voi ajunge până aici.

Glendei Bawden – șefa mea vreme de douăzeci și unu de ani, care a închis ochii ori de câte ori fugeam să mă întâlnesc cu Lale și cu alți oameni care mă ajutau să dezvolt scenariul. Și colegelor mele, foste și actuale, de la Departamentul de asistență socială al Centrului Medical Monash.

Lui David Redman, Shanei Levine, lui Dean Murphy și Ralph Moser de la Instinct Entertainment, la care „fugeam” de cele mai multe ori. Vă mulțumesc

pentru pasiunea și devotamentul vostru față de acest proiect de-a lungul anilor.

Lisei Savage și lui Fabian Delussu pentru strălucirile lor aptitudini de investigare în documentarea asupra „faptelor”, pentru ca amintirea și istoria să valseze perfect împreună. Vă mulțumesc foarte mult.

Mulțumesc companiei Film Victoria pentru sprijinul financiar în cercetarea pentru versiunea scenică a poveștii lui Lale.

Lottei Weiss – supraviețuitoare – îți mulțumesc pentru sprijinul tău și pentru că mi-ai împărtășit amintirile tale despre Lale și Gita.

Lui Shaun Miller – avocatul meu; știi cum să faci un contract. Mulțumesc.

Susținătorilor mei de pe Kickstarter. Vă mulțumesc foarte mult pentru că ați fost primii care au sugerat să transform această poveste într-un roman. Sprijinul vostru este extrem de apreciat. Voi sunteți: Bella Zefira, Thomas Rice, Liz Attrill, Bruce Williamson, Evan Hammond, David Codron, Natalie Wester, Angela Meyer, Suzie Squire, George Vlamakis, Ahren Morris, Ilana Hornung, Michelle Tweedale, Lydia Regan, Daniel Vanderlinde, Azure-Dea Hammond, Stephanie Chen, Snowgum Films, Kathie Fong Yoneda, Rene Barten, Jared Morris, Gloria Winstone, Simon Altman, Greg Deacon, Steve Morris, Suzie Eisfelder, Tristan Nieto, Yvonne Durbridge, Aaron K, Lizzie Huxley-Jones, Kerry Hughes, Marcy Downes, Jen Sumner, Chany Klein, Chris Key.

Această carte și tot ce are legătură cu ea nu ar exista fără uimitoarea, minunata, talentata Angela Meyer, editor la Editura Echo a grupului Bonnier Publishing Australia. Îți voi fi mereu îndatorată, și simt că și tu, ca și Lale, mi te-ai lipit de suflet pentru totdeauna. Ai îmbrățișat această poveste cu o pasiune și o disponibilitate la fel de mari ca ale mele. Ai plâns și ai râs cu mine pe măsură ce povestea s-a depănat. Am văzut în tine un om care a reușit să intre în pielea lui Lale și a Gitei. Le-ai simțit suferința, dragostea, și m-ai inspirat să scriu la capacitate maximă. Mulțumirile nu par îndeajuns, dar îți mulțumesc.

Angela nu a fost singura de la Echo care a transformat această carte în realitate. Mulțumiri lui Kay Scarlett, lui Sandy Cull pentru minunata ilustrație a copertei, lui Shaun Jury pentru interior. Lui Ned Pennant-Rae și Talyei Baker, extraordinari redactori, și Anei Vucic pentru corectură. Pentru asistență editorială, lui Cath Ferla și Kate Goldsworthy. Lui Clive Hebard pentru coordonarea ultimelor etape ale procesului de publicare. Vă mulțumesc mult tuturor.

Există o echipă la Londra, la Bonnier Zaffre, condusă de Kate Parkin, căreia îi voi fi etern îndatorată pentru promovarea acestei cărți și efortul susținut pentru ca ea să ajungă în cât mai multe colțuri ale lumii. Îți mulțumesc, Kate. Mulțumesc, Mary Smith și Ruth Logan. Le mulțumesc și lui Richard Johnson și Julian Shaw de la Bonnier Publishing pentru că au văzut imediat potențialul acestei povești.

Fratelui meu Ian Williamson și cumnatei mele Peggi Shea, care mi-au cedat pentru o lună casa lor din Big Bear, California, în miezul iernii, ca să scriu prima versiune. Datorită vouă și confortului casei voastre, ca să-l parafralez pe Sir Edmund Hillary, „i-am venit de hac”.

Mulțumiri speciale ginerelui meu Evan și cumnatei mele Peggi pentru rolul mic, dar deloc nesemnificativ pe care l-au jucat în hotărârea mea de a transforma scenariul în roman. Voi știți ce ați făcut!

Mulțumesc fraților mei John, Bruce și Stuart, care m-au susținut fără rezerve și care mi-au amintit că mama și tata ar fi fost mândri de mine.

Prietenelor mele dragi, Kathie Fong-Yoneda și Pamela Wallace, a căror dragoste și sprijin de ani de zile, pentru a spune această poveste, indiferent în ce formă, le apreciez mai presus de cuvinte.

Prietenului meu Harry Blutstein, ale cărui interes și sugestii scriitoricești sper că mi le-am însușit de-a lungul timpului și l-am făcut să fie mândru de mine.

Muzeului Holocaustului din Melbourne, unde Lale m-a dus de multe ori, fiindu-mi ghid „viu”. Muzeul mi-a deschis ochii asupra lumii căreia i-au supraviețuit Lale și Gita.

Fiilor mei Ahren și Jared, care și-au deschis inima și mintea pentru Lale și l-au primit în viața noastră de familie cu dragoste și respect.

Fiicei mele Azure-Dea. Lale te-a cunoscut când aveai optsprezece ani, tot atâția câți avea Gita când a

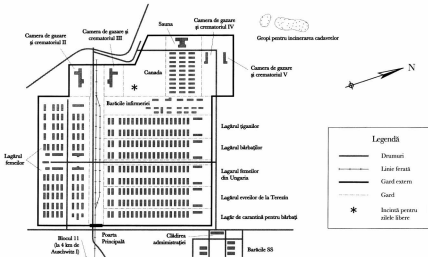
văzut-o pentru prima dată. Mi-a spus că s-a îndrăgostit puțin de tine în ziua aceea. În următorii trei ani, ori de câte ori ne întâlneam, prima lui frază era: „Ce mai faci și ce mai face frumoasa ta fiică?” Îți mulțumesc că l-ai lăsat să flirteze un pic cu tine și l-ai făcut să zâmbească.

Partenerilor copiilor mei – vă mulțumesc, Bronwyn, Rebecca și Evan.

Lui Steve, soțul meu iubit vreme de patruzeci și ceva de ani. Îmi amintesc că odată m-ai întrebat dacă ar trebui să fii gelos pe Lale pentru că-mi petreceam atât de mult timp cu el. Da și nu. Ai fost alături de mine când veneam acasă prost dispusă și deprimată după ce mă încărcasem de toate ororile pe care mi le împărțasea Lale. I-ai deschis ușa casei noastre și l-ai primit în familie cu onoare și respect. Știu că vei continua această călătorie alături de mine.

Birkenau/Auschwitz II, 1944

Heather Morris s-a născut la Te Awamutu, în Noua Zeelandă. Și-a început studiile universitare la Canterbury University, în 1986, iar după ce s-a mutat în Australia, la Melbourne, le-a finalizat la Monash University, în 1991. Din 1995 până în 2017 a lucrat în cadrul Departamentului de asistență socială al Monash Medical Centre din Melbourne. În 1996 s-a înscris la un curs pentru scenariști profesioniști la Australian College of Journalism. A urmat apoi mai multe workshopuri și seminare de scenaristică, atât în Australia, cât și în Statele Unite. În 2003 l-a cunoscut pe Lale Sokolov și prima formă a poveștii lui s-a constituit într-un scenariu cu care Heather Morris a câștigat International Independent Film Awards în 2016. Impulsionată de succesul avut și de părerile celor care au citit scenariul în cadrul competiției, l-a rescris ca roman. Apărut în ianuarie 2018, *Tatnatorul de la Auschwitz* (*The Tattooist of Auschwitz*) cunoaște un succes fulminant, fiind nominalizat în Marea Britanie la prestigiosul Specsavers National Book Award. Sincronicity Films a cumpărat drepturile de ecranizare, iar lansarea seriei TV este proiectată pentru ianuarie 2020, spre a marca cea de-a 75-a aniversare a eliberării lagărului de la Auschwitz.

Un milion de exemplare vândute în nouă luni de la apariție, între ianuarie și septembrie 2018 • Romanul cel mai bine vândut în Marea Britanie și Irlanda în 2018 • Bestseller în SUA, Canada, Australia, Africa de Sud, Olanda, Portugalia, Ungaria etc. • 25 de săptămâni în top 10 *Sunday Times* • Bestseller Amazon, *New York Times*, *Saturday Times*, *The Irish Times*, *The Northern Eco* • Carte tradusă în peste 35 de țări • În curs de adaptare TV.

Tatuatorul de la Auschwitz se bazează pe povestea din spatele unuiia dintre cele mai puternice simboluri ale Holocaustului: numerele verzi-albăstrui tatuate pe brațele prizonierilor, femei și bărbați deopotrivă. Când lui Lale i se oferă ocazia de a fi *Tätowierer* la Auschwitz, tânărul evreu slovac înțelege că aceasta poate fi șansa lui să supraviețuiască, deși trebuie să-și înțepe până la sânge semenii, act pe care îl resimte ca pe o dureroasă profanare. De la masa la care lucrează, nici nu i se permite să ridice capul spre cei al căror destin îl pecetluiește astfel. Dar într-o zi reușește să surprindă privirea unei tinere al cărei nume îl află în cele din urmă: Gita.

„Această carte va fi citită și peste o sută de ani.“

Jeffrey Archer

„Istoria lui Lale și a Gitei demonstrează că nu există loc pe lume în care iubirea să nu poată învinge.“

Il Mattino

„Un roman vindecător despre dragoste și altruism.“

The Times Literary Supplement

„*Tatuatorul de la Auschwitz* spune povestea adevărată a lui Lale și a Gitei Sokolov, doi evrei slovaci, doi oameni obișnuiți care au trăit în vremuri ieșite din comun, cărora li s-au luat libertatea, demnitatea, familiile, și chiar și numele le-au fost înlocuite cu numere.“

The Irish Times

ISBN 978-606-779-434-2

